

הישיבה החמישים-ושתיים של הכנסת השמינית

יום חמישי, ט' סיון תשל"ד (30 מאי 1974)
ירושלים, הכנסת, שעה 15.05

א. מסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת

היו"ר י. ישעיהו:
חברי הכנסת, תחילה נשמע הודעה על המסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת.

היו"ר י. ישעיהו:
הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

מוכר הכנסת נ. לורך:
ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי הוגחו על שולחן הכנסת, מטעם הממשלה, נוסח ההסכם בדבר הינתקות בין כוחות ישראל ובין כוחות סוריה ומפה.

מוכר הכנסת נ. לורך:
כבוד הנשיא!
(חברי הכנסת מקדמים את פני הנשיא בקימה)

ב. הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה

מהפרדת כוחות המשיכו כל העת בפעולות התקפיות באזור המובלעת וברמת-הגולן. כמעט שלא עבר יום ללא הרוגים ופצועים מידי הסורים. קרבות קשים נערכו על מוצבי החרמון. למן סוף אוקטובר 1973 ועד היום נהרגו בחזית הסורית 54 חיילים ו-6 אזרחים; נפצעו 176 חיילים ו-3 אזרחים. בנוסף לכך יש להביא במניין גם את שלושת חיילינו מצוות הטאנק, הנעדרים. כוונת הודיעו הסורים כי שניים מהם מוחזקים בידם, על השלישי טרם ידוע דבר.

כוונתינו ברמת-הגולן, במובלעת ובמוצבי החרמון לא החשו והם גוננו על עצמם ועל הישובים. הם הדפו את הנסיונות של הסורים לכבוש עמדות ומוצבים וקיימו שליטה מלאה באזור המובלעת ובכל המוצבים שנכבשו במלחמת אוקטובר. פעם בפעם היה הכרח להפעיל את חיל האוויר. אין בידינו ידיעות מדויקות על אבידות הסורים. מספרן גדול משלנו, אך לא נתנחם בכך.

הסורים נקטו כל הזמן עמדה מדינית נוקשה ומת-גרה. הם עמדו בסירובם לשחרר את שבויינו. הם סירבו להשתתף בוועידת ז'נבה. בחודש מארס שנה זו תכפו ידיעות על תכונה סורית לפתוח במתקפה ואנו נערכנו בהתאם לכך.

מאז ההחלטה על הפסקת-האש שקד מוכר המדינה של ארצות-הברית במגעיו עם שליטי סוריה להביא לשינוי בהתפתחות המסוכנת הנגרמת על-ידי מדיניותם.

דבריי בכנסת ביום 22 בינואר 1974 הבעתי צער על שלא חלה התקדמות במגעים עם ממשלת סוריה בנושא השבויים ובנושא הפרדת הכוחות. דיברתי על סירובה של ממשלת סוריה לשחרר את השבויים וסירובה למסור לנו אפילו את רשימת שבויינו ולאפשר לצלב האדום לבקר אותם. על דעת הממשלה הודעתי כי לא נדון עם סוריה בנושא הפרדת הכוחות ולא נשתתף עמה בוועידת ז'נבה כל עוד לא תימסר לידינו לכל הפחות הרשימה של יקירינו אשר בשבי הסורי. הדי"ר קיסניג'ר השקיע מאמצים רבים להווי את הדברים ממצב הקפאון. ב-27 בפברואר קיבלנו מידי את רשימות הש-בוים, וב-11 במארס הם זכו לביקור הראשון של הצלב האדום. הביקורים של הצלב האדום אצל השבויים נמשכים באורח סדיר.

היו"ר י. ישעיהו:
חברי הכנסת, על-סדר-היום שלנו: הודעת ראש הממשלה בכנסת על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה. רשות הדיבור לראש הממשלה.

עקיבא נוף (הליכוד):
הצעה לסדר.

היו"ר י. ישעיהו:
אין הצעות לסדר בישיבה שבה נמסרת הודעה של הממשלה, זאת לפי סעיף 32 של התקנון.

עקיבא נוף (הליכוד):
הגשתי את הבקשה בכתב.

היו"ר י. ישעיהו:
אני מבקש שתעיין בתקנון, בסעיף 32.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ב-29 במאי — ח' בסיון החליטה ממשלת ישראל לחתום על הסכם הפרדת הכוחות עם סוריה שהושג בעזרת שירותי הטו-בים של הדי"ר קיסניג'ר, מוכר המדינה של ארצות-הברית. הנני להביע בשם הממשלה הערכה לגשיא ארצות-הברית ולמוכר המדינה ועוזריהם על המאמץ הבלתי-יגלאה להשגת ההסכם. החתימה תהיה מחר ב' נבה. הגוסס מונח לפניכם ואין צורך לקרוא אותו באזניכם ואבקש לצרפו ל"דברי הכנסת". מסמכים והבהרות נוספות הובאו ועוד יובאו לידיעת ועדת החוץ והבתחון של הכנסת. אבקש את הכנסת לסמוך ידה על החלטת הממשלה לחתום על הסכם ההפרדה עם סוריה.

חברי הכנסת, כזכור, ב-18 בינואר שנה זו חתם ראש המטה הכללי של צבא הגנה לישראל, רב-אלוף דוד אלעזר, על הסכם עם מצרים בדבר הפרדת הכוחות. ממשלת ישראל היתה נכונה לחתום על הסכם להפרדת כוחות גם בחזית הסורית, אך נתקלנו בקשיים רבים מן הצד הסורי. קשיים שלא אפליג לסקור אותם היום.

עברו למעלה משבעה חודשים מיום שמועצת הבטחון החליטה על הפסקת-האש, אולם החזית הסורית לא רגעה. על אף היתרונות המובטחים לסורים כתוצאה

לכך שפעילות חבלנית גורמת להרג ושפיכות דמים וע- לולה להביא להתפתחות שאינה נשאת בתחומי פגיעים ותגובות בלבד. הפעילות החבלנית עלולה לגרום להידר- דרות מסוכנת. המטרה של הפעילות החבלנית אינה רק לגרום להקצת דמים אלא יש לה גם תכלית מדינית עיקרית: לעכב כל התפתחות חיובית ביחסי ישראל- ערב. להפריע לכל הידברות ולכל הסכם. כבר אמרתי בכנסת כי מעשי הוועדה בקריית-שמונה ובמעלות היו מכוונים גם לחבל בהסדר להפרדת כוחות עם סוריה בטרם יושג.

אשר לפעילות חבלה, הודיעה לנו ארצות-הברית את עמדתה לגבי הסעיף הראשון בהסכם, והיא: "פשיטות של קבוצות מזוינות או של בודדים דרך קווי התיחום הן מנוגדות להפסקת-האש. ישראל, תוך הפעלת זכותה להגנה עצמית, תוכל לפעול למניעת פעולות כאלה בכל האמצעים שלרשותה. ארצות-הברית לא תראה בפעולות אלה מצד ישראל הפרה של הפסקת-האש ותתן להן תמיכה מדינית." הנני מניחה כי ארצות-הברית לא היתה מודיעה לנו על כך אילמלא היה לה יסוד מוצק לכך, ואני מוסרת הודעה זו לפירסום על דעתה של ארצות- הברית.

חברי הכנסת, הממשלה תמסור לוועדת החוץ והבט- חון הבהרות נוספות בנושא מניעת פעילות חבלה כב- נושאים אחרים.

בתעודה אשר נחתום עליה נאמר: "הסכם זה אינו הסכם שלום, הוא מהווה צעד לקראת שלום צודק ובר- קיימא". ההסכם הוא תעודה גלויה המתפרסמת לידיעת הרבים. לא נטלנו על עצמנו כל התחייבויות סודיות בעניינים טריטוריאליים ולא בנושאים אחרים.

בכל הנוגע לקביעת קו ההפרדה המוסכם פעלנו על-פי עצתו המתמדת של הרמטכ"ל רב-אלוף מרדכי גור. הקפדנו להבטיח את הקו הצבאי שלנו וכן את בטחון כל ישובינו ברמת-הגולן והממשכת תהליך חיוקם, השתת- שותם והתפתחותם.

המתקפה הסורית באוקטובר 1973 אילצה אותנו להשיב מלחמה שעה, להתקדם אל תוך תוכה של סוריה ולהגיע אל קרבת דמשק. לישראל אין כל עניין בישיבת קבע במאחזיה הצבאיים במובלעת, ולא פעם הבהרנו כי אנו יושבים שם ישיבת ארעי. בהתאם להס- כם נפנה את המובלעת. הסורים מקבלים בכך הישג רב, הודות לשאיפתנו לשלום, בהמשך לרצוננו להניח גדר- כים בדרך לשלום.

בהסכם יש סיכוי רב. עם חתימתו וקיומו הקפדני נוצרת אפשרות הדדית לחולל שינוי חיובי רב-ערך ביה- סים בין ישראל וסוריה.

הסכם ההפרדה הישראלי-סורי דומה להסכם ההפרדה הישראלי-מצרי, אך יש גם הבדל. בגורת סיני פועל כוח החירום של א"ש, יו"ף; לגבי רמת-הגולן הוקם כוח מיוחד אשר ייקרא יו"דוף — United National Disengagement Observer Force, כוח משקיפי אר"ם לעניין הפרדת הכוחות.

הגם שהנושא טרם נדון במועצת הבטחון ברור, על סמך ההסכם שבינינו לסוריה, כי ליחידות אר"ם המוצ- בות ברמת-הגולן מובטחות מובטחות ממשיות; הוטלו עליהן תפקידים אפקטיביים בשמירה על קיום הפסקת- האש ובפיקוח על ההגבלות ועל אזור ההפרדה. הכוח

קבלת שמות השבויים הישראליים בסוריה איפשרה לנו לגשת לגיבוש רעיונותינו לגבי הסכם ההפרדה. בסוף מארס ביקר שר הבטחון משה דיין בווינגטון והגיש את רעיונותיו הכלליים למוכיר המדינה. בשבוע השני של אפריל נתקיים בווינגטון הביקור של הנציג הצבאי הסורי, ראש המודיעין הגנרל שיהאבי, אשר הגיש למז- כיר המדינה קיסניג'ר את הרעיונות הסוריים בנושא ההפרדה. אך המשא-ומתן המפורט והתכליתי החל רק ב-2 במאי, עם ביקור מוכיר המדינה בישראל, למחרתו עם הגיעו לדמשק. שהותו של ד"ר קיסניג'ר באזורנו ארכה כחודש ימים.

תכנו של ההסכם: התחייבות הדדית לשמור בקפד- נות על הפסקת-אש ביבשה, בים ובאוויר והימנעות מכל פעולות צבאיות; הפרדה בין הצבאות על-ידי אזור חיץ שבו לא ימצאו כוחות צבאיים. באזור זה ימצאו יחידות אר"ם; הכוחות הצבאיים העיקריים ירחקו אלה מאלה משני עברי אזור החיץ. ייקבע בכל צד אזור שבו תחול חובת דילול כוחות ונסק. כלי נשק ארטילריים ארוכי-טווח וטילים יוצבו במרחק נוסף; האו"ם יפקח על קיום ההסכם, על אזור ההפרדה ועל ההגבלה של הכוחות. כוח אר"ם יגויס ממדינות שאינן חברות קבו- עות במועצת הבטחון; ישראל תפנה את אזור המובלעת שנכבש במלחמת יום הכיפורים; באזור החיץ יהיה מינהל סורי אורחי. השבויים יוחלפו לאחר החתימה ובטרם יחלו שלבי הביצוע; גוויות החללים הנעדרים יוחזרו.

יותר שובם של תושבים שעקרו מכפריהם במובלעת ובאזור החיץ.

בשטח המוחזק על-ידי ישראל נשאר קו ההפרדה חופף את הקו הסגול במרבית ארכו, פרט לעיר קונייטרה ופיתחת-רפיד. העיר תהיה באזור החיץ של אר"ם ויותר לתושבים ולמינהל אורחי סורי לחזור. מוצבי החרמון שנכבשו באוקטובר 1973 והנמצאים באזור החיץ יהיו בשליטה של יחידות אר"ם. מוצב החרמון שהתוקנו בו מאז 1967 נשאר בידנו. נשאר בתקפו הקו הצבאי הזהה ברובו עם הקו שקדם למלחמת יום הכיפורים. קו זה מבטיח את ההגנה על רמת-הגולן. הנחתנו היא כי לשני הצדדים עניין משותף בהשגת הסכם הפרדת הכוחות, ותקוותנו היא כי בתזית הצפון תחול הרגעה אשר תאפשר הקטנת כוחות צה"ל באותו אזור.

חברי הכנסת, לפי ההסכם יוחזרו תוך עשרים וארבע שעות לאחר חתימתו ב'זנבה כל שבויי המלחמה הפצו- עים המוחזקים בידי שני הצדדים. ובבוקרו של היום, לאחר שקבוצת העבודה הצבאית המשותפת תסיים את משימתה, היינו כעבור כשבוע ימים, יוחזרו יתר שבויי המלחמה. הנה קרב ובא היום המיוחל שבו יבוא קץ לסבלם וניתוקם של שבויינו, וכולם יחזרו אל חיק משפחותיהם המצפות להם ואל העם החרד לשלומם.

בסעיף הראשון של ההסכם נוטלות עליהן סוריה וישראל התחייבות מפורשת לשמור בקפידה על הפסקת- האש ביבשה, בים ובאוויר ולהימנע מכל פעילות צבאית זו נגד זו תחל מזמן החתימה על ההסכם.

ממשלת ישראל מייחסת חשיבות ראשונה במעלה לא רק למניעת פעולות צבאיות התקפיות אלא גם להפסקה מוחלטת של חדירות ופשיטות משטחה של סוריה לביצוע פגיעים ומעשי חבלה. יש לשים לב

יש גם היענות למגמות ולצרכים של מדינות ידידותיות לישראל המעוניינות במיוחד ביציבות ורגיעה באזורנו. כנסת נכבדה, קיומה האיתן של ישראל תלוי בראש וראשונה בכוחה העצמי, באחדותה, ברוח היצירה שלה, בבריתה עם העם היהודי בתפוצות. עמידתה של ישראל במבחנים, במצוקות ובמלחמות תלויה קודם כל בכוחה הפנימי, בנכונות של כל אזרחי ישראל והרבידים הצעיר-רים לשאת בעול ולחריץ גפשמ על הגנת המדינה. ואולם ישראל היא מדינה הזקוקה והראויה לעזרה. הננו נתונים במצור זה עשרים-ושש שנים והננו חייבים בכל מאמץ לרכוש הבנה ולהסתייע בעזרה נדיבה של בעלי ברית. אינטרס ישראלי חיוני זה חייב להשפיע על שיקולינו ומהלכינו. לא אכחד כי בהכרעתנו בנושא הפרדת הכוחות התחשבנו גם בעצתה ומדיניותה של ארצות-הברית אשר גילתה פעילות מדינית ברוכה בכיוון השגת רגיעה ושלוש באזורנו. מדיניות זו של ארצות-הברית עולה בקנה אחד עם צרכי העמים באזור. כוחה המרתיע של ארצות-הברית בא על ביטוי בעת מלחמת יום הכיפורים ושירותיה הועילו מאוד להשגת הפסקת-האש והפרדת הכוחות בחזית המצרית ועתה בחזית הסורית. ראוי לתהילה המאמץ הפנומנאלי של מזכיר המדינה אשר לא חסך עמל ועשה לילות כימים למען השגת רגיעה והפרדת כוחות.

בדברי בכנסת ב-22 בינואר אמרתי כי "ההתעצמות של ישראל נסתייעה מאוד במדיניות זאת. ויש לי כל היסוד להניח שארצות-הברית תמשיך להיות ערה לצרכי הבטחון של ישראל מתוך גרישה חיובית רצופה". עתה, בעת שהד"ר קיסניגר שהה באזורנו, באנו בדברים עמו בנושאים חיוניים שונים שבין מדינותינו, ואני יכולה לומר ביתר שאת כי הדברים שאמרתי בינואר לא זו בלבד שלא נתבדו, אלא רציפות העזרה של ארצות-הברית לישראל הובטחה על דעת נשיא ארצות-הברית גם לעתיד.

חברי הכנסת, בידעי שאתם ידועים שוהי הופעתי האחרונה בכנסת בשם משהל וזו ברצוני להגיד דבר שהוא בכלל מובן מאלי — שאני מאחלת מקרב לב בשמי ובשם כל החברים שימשיכו להיות בממשלה, וגם בשם אלה שלא יהיו בה, הצלחה רבה למייעד לראש הממשלה ולממשלתו. בעובי את תפקידי שוכתי לו, וזה לא מעט, אני רוצה לציין שברגע זה לא שכחתי אף לדקה אחת את כל השעות, הימים והלילות הקשים כמות, כאשר היו קרבות בצפון ובדרום, ואני מאושרת שאני יכולה לעזוב את תפקידי בידעי שהממשלה והחבר-רים שעבדו אתי יחד הצליחו במאמצים רבים מאוד, בלי אשליות. להניח היום לפני הכנסת את ההסכם הזה, שיתקבל ויקיים כפי שאני מקווה, וכפי שכולנו מקווים יקיים אותו גם הממשל הסורי; וכיוון שהצלחנו להביא בפני הכנסת והעם בישראל הסכם שני, פירוש הדבר שגם החזית הסורית וגם החזית המצרית הן ברגיעה. הלוואי וזה יתגשם הלכה למעשה והממשלה שבאה אחרינו תזכה להודיע מעל במה זו לא רק על הסכמי הפרדת כוחות. כי אם גם על הסכמי שלום בני-קיימא.

היו"ר י. ישעיהו :

תודה רבה לראש הממשלה. ועוד תבוא השעה שנאמר לך את אשר עם לבנו, אישית, על הנהגתך מנהיגות המדינה.

יהיה נייד וימנה 1,250 איש, כמושים להגנה עצמית. יחידות או"ם יפקחו וידווחו על ממצאיהן לצדדים. הכוח יסמך בשטח את קווי התחום שהוסכם עליהם. מספר אנשיו יהיה קבוע.

חברי הכנסת, הסכם הפרדת הכוחות בחזית המצרית מנע חידושה של מלחמה שלא רצינו בה על אף יתרונו הצבאי. אני שמחה לציין כי הסכם הפרדת הכוחות עם מצרים מקיים כהלכה. בעקבות ההסכם שמענו, בעת האחרונה, התבטאויות מאת שליטי מצרים כי פניהם מועדות לפיתוח ולשיקום, במיוחד באזור התעלה. וכשם שעלינו להיזהר מלכת שולל אחר רמזי אשליה שאין בהם ממש, כך חובה עלינו להתחשב בסימנים ממשיים שיש בהם כדי לעודד. מכל מקום, היינו רוצים כי אותו תהליך יתפתח גם בחזית הצפונית.

ועוד: הסכם הפרדת הכוחות בינינו לבין סוריה עשוי לבצר את ההסכם עם מצרים. שכן אילו חלה הידרדרות בחזית הצפונית היה הדבר עלול להשפיע לרעה גם על החזית הדרומית. ייצוב הפסקת-האש בחזית הסורית והתפתחויות החיוביות העשויות לבוא בעקבותיה מחזקים את הסיכויים לרגיעה כללית באזורנו. ואם תקווה זאת לא תתבדה יגברו גם סיכויי ההידברות בדרך להשגת השלום.

הננו ערים לכל גילוי של רצון לביצור השלום באזורנו והננו רגישים במיוחד נגד כל נטייה של מדי-נה כלשהי להשיג יציבות במחיר הקרבת אינטרס ישר-אלי חיוני, כפי שכבר אירע, לצערנו, בעבר. אין אנו גורסים "צדק" שפירושו קיפוח זכויות וצרכים של ישראל. אין זו חובתנו להשלים עם תופעות של התעלמות מצר-כינו ועם פייסנות כלפי אויבנו מטעמים אנוכיים. אולם הננו שמחים לכל מפגש ושותפות של אינטרסים בינינו לבין עמים ומדינות, כפי שהדבר מתגלה בנושא הפרדת הכוחות וייצוב הפסקת-האש. והננו מעריכים במידה רבה השגתה של הפסקת לחימה וראשית התקדמות במגמה של השגת השלום, ולמען יעד זה העדפנו להסכים לוותר על היתרונות הצבאיים של אחיזתנו במובלעת הסורית. אחיזתנו ברמת-הגולן איתנה. הסכמתנו אינה משמיטה מידים את התנאים הבסיסיים להתגוננות ולהתגברות על תוקפינו אם יפרו את ההתחייבויות ויחדשו את המלחמה עלינו.

בהביאי לכנסת את נושא הפרדת הכוחות עם מצרים אמרתי בין השאר כי "אין לי ספק ביכולתו של צה"ל. אילו נתחדשה המלחמה היה צה"ל מכריע את תוקפיו, אך שיקול אחראי ומפוכח מחייב להעדיף מסלול אחר של התפתחות."

דברים אלה שהיו נכונים לגבי הגיזרה המצרית נכונים שבעתים לגבי הגיזרה הסורית. אין לי ספק בכוחו של צה"ל להכריע את צבא סוריה לעת מלחמה. שאיפתנו למנוע מלחמה גם כאשר אין לנו צל של ספק כי כל מלחמה שתיכפה עלינו תסתיים בנצחוננו. לשתי מדינותינו דרוש עלות על דרך השלום, והכרה זו הדריכה את צעדינו במשא-ומתן. ההסכם הוא פרי הבט-חון בכוחו של צה"ל והרצון לכוון את לגלגל ההתפתחות אל כיוון רצוי, ככל שהדבר אפשרי מצדנו.

בהחלטתנו בזכות הסכם הפרדת הכוחות עם סוריה

חוברת י"ח, ישיבה נ"ב

— הצעה לסדר (ישעיהו, נוף, אנקוריון, מאיר, פעיל); הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (ישעיהו, רימלט) —

ג. הצעה לסדר

היו"ר י. ישעיהו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת עקיבא נוף, ממקומך, אני מבקש, לפי התקנון. לא נעשה סידורים אחרים. תציע את ההצעה ממקומך.

עקיבא נוף (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בעוד הכנסת מכונסת לדיון בהצעת הממשלה, ועוד לפני החלטת הכנסת, שלחה הממשלה את האלוף הרצל שפיר ואת אלוף-משנה דב שיאון לז'נבה במטרה מוצהרת לחתום על אותו הסכם שהכנסת לא אישרה אותו. בכך מגיע לשיאו זילוולה של ממשלת בין השמשות בכנסת ובהליכים דמוקראטיים יסודיים.

היו"ר י. ישעיהו :

מה ההצעה לסדר ?

(קריאות : מה ההצעה לסדר ?)

אני מבקש שתתנו ליושב-ראש לשמוע מה ההצעה.

עקיבא נוף (הליכוד):

עיוות זה בולט בחומרה מיוחדת מאחר שלפי המידע טרם הגיעו הסורים לז'נבה. מה בער לממשלה ? מדוע היא עושה אקט הפגנתי כזה תוך זילוול בכנסת ?

אני מציע, כדי שהדיון היום יהיה רציני, תודיע הממשלה עכשיו, לפני הדיון, שהיא מורה למשלחת הישראלית להימנע מלעשות, או מלהתחזות כמי שתעשה, פעולה כלשהי שיש בה כדי להעמיד את הכנסת לפני עובדה.

ארי אנקוריון (המערך):

את זה נראה בשעת ההצבעה.

היו"ר י. ישעיהו :

חבר-הכנסת אנקוריון מה אתה עונה במקום היושב-ראש ? יש יושב-ראש, תן לו לענות. קודם כל אני מבקש שקט.

חבר-הכנסת עקיבא נוף, אני ציפיתי להצעה לסדר. יש סדר. אתה חבר כנסת חדש, אבל אתה יודע את התקנון, ובתקנון כתוב : "ביקש חבר הכנסת מיושב-ראש הישיבה רשות להציע הצעה לסדר ניהול הישיבה...".

עקיבא נוף (הליכוד):

ביקשתי הצעה לסדר ניהול הישיבה.

ד. הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה

1. דיון

היו"ר י. ישעיהו :

עכשיו, חברי הכנסת, אנו פותחים בדיון על הודעת ראש הממשלה. ועדת הכנסת קבעה חמש שעות לדיון. הוא יהיה סיעתי. רשות הדיבור לחבר-הכנסת רימלט, ואחריי לחבר-הכנסת גבון.

אלימלך רימלט (הליכוד):

אדוני היושב-ראש. כנסת נכבדה, הסכם הפרדת הכוחות שראש הממשלה הביאה היום לאישור הבית הוא הסכם המדאיג רבים, אבל הוא אופייני ביותר להסכמים

היו"ר י. ישעיהו :

לא הצעת שום דבר לסדר ניהול הישיבה. עומד להיפתח עכשיו דיון ובדיון הזה יהיו שאלות, קושיות ופותרונות, וכל אחד יאמר את אשר עם לבו והדיון יסתיים בהחלטה. מה שאתה רוצה להציע תאמר עם סיום הדיון.

עקיבא נוף (הליכוד):

לפני הדיון אני רוצה לדעת אם הכנסת נועדה להחליט, או שיש מי שסבור שהכל ברור מראש.

היו"ר י. ישעיהו :

חבר-הכנסת נוף, אני דוחה את הצעתך לסדר, על-פי אותו הסדר.

רשות הדיבור לראש הממשלה.

ראש-הממשלה ג. מאיר :

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, לא הכנסתי את הדבר הזה בין דברי מפני שלא היה לי צל של ספק שזה דבר מובן מאליו. פשוט, לא רצינו להפסיד זמן. אם וכאשר תהיה משלחת שם, בהוראות מפורשות —

עקיבא נוף (הליכוד):

הרי הסורים עדיין אינם שם.

היו"ר י. ישעיהו :

אני מבקש לא להפריע.

מאיר פעיל (מוקד):

אתה עושה רק מה שהסורים עושים ?

עקיבא נוף (הליכוד):

אתם עושים כל מה שהסורים רוצים.

היו"ר י. ישעיהו :

חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק את ההפרעה. אני מבקש, חברי הכנסת, להירגע.

ראש-הממשלה ג. מאיר :

זה מובן מאליו, ולא היו נחוצים לנו כל עידוד ולא כל הפרעה ולא קריאת-ביניים כדי לקיים את חובתנו בצורה הנכונה היחידה : לשלוח אותם לשם ; לא לחתום על שום דבר עד שיקבלו ידיעה שהכנסת אישרה את זאת. ואני מקווה שהרווחנו זמן. בשבילי ובשביל כל הממשלה משמעו של דבר : כל שעה שתקדים להחזיר את הפצועים שלנו מסוריה — רצויה.

הזמניים שנחתמו או שנחתמים בין ישראל לשכנותיה-אויביה מאז הקמת המדינה.

מושקע מאמץ אדיר, מתוח, מפרק ומתיש פיסית ונפשית. כל ויתור המוגש לישראל מוצג לפניה כאילו בו ורק בו תלוי גורל השלום המיוחל. מתעוררות תקוות וציפיות ; מרבים ומפיצים את התקוות והציפיות באורח מלאכותי ככל שהמשא-ומתן קשה יותר וככל שישראל נתבעת יותר לויתורים מכאיבים, והתוצאה — הסכם זמני בלבד, שאיננו נוגע לשרשים של הסיכסוך בינינו

של לחימה? הרי לא מדובר אפילו בהסכם שביתת-נשק, אלא רק בהפסקת-האש, הכוחות המזוינים נשא-רים משני הצדדים — בהיערכות אחרת, חדשה; הצב-אות, מצויידיים, מזויינים, ערוכים אלה מול אלה, ואין איש יודע ואין איש יכול לדעת כמה זמן יכבדו אויבינו את הפסקת-האש.

אדוני היושב-ראש, אספר כעת סיפור קצר על הסכמה לאומית כללית, שהיתה ואיננה. הדעות חלוקות בינינו, בציבור, על גבולות הבטחון בסיני, על גורלה של ארץ-ישראל המערבית. אבל בדבר אחד היה קיים קונסנזוס לאומי, עניין שכולנו הסכמנו לו: רמת-הגולן — חלק אינטגרלי של המדינה; לא תהיה נסגרה מן הקו הסגול. הלא דוברי המערך, גם לאחר מלחמת יום הכיפורים, חזרו והדגישו זאת בנאומיהם. לפני שבועות לא רבים בישרה זאת ראש הממשלה לרבות צופי הטלוויזיה, שרמת-הגולן, לרבות קונייטרה — בתחום מדינת ישראל.

היתה הסכמה לאומית, והיא איננה, אנחנו הצטרפנו להסכמה הלאומית. הוספנו תנאי: הצלת יהודי סוריה. ואולי גם ברגע זה שמשקים כוסיות וישקו כוסיות נזכור את אחינו המעונים בסוריה הנרדפים על צוואר, המעונים והמושפלים. הצלתם איננה תנאי להסדר. הלוואי שתהיה קרובה. אין אצלי קדושה בקו הסגול, אבל יש קדושה בחיים ובערכים הציוניים שקו זה מקל להגן עליהם. ואני נמנה עם אלה המבחינים בין קונייטרה לחברון, למשל, ויריחו. אבל אם נפרץ הקו הסגול, אם מתבטל גם הקונסנזוס היחידי שאיחד את רוב הבית ורוב העם — הלא כבר נתקעקעו ונתבטלו ונמחקו ונמחו כל הקווים, כל המפות וכל התרגילים הטריטוריאליים שעשייתם במערך וכל ההצעות על גבולות השלום. הכל פתוח, הכל נתון למשא-ומתן ולמיקוח, לויתור. איפה תיעצרו? איפה הקו האדום שעליו תגידו היום: עד שם, לא נסוגים עוד? האם אפשר יהיה להאמין לכם שתיעצרו לפני ירושלים ולפני מחסום ארז?

מנחם ידיד (הליכוד):

ומה יהיה אם יגידו?

אלימלך רימלט (הליכוד):

אני רוצה להוסיף ולשאול: האם באמת חושבים אתם שזהו השלב היחיד במשא-ומתן עם סוריה? מה יהיה בשלב השני? על מה עוד אפשר לוותר, יחד עם אפשרות להחזיק ברמה, אם אמנם אתם רוצים עדיין להחזיק ברמה? ומה יהיה במשא-ומתן לשלום — אם אז יהיו דיונים על מפרות טריטוריאליות, — אם כל מה שאפשר לוותר עליו, והרבה יותר, ויתרתם עליו כעת? האם מישור אמין באמת שאסאד יישב באפס מעשה, בחיבוק ידיים, ויחכה עם סאדאט לסיבוב שני, על השלב השני בסיני? האם ימתין לראות מה יקרה בסיבוב הראשון עם חוסיין? גם חוסיין טוען: מגיעה לי הפרדה. הרי מה שתוסיין רוצה אינו אלא הפרדת עם ישראל מארץ-ישראל. האם אסאד לא ילחץ ב'נבנה באמצעות הרוסים על שלב שני? את כל זה צריך להביא בחשבון אם לא נרצה להשלות את עצמנו. ואין סכנה גדולה יותר מאשליה עצמית ומאשליית העם.

אפשר להבין מדוע הזעיקו ונזעקו מתיישבי רמת-הגולן על כל תנועותיהם, מדוע נחרדו החלוצים המתייש-בים בגוש-עציון, בחברון, בבקעת-הירדן, בסיני. מפני

ובין הערבים, שאינו סולל כל מסלול וכל נתיב לשלום, להבנה, לדיוקים. הוא בא רק כדי לדחות הכרעות, לגשר על פני זמן קשה, והעניינים היגעים חוזרים לקדמותם.

עוד דבר אחד: עוד לא מתייבשת החתימה על הסכם זמני כזה וכבר מופיעים פירושים שונים, סותרים ונוגדים, גם ביחס לסעיפי ההסכם וגם ביחס למטרתו ותכליתו. ולעתים הסכמים זמניים כאלה יותר משהם תורמים להרגעת האווירה הם טומנים בחובם קונפליק-טים חדשים, סיכסוכים נוספים, וכעבור זמן-מה שואל כל אחד את עצמו מה בעצם תרם ההסכם הארעי לעניין השלום.

אין איש יכול להתנגד ואין איש רוצה להתנגד לייצוב הפסקת-האש, לשימת קץ למלחמה, לחימה, לקרבנות. השאלה היא אם אמנם הפסקת-האש תתמיד. מי איננו שוחף לשמחת חיילינו הפצועים והשבויים שיחזרו למולדת? סוריה היתה צריכה, על-פי אמנה בין-לאומית, להחזיר את השבויים והפצועים כשוך הקר-בות, אך, כנראה, אמנה בין-לאומית אינה מחייבת את סוריה. כמו הפסקת-האש שאנחנו רוצים להשיג כעת על-ידי הסכם ההפרדה: סוריה נתחייבה בה עוד באוק-טובר, אך הפרה אותה על-ידי תוקפנות, על-ידי פתיחת מלחמת התשה והסלמתה.

ומי לא ישמח עם ההורים שיקבלו את בניהם מן השבי הסורי? — כולנו ביחד. ואף-על-פי-כן, חברי הכנסת, מבעד לערפל של הסנסאציה העולמית, להת-רגשות ולדאגות ומקננות בלב רבים, נרד לראות את המציאות כפי שהיא, ללא ערפל, ללא סנסאציה בין-לאומית וללא התרגשות.

ישראל נתבעה והסכימה לוותרים מפליגים, לנסיגה לא רק מן המובלעת — לכך הסכמנו כולנו — אלא אף לוותרים על שטחים, עמדות, מקומות בעלי חשיבות אסטרטגית חשובה. תמורת מה? התמורה ברורה: תמו-רת החתיבות סורית שנייה להקפיד על הפסקת-האש, ותמורת עצם הסכמתה להפרדת הכוחות, כלומר לנסיגת צה"ל.

ועלינו לשאול את עצמנו וגם את הממשלה מספר שאלות, לא שאלות רטוריות, שאלות פשוטות, ברורות, שהתשובה להן קובעת אם ההסכם הוא טוב או שהוא לא טוב: האם ההסכם הזה נותן או לא נותן יתרונות צב-איים אסטרטגיים ברורים לסורים במקרה שיחליטו לחדש את התוקפנות? ובכך תלויה שאלה נוספת: האם הסו-רים, אם יחליטו להתקיף אותנו, יוכלו לתקוף אותנו מנקודות זינוק יותר נוחות להם, יותר טובות להם, יותר מסוכנות לנו — או לא? לעצם הפרדת הכוחות: מהות ההפרדה פירושה למנוע פגיעה של צד אחד בשני. והשאלה נשאלת: האם הישועים שלנו בגולן נשארים או לא נשארים בטוח הירי של הטאנקים והתותחים הסוריים?

אפשר להגיד, ובעיקר עושים זאת יריבינו הנכבדים בקואליציה: אתם אנשים משונים. מה אתם שואלים שאלות על רירות? הלא אנחנו עוסקים בהסכם שלא ייר, כלומר שהתותחים אם ירעמו, והמוות של השלום בדמשק ובירושלים ישירו אוניסונו "הבאנו שלום עליכם". אבל, רבותי, האם מדובר כאן בהסכם שלום, בהסדר שלום, אפילו בהסדר המלווה בהכרזה על הפסקת-מצב

לספר את הדברים לכל אחד. מתי עשיתם זאת? לפני ימים ספורים, לא רבים, לפני יום הכיפורים.

ואני אומר: מוטב להיות זהיר, מוטב להיות רואה שחורות, ולא להסתכן חס וחלילה ביום כיפור שני.

חברי הכנסת, הסורים הצליחו להפוך תבוסה צבאית חד-משמעית לנצחון מדיני כביר, לנצחון על המדינה הציונית. הם יודעים ומודעים לכך שהם שברו את הרצון הלאומי המאוחד לא לסגת מהקו הסגול. נסגיה "סמלית" זו — אל העניין ההומניטארי של החזרת פליטי קונייט-רה — היא שהשפיעה, והם מדמים בנפשם שקירוב הסכנה לישובים בגולן יסבור את רוח המתיישבים. הם טועים. את רוח חלוצי ישראל, מכל המפלגות והתנועות, — לא יצליחו לשבור. אבל הסכנה קיימת.

הסורים חוגגים וכשיו מפני שהצליחו להכתיב תנאים לישׂראל, ואולי גם לאמריקאים. וממשלת ישראל שילמה מחיר כבד, מחיר כאוב, בעד הרגיעה הזמנית. ההסכם שהובא לפנינו אינו מקרב אותנו לשלום עם סוריה אפילו לא בסנטימטר אחד, ואתם יודעים זאת, כי אסאד אינו רוצה בשלום. הוא רוצה להוריד את צה"ל מהרמה, הוא רוצה להוריד את הישובים מהרמה. הוא רוצה לעזור להשגת הזכויות של העם הפלשטינאי. הרי רק אמש אמר שהסכם ההפרדה אינו משנה במאומה בהכרתו בזכויות הפלשטינאים להיאבק על האינטרסים הלגיטימיים שלהם. להיאבק — נגד מי? כמובן, נגד ישראל.

הלוואי ואתבדה, אדוני היושב-ראש, הסכם זה עלול להיות בכייה לדורנו, ואולי לא רק לדורנו. ועל כן נתנגד לו.

מוכיר הכנסת נ. לורך:
כבוד הנשיא!

(חברי הכנסת קמים בצאת נשיא המדינה מן האולם)

היו"ר. ישיבה:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת נבון, ואחריו — לחבר-הכנסת ורהפטיג.

יצחק נבון (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפנינו הצעת הסכם עם יריב קיצוני ועקשן, אויב שאינו מסתיר כוונותיו הסופיות, ומי שמתבקש לאשר הסכם עם צד כזה חייב לראות באופן מפוכח מה גלום בו ומה הוא כורך בעקבותיו. חסרונות ההסכם הם מוחשיים ומידיים: החזרת שטחים ועמדות, שובם של אוכלוסין עוינים סמוך לישובינו, מעין מתן פרס לתוקפן; גם יתרונות ההסכם הם מוחשיים ומידיים: הפסקת-אש, הפרדת כוחות, החזרת שבויים, רגיעה. ולו באנו למדוד טיבו של הסכם זה רק על פי קנה-מידה בילאטראלי במישור יחסי ישראל סוריה, ייתכן שהמאזן היה לא רק מעודד. אלא שלא בדרך זו יש להעריך את ההסכם, לא לטווח קצר בלבד ולא רק במישור הישראלי-סורי, אלא גם במושגי זמן ארוכים ומרחבים מקיפים יותר, מקיפים ארצות אחרות במזרח התיכון וארצות שמעבר לים.

בינינו ובין הסורים מפרידים גדרות דם, צלקות איומות ומשטמה שהלכו ונערכו במשך עשירים שנים. אל האיבה הסורית המסורתית כלפי ישראל נוספה בשנים האחרונות גם אידיאולוגיה מיוחדת במינה שהחריפה

שבכל ישוב ובכל בית גדלק אור אדום: אולי אנחנו יושבים על מקומות שמחר כבר לא נוכל לשבת עליהם. "היסטריה", אמרו אניבי הדעת, אלה שרגשו וגעשו ויצאו מכליהם והקימו מהומות במדינה לאחר יום הכיפורים. געשו, רגשו והקימו מהומות, עד שהמציאו גלולה להרגעה עצמית: "ובכל זאת מערך".

כאן בוודאי תישמע הטענה הנגדית, ה"מוחצת": איזו אלטרנטיבה היתה לנו? האם צריך היה ללכת למלחמה? — כדי למנוע מלחמה עשינו את ההסכם הזה. אני טוען את טענותיכם, יריבי הנכבדים מן המערך. אהיה הפעם מה שקוראים "אדבוקאטוס דיאבוליי".

ובכן, רבותי, האיום הזה במלחמה ילווה אותנו בכל הדרך הארוכה מלאת החתחתים של משא-ומתן לשלום עד שנשיג אותו. האם לא יהיו מקרים שהערבים, אם יראו שהאיום הזה משפיע, יתחצו ויחסטו ללא הרף? זה ילווה אותנו כל הדרך. גם בזמן האחרון, האם לא היו מקרים, כשהממשלה עמדה לפני בעיה שלא יכלה לוותר בנושא מסויים, היה חשש שהסורים יתחילו במתקפה כוללת והמצרים יצטרפו אליהם? האיום הזה יהיה קיים. אין אלטרנטיבה איומה וגרועה יותר ממלחמה. כי מלחמות אינן פותרות בעיות אלא יוצרות בעיות חדשות מבלי לפתור את הבעיות הישנות. אבל האם במצבנו יש מגווס מזה שיאימו עלינו?

ושנית, איש לא ישכנע אותי שאי-אפשר היה להגיע להפרדה, לנסיגה, בתנאים טובים יותר, מבלי לסכן דבר רים ומבלי למצות את כל מה שאפשר בקושי רב לוותר עליו אלא גם למעלה מזה. מה כבר נשאר ב"קופת הוויתורים" שלנו לקראת שלב שני ושלישי? והם יהיו, אם כי ועידת ז'נבה עדיין איננה, לצערי, ועידת שלום, וזהי רק ועידת חתימות על נסיגות ישראל, כי עדיין לא הוחל שם לדון על שלום.

אני שומע קולות, חשובות לעמדותינו, מן הספסלים של המערך ומעושי דבריהם: מה אתם רוצים? הלא אתם התנגדתם גם להסכם ההפרדה שהממשלה הביאה בדרום, עם מצרים; דיברתם על סכנות ועל אפשרות להעביר כוחות, ותראו איזה שקט, איזו יציבות, יריבי הנכבדים, כמה חודשים עברו? האם המצרים כבר עמדו בכל המבחנים? איננו אומללים שחששותינו נתבדו. אלא טענתנו היא שאנחנו, עם של טראומות, לא רק של השואה, אלא אף של 1947/48 ושל הימים שלפני מלחמת ששת הימים, חייבים להיות זהירים וחייבים להזהיר. מוטב שנהיה זהירים ולא נהיה בטוחים בעצמנו יותר מדי. האם תמחרו לטפוח על שכמכם מפני שאין עדיין מבחן. אלא אינכם בטוחים שיתכן — הלוואי שזה לא יהיה — שמחר-מחרתיים, בקשר למשא-ומתן עם מצרים על השלב השני, בקשר למשא-ומתן עם מדינה ערבית אחרת, יאימו גם המצרים באלטרנטיבה של מלחמה? ידידי הנכבדים מן המערך, אל תעשו את השיגאה שעשיתם לפני הבחירות, לפני יום הכיפורים. טענתם כלפינו שאנו מנבאי אסונות ורואי שחורות שתמיד מהירים מפני אסונות אפשריים. ציירתם תמונה מלבבת של זוג צעירים נחמדים מטיילים בגולן, והבחור אומר לבחורה: איזה שטח כוא, איזה בטחון, את לא מרגישה שכן הדבר? ויאמרה לו: לא, יש סכנה. הוא אומר לה: את מדברת כמו גח"ל. לא ציטטתי מילי-לית, אבל אני מבקש לקרוא את הדברים, ואני מוכן

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (נבון, שרון, מאיר, שם-טוב) —

ימי המלחמה והסדרי הפסקת-האש יודעים בדיוק למה הכוונה.

וכמה דברים בשולי נאום קודמי: שמענו נבואות חמורות לגבי הסכם ההפרדה עם מצרים. אינני זוכר כי מישהו מדוברי הממשלה אז הביע בטחון מוחלט שאמנם יקויים ההסכם, שאמנם השלום יבוא בעקבותיו. זאת לא שמעתי בדבריה של ראש הממשלה גם היום; לא שמעתי הבטחות שאין להן איזה כיסוי או דברים שאין בהם ממש. אבל השאלות שניסית לשאול ולהשיב עליהן הן באמת שאלות. אי-אפשר למדוד הסכם כדבר שבידך לקבלו מבלי שתחשוב מהי האלטרנאטיבה. נכון שלא בכל מחיר הסכם. ואם נשים לב לדברי שר הבטחון, לדברי הרמטכ"ל והמומחים הצבאיים שלנו, הרי לא הופקרו מקומות חיוניים שלנו ברמת-הגולן. ברור שכל עמדה, כל גבעה, כל תל, כל סלע — כל אלה חשובים, אבל אם באים להסכם, זה הגיונו של ההסכם. האלטרנא-טיבה להסכם היתה המשכת האש, השש הידרדרות גם בחזיתות אחרות. לא לזמן רב יכולה היתה החזית הס-רית לוותר על היותה הבוערת והגלהבת. אי-אפשר לדעת, יכול להיות שלא, אבל העבר הוכיח שמצרים לא עמדה מנגד פעם אחר פעם כאשר נדמה היה לה כי סוריה נמצאת בסכנת מלחמה. ולא לעולם חוסין, לא תמיד יעמוד מן הצד. יכול מאוד להיות שעם הידרדרות צפ-נית ודרומית היתה נפתחת גם חזית מורחית. — יכול להיות שלא, אך יכול להיות שכן — יחד עם העמקת חדירתם של הרוסים ומצב של חוסר מוצא.

הושמעו דברי ביקורת קשים על ההסכם הזה. אני חושב שהושמעו דברי ביקורת אפילו מפי אנשים שלא קראו אותו אלא הסתמכו על שמועות, אני חושב שלא-פוזיציה יש תפקיד חינוכי ממדרגה ראשונה: למתוח ביקורת על מה שיש למתוח ביקורת, אבל עם זאת להבחין בין ביקורת ובין דבר הגובל בהסתה.

אריאל שרון (הליכוד):
איזו הסתה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:
דווקא אתה היית המסית.

אריאל שרון (הליכוד):
אני יכול להתעורר כמו כל חבר כנסת אחר. יש פה שינוי זכויות לכל חברי הכנסת.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
מה אתה סח? עד בואך לכנסת זה לא היה ידוע?

שר-הבריאות ו. שם-טוב:
אמרת שממשלה זו נתנה הכשר למעשי מעלות. האם זאת לא הסתה?

אריאל שרון (הליכוד):
ההודעה שלנו שהסורים אינם חייבים להתחייב באשר לחדירת מחבלים — — —

ראש-הממשלה ג. מאיר:
זאת לא אמת שהיתה הודעה כזאת. אתה ממציא דבר ואחר-כך אתה מסית עד אין סוף.

אריאל שרון (הליכוד):
שמענו את הודעתך מעל הדוכן.

(ק ר י א ה: למה אתה נואם ממקומך?)

ללא שיעור את הסיכסוך שבינינו והעניקה לו ממד נוסף שאולי אינו בנמצא במדינות אחרות. לא בנקל ולא במהירה יימחו כל אלה.

רציתי לרמוז על אספקט מסויים של הסכם זה. במזרח התיכון יש ערך גם לסמלים. ולפי דעתי, הסכם זה, אם יאשר, אם ייחתם, יהיה בעל חשיבות מכוח עצמו בהיותו ראשון מסוגו מהצד הסורי מאז 1949. זה חייב להדהד באזור כולו, שלא מדעת הבעלים. וגם אם מללויה להסכם אמירה סורית כי המטרה היא ש-י-רור כל רמת-הגולן והחזרות הוכיחות הלגיטימיות של העם הפלשתינאי, — אמירה שאני מציע להאמין בה ולתהיחם אליה בכל ההומרה — עדיין יש משקל סמלי בפני עצמו לאקט של חתימת ההסכם עם ישראל שהוכת-רה תמיד בתארים: "פושעת, ציונית, חמסנית, אסורה במגע ובמשא-ומתן".

הצד הסורי דאג לציין בסעיף 6 בהסכם כי זה איננו הסכם שלום, אך בהמשכו מעז לומר כי זה צעד לקראת שלום צודק ובר-קיימא, על בסיס החלטת מועצת הבטחון 338 מיום 22 באוקטובר 1973. אנו יודעים היטב מה טמון באותה החלטה 338. אך הניסוח מכשיר ומטהר מלים שהיו פסולות ומוקצות, כמו שלום צודק ובר-קיימא.

הסכם זה עתיד ככל הנראה להשפיע גם על החזית המצרית שבה הסיכויים להסדר יקבע מרובים יותר; שכן אם היריב הקיצוני ביותר של ישראל מוצא לעצמו חזית לחתום אתה על הסכם, הוא מקל בכך את המלאכה על האחרים.

ייתכן — אין בטחון בכך — שאותה אווירה עוינת לנו שאנו פוגשים בבישנות שונות, בארצות אירופה, במזרח ובמערב, שתתנה לטובה. ידידינו הטובים ביותר, שלא חסכו מאתנו הטחנת האשמות בדבר קיצוניות והק-שחה. יצטרכו לתלות את קולד מדיניותם בגורם אחר, ואולי יעזו להודות בצדקתנו ולהרשות לעצמם יתר פתי-חות כלפינו, למרות אימת חרם הנפט.

בסופו של דבר עיקר חשיבותו ומשקלו של הסכם זה הוא במישור יחסי ישראל-ארצות-הברית. אם ההסכם יעמיק את חדירתה של ארצות-הברית באזור, אין בכך פגם; אם יקל עליה את מצוקת הנפט, אין הוא פסול בשל כך. ייתכן שאלו התיינה תוצאות לוואי של ההסכם, אבל לא גורמיו מבחינתנו. אבל אם במקביל להפגת המתח בינינו לבין סוריה הולכת ומתחזקת אותה רקמת יחסים חיונית שביני ארצות-הברית, הרי זהו האינטרס העליון של מדינת ישראל. בהיסטוריה הארוכה שלנו, מלאת הוד וחורבן, אתה רואה כי חטאנו מדי פעם בפעם בחוסר היכולת להבחין במשקל שיש למעצמות הגדולות ולמהלכי מדיניותן באזורנו, בימים קדומים — אשור, בבל, מצרים, רומא ויוון. ואף כי הורישו לנו אבותינו פרקי גבורה מופלאים, נחמץ הלב על שלא עלה בידם תמיד לנווט את הספינה בין הכוחות העול-מיים של אותם ימים. אל נזלזל בכוחנו ואל נפריו בו, אך נכיר בעובדה כי לנו עניין כאן עם מעצמות-על כבירות-כוח ואין אנו חששיים לבדנו עם שכנותינו. אין פירוש הדבר לוותר על אינטרסים חיוניים שלנו, והממ-שלה הזאת עמדה מדי פעם בפעם — לרבות בהסכם הפסקת-האש הראשון — בפני לחצים גדולים, לחצים של עוינים וידידים, וידעה לעמוד בפניהם בגבורה. חברי ועדת החוץ והבטחון שהשתתפו או באותן ישיבות של

חוברת י"ח, ישיבה נ"ב

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (קשת, נבון, הורביץ, ידיד, לין, ורהפטיג) —

חסרונותיו, לברך את הממשלה שידעה לנהל משא-ומתן תוך גילוי גמישות ורצון לשלום יחד עם שמירה על אינטרסים חיוניים של ישראל. אם יתחד עם זאת עלה בידי מנהלי המשא-ומתן להדק ולחזק עוד יותר את יחסי ישראל-ארצות-הברית, הרי יש בכך ראייה לטווח ארוך והבנה אמיתית מהו בטחון ישראל. ייתכן שיהיה המשך להסכם הזה. אינני יודע. ייתכן שלהסכם זה לא יהיה המשך. יש הסכמה כמעט כללית, חבר-הכנסת רימלט, בכנסת, במפלגות הציוניות, כי אין אנו יורדים מרמת-הגולן. ייתכן כי העתיד לא יביא את השלום הרצוי או את ההסדר המבוקש, לפחות נדע כי אורנו כוח וקיבלנו מרווח נשימה להתכונן לימים הבאים אם חלילה יבואו.

לראש הממשלה, גולדה מאיר, זוהי גולת כותרת של מפעל חיים ממושך, מסור ועקשני בשירות האומה. אינני רוצה להביך אותה ולא להביך את עצמי. עוד יבואו אחרים להעריך מפעל חיים זה. רק יורשה לי לאחל לה בריאות, שלווה נפש, ושתוכה-לראות בהגשמת השלום בחייה. אני בטוח כי העם יודה לה על מתנת הפרידה שנתנה לו.

ה'יזר כ. צ. קשת :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ורהפטיג, ואחריו לחבר-הכנסת בגין.

זרח ורהפטיג (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי, ראש הממשלה סיימה את דבריה בדברי פרידה, ואני ארשה לעצמי לפתוח בדברי ברכה והערכה לראש הממשלה. כיהנתי כשר בממשלת ישראל תחת הנהגתה וידעתי לכבד ולהעריך את מסירותה ואחריותה למדינת ישראל ולעם ישראל.

ההסכם המובא לפנינו נולד בחבלי יצירה קשים וממושכים. גיל ימים קיים נדודיו שר החוץ של המעצמה הגדולה בעולם, נע ונד בין שתי הברירות: ירושלים ודמשק. במקום משא-ומתן שבקרבת מקום במלון שבניין יורק ותנועת המתווך האמריקאי מקומה לקומה — באו התנודות מבירה לבירה. אינני יודע אם בדברי ימי הדיפלומאטיה הבין-לאומית במאה האחרונה — והשר אבן ישכילני — היה תקדים כזה. מיטב ההערכה לד"ר הנרי קסינג'ר העושה מאמציו ללא ליאות, על דבקותו במטרה ועל הישגיו כפי דרכו וכפי הבנתו.

ההסכם שנועד להיות מעין העתק ההסכם שבינינו לבין מצרים הוא יותר קשה מעורר פחות אמון בכוח נות הצד השני, בכוננותה של סוריה. אולם אין בודעתי לחטט ולנתח נקודות התורפה. אין בודעתי להכביד על קבלת ההסכם. אציין כמה הערות על נקודות חיוניות ולא כל כך חיוניות של ההסכם: (א) אני רואה כנקודה חיובית בהסכם את הנסיון להחזרת מהלך החיים האזרחיים לגבול, החזרת המהלך של חיים רגילים-שוטפים לגבול ישראל-סוריה. לנורמליזאציה, ולו חלקית, יש ערך להשלטת שקט ויש בזה ציון בדרך לשלום. כתוב: "יורא מנוחה כי טוב... ויט שכמו לסבול." כשכל צד רואה ומשתכנע כי טוב שיש רגיעה, שקט, שלום, שלווה, מנוחה — הוא מוכן יותר להטות שכמו לסבול את השכן. רק שוכן מדבר על חרבו יחיה. אבל במקום שהחיים הם נורמאליים צריך כל אחד להשלים עם שכנו.

ה'יזר כ. צ. קשת :

חברי הכנסת, אני בא להזכירכם שרשות הדיבור ניתנה לחבר-הכנסת נבון. אבקש להפסיק את הקריאות.

יצחק נבון (המערך):

אין אני מתרעם על חבר-הכנסת שרון; אני מתרעם על ראש הממשלה ועל השר שם-טוב שנתנו את התשובות במקומי. אני רוצה להשיב לך, חבר-הכנסת שרון. זכויותך רבות לאין ספור ואיש לא יקח אותן ממך. אתה מוכיר לפעמים — אם יורשה לי כהשוואה ידיוותית — מכוונה אדירה עם מהלך ראשון, עם-התנעה קדמית, בולדוזר יוצא מן הכלל, אבל לפעמים המעצורים אינם פועלים.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אוי ואבוי למכוונה שכולה מעצורים.

יצחק נבון (המערך):

לא הייתי נכנס לפרטים — — —

מנחם ידיד (הליכוד):

האם יותר טובה מכוונה חלודה שבכלל אינה פועלת?

יצחק נבון (המערך):

אני מסכים עם חבר-הכנסת ידיד שלא טוב שיש מכוונה חלודה. עד כאן הגענו להסכם.

אם רואים את עניני הבטחון רק בממד אחד, טופו-גראפי, אני חושב שמחטיאים את המטרה, ואין זו זכותם של אורחים ללמד אנשים בעלי נסיון צבאי אדיר כזה כפי שיש לחבר-הכנסת שרון. שמעתי את דבריו בווי-כוח על הסכם ההפרדה עם מצרים ואני מסכים שקו הגבעות שנסוגו ממנו לא חיוני ביותר. אילו אפשר היה להגיע להסכם בלי ויתור על קו זה, הייתי מסכים, אך בטחון איננו בנוי אך ורק בממד אחד. הוא מתבסס על מערכת שלמה של אלמנטים מדיניים, כלכליים, פסיים — הכל מצטרף לאותו דבר הקרוי בטחון. אם אין יריות, הבטחון גדול יותר מאשר אם יושבים על גבעה טובה ויש יריות והפגזות.

אני חושב שיש סיכוי שהסכם זה יאפשר לפחות אותו מרווח זמן הדרוש לנו לכמה דברים חיוניים ודחו-פים. עלינו עוד להתפנות ולעסוק בחיזוקו של צה"ל, טיפוחו, שיקומו. ולא להפקיר את משימות היסוד שלנו שהיו מאז ומעולם וקצת אנחנו שוכחים לדבר עליהם: עלייה, ישוב הנגב התופס 60% מאדמת המדינה, או כפי שאמר בן-גוריון: אם אנו נדביר את המדבר — המדבר ידביר אותנו; אם לא נכבוש את המדבר — המדבר יכבוש אותנו. ויש עדיין בעיה מרכזית של יצירת עם. עולים מ-102 ארצות דובריים 81 לשון, ויש קטבים חברתיים, יש צורך ביצירת חברה צודקת, שוויונית.

אמנון לין (הליכוד):

אתה מדבר על מרווח של זמן. אני מסכים אתך — אבל זה איננו אותו הדבר שאומרת ראש הממשלה: שלום בדרך.

יצחק נבון (המערך):

חבר-הכנסת לין, תואיל לשמוע דברי עד הסוף. יש מקום, לאחר ניתוח ההסכם, על מעלותיו וגם על

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (ורהפטיג, שוסטק, ישעיהו, בגין) —

לזירות-ייתר. חשדהו. אמנם אני רוצה להוסיף כי ההודעה של ממשלת ארצות-הברית שהיא תגן מדינית על זכותנו להגנה עצמית נגד מחבלים שיבואו מעבר לגבול יש לה ערך, אולי אף ערך מעבר להסכם יש ישראל-סוריה, שהרי בהודעה זו, בהתחייבות זו, יש הכרה בעקרון הפשוט והמקובל במשפט הבינ-לאומי שזכותה של מדינה להתגונן ולהכות במחבלים הפושטים לתוכה, בכל מקום שהם, ואין היא יכולה לכבד גבול תוך כדי מרדף אחריהם אל גבול של מדינה אחרת. זה נותן בהכרח לגיטימציה למאבקנו הצודק נגד המחב-לים בכל מקום שהם נמצאים, נגד רוצחי אזרחים שלווים, נגד רוצחי נשים וילדים; זה נותן לגיטימציה להכות בהם בכל מקום שבו הם נמצאים.

לבי למתנחלים, גיבורי האומה, שמסרו שנים של חיי עלומיהם להיאחזויות ולהתנחלויות באדמתנו, איש אשה וטף, יש בין המתנחלים משפחות ברוכות ילדים, ילדים נולדו וגודלו במקלטים. שותף מלא אני לדאגתם ולחרדתם. בטוחני כי כולנו יודעים להעריך עבודת הקודש שלהם ונדע לשמור על זכותם-זכותנו לקיים התיישבותם, וראשית כל לשמור מכל משמר על בטחונם השוטף, היומיומי. מתנחלים אלה מילאו ומלאה תפקיד קדוש במלחמה על מולדת, במלחמה על השלום. צריך לעשות כל הניתן לעשות לעידודם, לחינוכם; שלוחי עם ישראל כולו הם. החלטה נחושה צריכה להיות עמנו שאין מקום לשום פשרות-אומות נוסף עם סוריה על איזה הסדר חלקי הנוסף להסכם על שלום.

סיעתי, סיעת המפד"ל, היתה שותפה על-ידי נציגיה בממשלה למשא-ומתן ולעיבוד ההסכם. סיעתנו תצביע בעד אישור ההסכם, תוך כדי ראיית הסיכונים, אבל גם הסיכויים שבו. עם זה אני רוצה להזהיר, דווקא עם חתימת ההסכם, מפני שאננות, מפני הרדמה, ואף מפני הסתמכות-ייתר על אהדה של מדינה ידידותית. וותר מאשר בכל תחום אחר, הרי בענייני קיומה של אומה והגנתה של מדינה: אם אין אני לי, מי לי.

עלינו לעשות כל מה שבידינו לקיים משטר חיים של הגנה, של אחריות, של אחווה ורעות, פשוטו כמשמעו, בין יהודי ליהודי, בין אזרח לאזרח, של ריכוז כוחות פנים, וכן לכללים והן תרבותיים, ועל כולם נפשיים, כדי ליצור כוח עמידה עצמאי גדול. עוד לא היתה תקופה שבה היה לנו צורך כה חיוני לריכוזם של כל בחור וטוב שבעמנו, צעיר ולא כלי-כך צעיר, להר-חיב את בסיס ההנהגה המדינית והצבאית, להטות כתף רחבה למשימות הגדולות שלפנינו.

אסיים בברכה מפרשת השבוע שהכוהנים מברכים בה את העם: "ישא ד' פניו אליך וישם לך שלום."

הי"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת בגין, ואחריו לחבר-הכנסת כרמל.

מנחם בגין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, נשמח לשובם של הבנים משבי אכזרי למשפחותיהם ועם המשפחות שמנת-חלקן היה סבל נפשי כה רב, ויגל לבנו על כל יום בלי ששיכות דמים, אולם ההסכם המוצע אינו להפסקת-אש וחילופי שבויים. זהו הסדר מדיני טריטוריאלי, ואני מציע להתכונן בו ברצינות, בעיניים פקוחות, מבחינת עקרונות מדיניים. מוצהרים

גם בגבול ישראל-מצרים הנורמאליזציה, או הת-חלת הנורמאליזציה של חזרה לחיים אזרחיים, היא אחת הנקודות החשובות שבהסכם. החזרת פליטים לערי הסואץ ושיוקמן של ערים אלו יש בהם ערובות-מה לכוונותיה של מצרים להתחיל ללכת בדרך לשלום. נכון שהחזרתם של פליטים לקונייטרה או לכפרים על הגבול יש בהם גם משום סיכון בטחוני. יש אפשרות להחדרת מחבלים. בדאגה ראיתי את הפלאקאט שבו נאמר כי ישישים אף מחבלים יבואו לקונייטרה. נכון שיש בזה סיכון, אבל החזרתם של אפפי איכרים ותושבי עיר לא יכול להיות רק משום מלחמתי. פעולות של שיקום ובניית דירות לאנשים, סדרי תעסוקה, חיי משפחה — אלה מכבידים על מעשי איבה; הם עלולים לשמש במטרה במקרה של מעשי איבה, לכן מצמצם הסדר זה במידה מסוימת מעשי איבה. ההסכם ישראל-סוריה בהכרח תהיה גם השליכה על שיוקם של הסכם ישראל-מצרים, ואולי יהיה בו איזה ציון, או בכל אופן סיכוי לציון בדרך לשלום.

הערה שנייה. חיץ האו"ם, על כל דלילותו, מיעוט כוחו, על כל החלשה שבו — ונוכחנו ב-1967 עד כמה זוהי משפנת קנה רצון, כאשר מצרים גירשה את ה-U.N.E.F באורח חדי-צדדי — עם כל זה יש לכך ערך כאמצעי מניעה של תקריות. לעתים מקריות, לעתים אף לא מכוונת במיוחד, כדי להתחיל במעשי איבה, אבל עלולות להתגלגל לפעולות איבה בקנה-מידה גדול. יש לכך ערך גם כאמצעי התראה נגד התקפות פתע. את חשיבותה של ההתראה אפשר להבין במיוחד אצלנו לאור התוצאות החמורות של חוסר ההתראה במלחמת יום הכיפורים. יש להניח שביום מן הימים יעריך היסטוריון הערכה לא פוזה, ואולי אז תהיה יותר חיונית, לאותם שבוועות של המתנה לפני מלחמת ששת הימים והתפקיד הגדול שהם מילאו להכנה רבתי מדינית וצבאית לקראת הנצחון.

לחיץ האו"ם, על כל דלילותו וחולשתו, יש גם ערך לקביעת זהותו של המתקיף, התוקפן המתחיל, המפר את הסכם הפסקת-האש, המפר את הסכם הפרדת הכוחות. ואל נולול בבעיה של מי הוא המתקיף. אני מייחס לזה חשיבות רבה מאוד. בימינו מתנהלת המלחמה בתיאום של דרכים, אמצעים מדיניים וצבאיים כאחד, והבעיה מי האשם בצפרה, מי התחיל, יש לה ערך מדיני רב, וגם ערך צבאי לטווח ארוך. לנו אין כוונה להתקיף, להתחיל במלחמה, לא אנו התקפנו; חשוב שלמותקף יהיו אמצעים כדי להוכיח מי הוא המתקיף. הסגירה של מצרי אילת וגירוש כוח או"ם נתנו במלחמת ששת הימים אינדיקציה ברורה מי היה המתקיף. במלחמת יום הכיפורים היה ידוע מי היה המתקיף. חשוב מאוד שאם חס וחלילה תתחדש המלחמה — ואין אנו בטוחים שהיא לא תתחדש — נדע, חשוב שיידע העולם, מי הוא המתוקף.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

זה חשוב כשישראל מתקיפה; כאשר מתקיפים את ישראל — זה לא חשוב לעולם.

ורח ורהפטיג (חזית דתית לאומית):

סירובה של סוריה לכלול בהסכם סעיף על מגיעת פעולות מחבלים משטח סוריה, בדומה לסעיף בהסכם בין ישראל ומצרים, אומר דרשני. זה מחייב אותנו

כוחות בלתי-סדירים הרי זו תוקפנות בעקיפין של המדינה אשר ממנה הם יוצאים. כתוב בהסכם כי שני הצדדים ישמרו בקפדנות על הפסקת-אש. הרי זה לעג לראש.

עוזי פיינרמן (המערך):
לעג לרש.

מנחם בגין (הליכוד):
כתוב "לעג לרש", ואני משנה את הגירסה ואומר "לעג לראש". מה רע בזה, חברי-הכנסת פיינרמן? גירסה דינקותא שנינו לא שכחנו.

אסאד אומר: לא, אמנם הפסקת-האש תישמר בקפדנות, אבל הכוחות הבלתי-סדירים יהיו רשאים לא לקיים אותה. קפדנות שכזאת...

אני מבקש לומר כי קראתי וגם שמעתי את ההודעה של ארצות-הברית בעניין זה, בחנתי את הנוסח, ועלי להודיע כי לפי הכרתי שום הודעה של צד שלישי בעניין כל כך חמור ויסודי — תוקפנות ישירה או עקיפה, בידי כוחות סדירים או בלתי-סדירים — אינה יכולה לבטל את השערויה הבין-לאומית, לאמור: הוצע לצד לחתום ולהתחייב כי לא תהיה אף תוקפנות עקיפה, הוא סירב והוא מודיע שהיא תהיה. המדובר הוא לא רק במעבר של קו התחום, אפשר גם בדרכים אחרות לשלח מחבלים במדינת ישראל, בעזרתה של רוסיה —

(ק ר י א ה : סוריה.)

— סוריה. גם רוסיה, זו לא היתה טעות, מבחינת מתן הציוד. וזאת אומר במפורש מי שחותם על הסכם ההפסקת-אש אשר תישמר כביכול בקפדנות. זוהי שעה-רוויה חסרת תקדים ביחסים בין העמים, בהסכמים למניעת התקפות.

אין הגבלה על שובם של התושבים הסורים לשטח חים שיפנו עלי-ידי ישראל. היום כבר ברור שמדובר ברבבות. אני מבקש לשאול אנשים הקוראים לעצמם פראגמאטיים, מעשיים, למודי גסיון: בין הרבבות האלה כמה יהיו אנשי גיבריל, כמה אנשי חבש, כמה אנשי פתח, חוואתמה, על-יפי הנסיון? והם יהיו במרכז הישור בינם שלנו. האין זו סכנה לישובים? ושוב אני שואל אתכם על-יפי הנסיון: האם אין האויב מכריז שמותר למחבלים לתקוף, בעצם היום שבו הוא עומד לשגר את שליחו לחתום על ההסכם?

רבבות סורים שבים לשטחים שיפנו על-ידי ישראל — היהודים מסוריה אינם שבים לארץ ישראל בעקבות ההסכם הזה. היהודים בסוריה, אחינו הכלואים בגיטו, הנרצחים, הנדכאים, הנפחדים, הנרדפים על צוואר. מאז מלחמת יום הכיפורים אמרנו כולנו: זאת הפעם לא נעזוב אותם לנפשם. אם יהיה שא-ימותו על הסכם עם סוריה נתבע על הצלתם של היהודים שם והנאתם לחוף מבטחים. אין זכר בהסכם לפחות על הדדיות של שוב הסורים לשטחים שיפנו על-ידינו ושיבת ציון ההצלחית של אחינו הסובלים סבל כה רב בגיטו הסורי. יצר לי לומר: הגברת מאיר אפילו לא הזכירה בנאומה היום את הבעיה המוסרית הגדולה, הקשה, הנוראה הזאת של שארית הפליטה של קהילה שהוכנסה לנגד עינינו לגיטו.

של ישראל, מזווית-הראייה של העובדות וההתפתחות האפשריות.

כלל גדול נתקבל בישראל מאז מלחמת ששת הימים: אין נסיגה בלי חוזה שלום. מה יהיה כתוב בחוזה, על כך נחלקו הדעות; אך לכל הדעות, לא נזוו הפעם בלי הסכמי שלום. כמה פעמים שמענו דוברי ממשלה מכריזים בתקיפות: בשום פנים ואופן לא נסכים עוד להסדרים זמניים, שבירים, על-יפי גסיון. העבר; וזאת הפעם, אחרי המלחמה הנוראה, עם כל הקרבנות למען הנצחון ולמען חיי הבנים בעתיד, נעמוד על חתימת חוזה שלום, על שינוי יסודי ביחסים בינינו ובין מדינות ערב. הכלל הזה נשבר לחלוטין לעיני העם וכל העמים. לא נותר ממנו אלא זכרו הטוב. דווקא בימים אלה נעשים ההסדרים הזמניים, השבירים, שאנחנו הח' לטנו להינתק מהם בעקבות מלחמת ששת הימים. ובהסדרים אלה נסוגה ישראל, האויב מתקדם, ויש יסוד לומר כי עוד הרגל נטויה.

לא ניתן פרס לתוקפנות — כלל מדיני בעל חשיבות רבה. אם תוקפן שיסתער, יהרוג, יהרוס, לא יפסיד בעקבות תוקפנותו אלא יקבל אפילו פרס, הרי זה עידוד לתוקפנות חוזרת. משום כך אמרו דוברי הממשלה במשך חודשים רבים: בשום פנים לא תהיה נסיגה מהקו הקרוי "סגול" ברמת-הגולן. מיר רבין אמר זאת; הגברת מאיר הודיעה על כך. שר הבטחון יצא לושינג'טון עם מפה בשם הממשלה, מסר אותה בידי ד"ר קיסניגר, והפרדת הכוחות על-יפי המפה היא, הרש-מית, הממשלתית, היתה בתחום המובלעת, בלי שום נסיגה מן הקו הסגול.

דב זכין (המערך):

חבר-הכנסת בגין, הצעתכם לסגת מהמובלעת היא לא נסיגה?

מנחם בגין (הליכוד):

אני מדבר על הפרס מעבר לקו הסגול. שמענו בסבלנות. פירסמנו תכניתנו ואנחנו עומדים עליה.

כאשר שאלו באמריקה את שר הבטחון דיין באיזה צד נמצאת קונויטרה, השיב: בצד הנכון. הגם היום תינתן תשובה כזאת? הכל אמרו כי אסור לסגת מהקו הסגול שהרי זה יהיה פרס לתוקפן. היום הוא ניתן לידי הסורים, תחת לחץ — והראיה: זאת היתה נסיגה מעמדה מוצהרת של ראש הממשלה וחבריה. יש בכך סכנה לעתיד.

בשתי גזרות קיבלו התוקפנים של מלחמת יום הכיפורים פרסים רציניים מאוד: השליט המצרי — שליטה מוחלטת על תעלת סואץ משני צדיה, והשליט הסורי — את כל המובלעת ומעבר לה מערבה לקו הסגול.

שלישית, הסורים לא זה בלבד שסירבו לחלוטין להתחייב שהכוחות הקרויים בלתי-סדירים תחול עליהם חובת הפסקת-האש, אלא הם אף מודיעים שהיא לא תחול עליהם. בעקבות ההודעה על ההסכם שב אסאד והכריז כי המחבלים זכאים לתקוף את ישראל. דבר כזה עדיין לא התרחש. אני סובר שאין לו תקדים. גם באמנה נגד תוקפנות, או בהגדרתה שהוצעה על ידי ברית-המועצות, נקבע במפורש שאם תהיה תקיפה של

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (אלון, בגין, מאיר, קורן, זכין, מודעי, שריד) —

סגן ראש הממשלה י. אלון :

זאת דווקא היתה שתיקה כדי לעזור ליהודי סוריה ולא להכביד.

מנחם בגין (הליכוד):

לא, אדוני. אינני מסכים לנוסח הזה. לדעתי, אין בו שום תבונה. אני יכול לומר שמכל הדיונים — (סגן ראש הממשלה י. אלון קורא קריאת-ביניים)

הזאת מן הפרוטוקול. אני מוכן למחוק את ההערה

— — אין שום תבונה בנוסח הזה. אני רוצה לומר לבית: עקבנו בקביעות אחרי הדיונים על המשא-ומתן בעניין ההסכם. בשום דיון מן הדיונים הללו לא נמסר לנו שנעשה איזה הסדר בינינו ובין הסורים על הצלתם של היהודים מסוריה.

ראש הממשלה נ. מאיר :
פשוט, שכחתם זאת.

מנחם בגין (הליכוד):

לא, גברתי. יש פה עוד חברים. אינני רוצה להיכנס לפרטים. לא נאמר לנו אפילו במלה אחת שבעקבות ההסכם הזה יוכלו היהודים מסוריה לצאת ולעבור לחוף מבטחים, וזה מצער אותנו צער עמוק מאוד. כפי שכבר ציינתי, כולנו אמרנו: הפעם יכלול כל הסכם עם סוריה את הצלתם של אחינו שם.

דוד קורן (המערך):

חבר-הכנסת בגין, בלי ההסכם יש הצלה ליהודי סוריה, מהירה יותר?

מנחם בגין (הליכוד):

אני מוכן להתווכח בכל הרצינות. אני מדבר על הסכמה לאומית שהנה ניתנה הדומנות מיוחדת במינה להבטיח את הצלתם, והיא לא באה. אנחנו נוסף לדאוג להם, כשם שאנחנו דואגים לכל היהודים. אני קובע את העובדה המצערת שסעיף הצלתם של יהודי סוריה אינו אחד מסעיפי ההסכם. האם זה לא מובן? והאם הצער אינו מובן, האם הדאגה אינה טבעית? אנחנו מדברים בגורלם של אנשים.

אני מוסיף לנתח את סעיפי ההסכם. אני קובע כי כתוצאה מן הסכם יהיו כל ישובינו ברמת-הגולן בטוח

האש של האויב. זאת עובדה.

(חבר-הכנסת י. הורביץ קורא קריאת-ביניים)

דב זכין (המערך):

במשך שנים הייתי על הגבול הסורי, במרחק של 800 מטר.

מנחם בגין (הליכוד):

כפי שאתה רואה, אינני מתרגז על שום קריאת-ביניים. אני חושב שקריאות-ביניים פארלאמנטאריות מפרות את המחשבה. אני מבקש להשיב לך.

דב זכין (המערך):

אני מקשיב.

מנחם בגין (הליכוד):

האם טענה זו היא ממין הטענה? הרי אנחנו נסו-גונו. אנחנו עובנו יתרונות אסטראטגיים אדירים.

(חבר-הכנסת ד. זכין קורא קריאת-ביניים)

חבר-הכנסת זכין, אתה לא מפריע לי. אתה יכול לקרוא קריאות-ביניים.

עובנו אותם יתרונות בקו של האויב. זאת עובדה. כזה הוא מה שנקרא דילול הכוחות בצפון, וישובינו נותרו בטווח האש. אני יודע שאומרים: הם ירו — אף אנחנו נירה.

דב זכין (המערך):

מה שאתם מציעים הוא בדיוק אותו דבר. גם בויתור על המובלעת יש סכנה שבכך מקרבים את האש למשקים. למה נזרה חול בעיניים?

יצחק מודעי (הליכוד):

בלי תותחים. האם אין אתה יודע אלף-בית!

דב זכין (המערך):

האם אין אתה יודע את ההסכם?

מנחם בגין (הליכוד):

אני זוכר כיצד הוצג לפנינו ההסכם עם מצרים ואין הושם דגש בעובדה שכתוצאה מהסידורים (בדילול הכוחות, לא תוכל האש להגיע לקוים שלנו.

יוסף שריד (המערך):

ואז הסכמתם.

מנחם בגין (הליכוד):

והנה כי כן, בניגוד להסדר כזה, אש הסורים —

יוסף שריד (המערך):

במקהלה אינני יכול להשיב.

(קריאה: זה מה שאתם עושים בדרך כלל.)

מנחם בגין (הליכוד):

אני משיב לכל קריאת-ביניים.

דב זכין (המערך):

דווקא אחד-אחד הפעם.

מנחם בגין (הליכוד):

לא יועיל לכם. אני אסיים את דברי ואשמיע את דעותי. אבל אני משיב בשקט לקריאות-הביניים, ואתם יוצאים מכליכם. זה ההבדל.

— אני חוזר ומציין שבניגוד לאותם הסדרים עלולה הפעם אש האויב לפגוע בכל רגע בכל ישובינו וגם בקוים שבהם ניצבים חיילינו.

ועתה באה הנקודה המדינית. מה אומרים אויבינו בקשר לשני הסכמי ההפרדה? ייתכן שיש אנשים המוכנים להטיל בעצמם חרשות. אז אינם שומעים. אבל חובתו של אדם המתבונן בעיניים פקוחות במציאות היא לא להתכחש לה, לראותה. בעקבות הסכם ההפרדה אומר השליט הסורי: על ישראל יהיה לסגת מכל רמת-הגולן; ולא — הרי זאת השאלה. בכל פעם שאתם מבטלים עקרונות מוצהרים עליידיכם, אתם אומרים: אם לא

נעשה את הסכם הזה, אם לא נבצע את הנסיגה הזאת, מה האלטרנטיבה?

אני מבקש לשאול, בייחוד את אלה שיהיו שרים גם ביום ב' ואת כל המערך: כאשר אסאד וסאדאת וחוסייני ידרשו נסיגות נוספות, דבר שהם מודיעים עליו מראש עם חתימת ההסכמים האלה, והממשלה בישראל, תהיה אשר תהיה, תאמר: לאו — מה תהיה האלטרנטיבה? ובינתיים כבר היו הנסיגות העמוקות. בינתיים כבר התקרבו כוחות האויב לבתינו; בינתיים תהיה האש שלהם עוד יותר קרובה ללב הישוב. זה המצב.

אני גם היום נמלא את חובתנו הלאומית. לא נסכים להטעיית הציבור. נאמר לו את האמת: לא הש"כ נתן שלום, לא שלום, לא הסכם שלום, בוודאי לא חוזה שלום. כל ההסכמים האלה הם זמניים, חולפים. אולי נותנים הפוגה כלשהי, אבל מסכנים את בטחוננו ואת עתידנו. והעם הזה צריך לדעת את האמת, משום שהוא מנוסה מאוד.

אנו נאמר היום מתוך הכרה שלמה של האמת בדברנו, בנייתוחנו, בדאגתנו ובנאמנותנו: לאו להסכם הזה — והלאו הוא ההן לבטחון האומה, לזכותנו לארץ־ישראל ולקיום הזכות.

היו"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחבר־הכנסת משה כרמל ואחריו לחבר־הכנסת קלמן כהנא.

משה כרמל (המערך):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, הממשלה בראשו־תה של גולדה מאיר יכולה להתברך בכך שבטרם תפנה את מקומה לממשלה החדשה עלה בידה להביא לפנינו את ההסכם החשוב הזה — להפרדת הכוחות עם סוריה — הסכם הנושא עמו סיכוי טוב להפסקת־אש, לרגיעה בגבולות, לייצוב איר־הלימה בתזימות ולהתקדמות אפשרית אל הסדרי שלום. עמדו לה לממשלה זו התבונה, אורך הרוח והדבקות במדיניות הבטחון והשלום וההתעצמות — במאמציה להשגת הסדר בחזית הסורית, וזאת מתוך נכונות לעמידה איתנה ולבתי־נרתעת על האינטרס־סיים היסודיים של המדינה ואזרחיה, ועם זה בנכונות לויתורים בעניינים בעלי ערך־משנה שיש בהם כדי לקדם הסדר, הסדר העשוי למנוע קרבנות אדם, לקדם את הסיכוי לפתרון מדיני וליצור תנאים מתאימים ולתת בידינו זמן להתעצמות לקראת הבאות.

חברי הכנסת, אין ההסכם המובא לפנינו נקי מפגמים, ואפילו מפגמים קשים, בעיקר בכל הנוגע לפרצה שבכוחה לאפשר פעילות חבלנית מגבולה של סוריה כשזו תטען שאין הדבר מנוגד להסכם, אבל במכלול סעיפיו ותנאיו הוא הסכם טוב לישראל. יש לזכור כי זהו הסכם דו־צדדי המנסה לגשר בין אינטרס־סיים מנוגדים.

העם יקבל את ההסכם הזה בשמחה ובברכה. האויב פרוציה של הליכוד עוד תיווכח לדעת באיזו מידה היא נמצאת מנותקת ומנוכרת מהמוני העם, ובאיזו מידה חרוק וזרה מדיניותה הרפתקנית מהעם בישראל הכמה לרגיעה, להפסקת הלחימה ולשלום, ומוכן לעמול ואף לטול סיכון להשגתם, תוך עמידה מוצקה על בטחון המדינה, התפתחותה, והתקדמותה; ואין העם בישראל מקבל את הפילוסופיה ששמענו זה עתה מפי חבר־

האינכם מוכנים לנסות לראות את הגולדה האם הממשלה מוכנה היום להכריז שהקה הזה שאליו הגענו ברמת־הגולן, ממנו לא תהיה נסיגה? אדרבה, נשמע. אם היא לא תאמר כך, הרי זה אומר דרשני. אם תכריז על כך, הרי אומר לכם אסאד: לא תוסיפו לסגת, תהיה מלחמה, ומאחורינו כוחות. האם המצב כפי שהוא נוצר מבחינה מדינית לגבי העתיד הוא סטאטי או די־נאמי בקשר עם דרישות האויבים המוכרזות באזניכם כל יום? אנו נסוגים בלי חוזה שלום; אנו נסוגים מתוך הודעה של האויב שהתחייבותו לקיים הפסקת־אש אינה חלה על הכוחות הקרויים בלתי־סדירים. האש שלו עלולה להגיע בצפון לכל ישוב ולכל חייל הניצב על הגבול. וחברים, אנשים, הקוראים עצמם מעשיים, מני־סיים לומר לעם: הנה, זה הסכם שיתן לנו רווחה, הפוגה. ייתכן. אמרתי כבר על הפוגה זו, ואין צורך לחזור, את אשר צריך לומר בלבו כל יהודי. אבל עם — בטחוננו, שלומנו ועתידו קיימים על הפוגה של מספר חודשים? ואני שוב מסתמך על האויבים, על הכרזותיהם.

לכן הדאגה העמוקה בקרב הרוב המכריע של העם בישראל אינה קשורה רק בנסיגות כל כך מסוכנות או ביצירת רושם שאין שום אמינות בהצהרותיה של ממשלה יהודית — היא אומרת ואינה מקיימת — אלא גם לגבי העתיד: לאן אנו הולכים? אנה אנו באים? זוהי השאלה. ההסדרים הם זמניים; בתוכם אנו נסוגים והאויבים מתקרבים. והאלטרנטיבה — אם לא תהיינה נסיגות נוספות — לחצים מדיניים בינ־לאומיים או אש.

זה הניתוח ההגיוני של המצב, ועליכם לומר את זאת לעם ולא להשלטון. הטעיה זו עלולה להיות מסוכנת מאוד.

מאיר פעיל (מוקד):

מה המסקנה, חבר־הכנסת בגין, מהניתוח הזה?

יגאל הורביץ (הליכוד):

שתיכנס לקואליציה.

מאיר פעיל (מוקד):

אני שואל עוד פעם: מה המסקנה מהניתוח הזה?

היו"ר ב. צ. קשת:

בסוף הדיון תהיינה הצעות סיכום ואז תשמע, חבר־הכנסת פעיל.

מנחם בגין (הליכוד):

חבר־הכנסת פעיל, לאחר שההלטת כבר להצביע בעד ממשלת 61, אתה יכול לשבת בשקט ותציע את הצעותיך לממשלה שאתה תמוך בה. אני מנתח את העובדות, ואתה שואל שאלות שלא לעניין.

המדיניות, וליד מהלך של הסדרים מדיניים נוספים בעתיד הנראה לעין, בגלל עמדתה הקשות של סוריה כלפי ישראל ובגלל ניגודי השקפות קטביים שבין שתי המדינות הנוגעים לגורלו, לעתידו ולתפקידו של רמת-הגולן, אם כקשר-כפיצה להתקפה על ישראל ואם כערך אסטרטגי המגונן עליה מפני פולש. אולם הסכם זה עצמו עשוי להוליד דינאמיקה של הסדרים מדיניים עם מצרים, בהמשך להסכם הפרדת הכוחות עמה, ולאפשר למדינה זו להתקדם בכך בלא תלות בסוריה. דבר זה קשה היה להעלותו על הדעת כל עוד מלחמת ההתשה בחזית הסורית נמשכת. וכל מי שמביא בחשבון את הערך הסגולי של מצרים בעולם הערבי ואת משקלה המיוחד ואף המכריע במלחמת ישראל-ערב יעריך נכונה הסדר מדיני מצרי-ישראלי אפשרי לגבי הסיכוי סוך הישראלי-ערבי בכללותו ואת השפעתו החיובית האפשרית של הסדר כזה על יישוב הסיכסוך.

להסכם זה גם השלכות חשובות על יחסי ישראל-ארצות-הברית שהם חיוניים לנו במיוחד נוכח הבדלות הבין-לאומית שנקלענו אליה, בעיקר לאחר המלחמה האחרונה, ונוכח הניקה הגדולה שלנו לארצות-הברית בכל הנוגע לאספקה צבאית ולקשרים כלכליים. בתנאים אלה אין זה באינטרס של ישראל להתייצב על דרכה לארצות-הברית לרכוש השפעה בחלק זה של העולם תוך דחיקת ההשפעה הסובייטית ולסכן את מקורות החיות שלנו עצמנו בעניינים חשובים ביותר של חימוש, עזרה כלכלית ותמיכה בין-לאומית מצד ארצות-הברית.

סבורני שאני יכול לומר כי העם בישראל מלא הערכה למאמציו הגדולים, לאורך-רוחו ולתושייתו הרבה של מזכיר המדינה הזרי קסינג'ר, ומאמין כי שיתוף הפעולה ההדוק עם נציגה המוסמך, המוכשר ובעל הסמכות של ארצות-הברית במאמצים להשגת הסכם ישראלי-סורי, המאפשר גם חידוש היחסים בין ארצות-הברית וסוריה, וליד הבנה מעמיקה יותר בינינו לבין ידידינו האמריקאים. דבר זה יסייע להתעצמותנו הבטחונית בבאות, להתפתחותנו הכלכלית ולפריצת המצור המדיני שבו נתונה ישראל בזירה הבין-לאומית.

אדוני היושב-ראש, כולנו מצפים בכליון עיניים לקבלת פני שביעינו שבסוריה שישובו אלינו בימים הקרובים. וכן הננו מקווים כי לא יחלוף זמן רב ונראה את שארית יחודי סוריה בשערינו, תמוהה טענת הליכוד כי בהסכם זה הופקרו יהודי סוריה לגורלם. אנשי הליכוד, בייחוד אלה היושבים סביב השולחן של ועדת החוץ והבטחון, יודעים יפה את דאגת הממשלה, את חרתה ואת מעשיה הבלתי-נלאים להצלת היהודים בסוריה, ומה שבאמת עלי-דין נציגי הליכוד בעניין זה אינו אלא השקפה מעוותת וגישה מעוקמת לגבי דרכי הצלתם של יהדות סוריה. אין כל ספק כי ההסכם שהושג והרגיעה העשויה להשתרר בחזית הסורית בעקבותיו של ההסכם הזה מקרבים את שיחרורם של יהודי סוריה, ולא מרחיקים אותם, ואילו המשך ההתדרדרות בחזית זו אילמלא הסכם וקרבת ההתשה בחזית היו מרעים את מצבם ומרחיקים את סיכויי שיחרורם. ויעידו על כך בין השאר הדברים המתפרסמים בעתון "גזי-יורק טיימס" מהבוקר שבהם נאמר יהודי סוריה עצמם חושבים מהבוקר הזה יש בו כדי להקל במידה גדולה על מצבם.

כאמור, חברי הכנסת, אין להתעלם מהפגם החמור

הכנסת בגין: או חוזה שלום מלא ומיד, או מלחמה כשמתברר — והתברר — שאין אפשרות להגיע בקפיצה אחת אל שלום ואל חוזה שלום עם שכנינו, האלטרנאטיבה איננה מחוייבת להיות מלחמה, אלא השגת השלום שלבים-שלבים, והשלב הראשון מכון להגיע להפסקת-אש, לרגיעה, לאי-לחימה בדרך ההסדרים מדיניים.

חברי הכנסת, כפי שטענה האופוזיציה הראשית טעות קשה בהתנגדותה להסכם הפרדת הכוחות עם מצרים — דבר שהוא עכשיו ברור לכל, אחרי חודשים של רגיעה ושקט בחזית הדרום — כך היא טועה טעות חמורה בהתנגדותה להסכם הפרדת הכוחות עם סוריה, והדבר עוד יוכח לה, אני מקווה, בקרוב, יוכח לה עצמה.

הסכם זה איננו מחליש כלל וכלל את איתנות עמידתנו ברמת-הגולן ואת הערך האסטרטגי של רמת-הגולן ואת משקלו בהגנה על הגליל ועל צפון הארץ. נכון, ויתרנו לסורים על שטחים, בעיקר על שטחים סוריים שנכבשו על-ידינו במלחמת יום הכיפורים, עת עברנו למתקפת-נגד על הכוחות שפולשו לרמת-הגולן. אבל שום עמדה אסטרטגית בעלת חשיבות להגנת רמת-הגולן ובטחוננו לא נמסרה לידי הסורים. ההסכם אינו פוגע בשום ישוב ישראלי ברמת-הגולן, ושום ישוב לא מותקן ממקומה. ואין זה נכון שהוא סותר את סעיפי ההסכם, כאילו ההסכם היה מקרב את האש אל הישובים. הוא מרחיק את כלי הגשק ואת האש מן הישובים בסעיפים הדנים בדילול הכוחות. ההסכם איננו מגביל את חירותנו המוחלטת בחינוך כוחנו ברמת-הגולן, אם בביסוס הישובים הקיימים ואם בהקמת ישובים חדשים, ואם בגידול ניכר של האוכלוסיה ברמת-הגולן — הכל לפי הכרעתנו החפשית ובהתאם לשיקולינו העצמאיים.

נכון, ההסכם גונם פה ושם גם במה שקרוי הקו הסגול, וכמה מאות דונמים של קרקע שעובדו על-ידינו בשנים האחרונות יעברו לידי הסורים; אך ממתי נעשה הקו הסגול — שנתעצב בסערת המלחמה, מלחמת ששת הימים — בחנית קדושה שאין לגעת בה, אפילו תמורת סיכוי להשגת רגיעה ולהפסקת הקרבנות של יום-יום, וגם נוכח תקווה למהלך מדיני לקראת מצב נמשך של אי-לחימה שאולי יוליד לשלום; אין שחר בטענה כי יתור כלשהו לגבי הקו הסגול סופו להוליד ויתורים נוספים ולמוטט כביכול את הקו כולו ואת כושר עמי-דתנו ברמת-הגולן. איש לא כפה עלינו דבר. אנחנו בני-חורין בקבלת החלטותינו, בהתאם לאינטרסים של המדינה, עתה ובעתיד. וכפי שהחלטנו עתה מתוך רצון חפשי ושיקול דעת עצמאי הן על ויתורים בשטח בעניינים שנראו לנו כאפשריים מבלי לסכן את בטחוננו והן על עמידה עקשנית ובלתי-נרתעת על שטחים שנראו לנו חיוניים לבטחון רמת-הגולן ולכל ישוב מישוביו, כדי לאפשר השגת הסכם — ננהג כך גם בעתיד, וכל דיבור על תקדים כביכול בהקשר זה הוא דיבור של הבל.

חברי הכנסת, יש בכך מידה גדולה של צרות אופק אם מתעלמים מן האספקטים הרחבים יותר של הסכם זה, המורחף-תיכונים הבין-לאומיים, ורכו ומשקלו ותור-צאותיו של הסכם זה שבין סוריה לישראל הם הרבה מעבר ליחסי שתי מדינותינו. לגבי יחסי ישראל-סוריה עצמם ספק אם הסכם זה, החשוב לעצמו ולתוצאותיו

ישובו השבויים הנמקים בתנאים קשים, יחזור להם החופש שלהם, חיי אנוש ראוים.

ומצד שני — פארטנר קשה, קשות, אשר לא חדל מלהצהיר כי פניו אינו לשלום וכי יש לו פתרון אחר לגמרי לסיכסוך שבינינו, ואנו מקרבים את עמדותיו לישובינו, פותחים לפניו אופציות שהיו סגורות לפניו, מפרידים כוחות, אך מעמידים אותו ליד שערינו. כמעט הימור. וקשה להכריע. והדבר תלוי בנקודות-הראות השונות של אלה אשר הוטלה עליהם האחריות הכבדה של ההכרעה.

ומתוך הכרה זו, ומתוך שיקולים רבים נוספים בראיית פני הבעיה אשר לא מנינו אותם, איפשרה הוועדה המדינית של החזית הדתית התורתית לחברי הכנסת להצביע לפי ראייתם האישית את הדבר, אף על פי שהרוב בוועדה היה בעד הסכם הפרדת הכוחות. ומחובתי להדגיש: כשם שאלה שיצביעו בעד הסכם הפרדת הכוחות המוצע היום רואים גם צדדיו השליליים, כן אלה אשר יצביעו נגדו רואים את צדדים חיוביים בו. ואסתכן לומר: נדמה לי כי אין בבית זה חוג אחראי כלשהו שמתנגד לעצם הפרדת הכוחות. יש חוגים אשר נאחזו במחדל מלחמתי מסויים, בתופעות שליליות מסויימות, אשר יש לתקן אותן וחובה לתקן אותן, ומתוך אותן תופעות הדביקו תו של חדלון לכל המדיניות הישראלית במשך השנים מאז מלחמת ששת הימים. ניצלו מחדל אחד שהיה בכוננות או בקונצפציה, או איך שתקראו לזה, ודרשו ודורשים שינוי מהפכני של כל המדיניות. להם יש אלטרנטיבה, אלטרנטיבה של התקפלות, אל-טרנטיבה של ויתור על כל הישג. אך רוב רובו של העם ושל הבית הזה איננו גורס התקפלות זו, אף כי אלטרנטיבה ברורה ומבוררת אין לו, אף כי לא יכול להראות מהי הדרך ומהי התכנית המלאה לשלום. אך עם זה, ואולי דווקא בגלל זה, גורסים אלה כולם כי יש הכרח בנקיטת צעדים אזהרתיים, צעדים שיקלו על המצב ויאפשרו לחיות בו. ומתוך כך נדמה לי כי כל אלה — אולי מלבד בודדים, מעטים — אשר אינם גורסים התקפלות, מחייבים בהחלט את הפרדת הכוחות. וכשהובאה להצבעה היצעת הפרדת הכוחות עם מצרים לצבענו בעדה ללא היסוס. ראינו בה תשובה מיידית לבכיות השעה, תשובה אשר ייתכן שהיא צופנת בקר-בה אף סיכויים ונותנת אפשרות לשאוף רוח, להחליף כוחות, להרגעה ולהמשך חיפוש דרכים נוספות.

ומנקודת-מבט זו הננו בהחלט בעד עצם הפרדת הכוחות בינינו ובין סוריה, אף מתוך ידיעה כי התנאים הטופוגראפיים והדמוגרפיים בגבול זה שונים מהתנאים בגבול הדרום. אך עם כל זאת יימצאו בינינו חברים שיצביעו נגד ההצעה המובאת היום לאישורה של הכנסת. ויש לכך גורמים. אך עלי לומר מראש: לא חיפשנו פופולאריות בהשתתפות בהפגנות, לא יצאנו לחזק ידי מפגינים, לא הבטחנו להם הבטחות, לא חשבנו שעלינו לנצל ההזדמנות זו להיבנות מבחינה מפלגתית או פוליטית. רצינו לדון בעניין בהשקט ולשקול מתוך אחריות בלתי-משוחרת.

ואלה שהכריעו להצביע נגד הסכם עשו זאת בגלל כמה סיבות. ראשונה — לא גרסנו דרך זו של משא-ומתן, דרך של נגיסה מתמדת, של הכרוזת על קו נסיגה אחרון, על ויתור שאין אחריו ויתור נוסף — ולאחריו בא ויתור נוסף. דבר שאתמול נראה כקו נסיגה אחרון

שבסכסם הנוגע לעניין המבחלים. היתה זו חובתה של סוריה להתחייב למנוע כל פעילות איבה משטחה, אם מצד צבאה הסדיר ואם מצד אירגוני הטרור. אך לא היינו מיטיבים לעשות, חברי הכנסת, לו סיכלנו בגלל זה את השגת ההסכם כשהתברר שסוריה איננה מוכנה להתחייב התחייבות כזאת. נעטל בטרור, אם הסורים לא ימנעו אותו, בכוחנו בעצמי, בהתמדה, ביעילות וללא רתיעה, גם על אדמת סוריה, אם הדבר יידרש, פי שעשינו זאת בעבר. ואל יולול איש בהכנה שהושגה בעניין זה בינינו לבין ארצות-הברית. הבנה זו מתירה את ידנו בטיפול בנושא זה ומאפשרת לנו נקיטת כל אמצעי נחוץ למלחמה באירגוני החבלה העלולים לבוא מתחומה של סוריה, בלא שידידינו האמריקנים יראו בכך הפרת הסכם מצדנו — מעשה המשחרר אותם מהתחייבויותיהם החשובות כלפינו בעקבות ההסכם הזה. אין לולול בזה. ותמוה בעיני מה ששמעתי מפי חברי הכנסת שרון האומר: האם אנחנו צריכים לקבל רשות מארצות-הברית להתגונן מפני המבחלים? לא בכך מדובר. לא ביקשנו מעולם בעבר רשות ממישהו להילחם במבחלים, אפילו מחוץ לטריטוריה שלנו, בכל מקום בעולם, ולא נעשה זאת גם בעתיד. אבל חשוב לנו שהא-מריקנים אומרים לנו: אם תלהמו באמצעים שייראו לכם בטרור שיבוא מתחומה של סוריה לא נראה בזה משום הפרת ההסכם מצדכם. וכל שדובר בינינו בעניינה של ישראל — ואנחנו זקוקים לארצות-הברית בתחומים שונים — יהיה קיים ועומד.

לא נעלם מאיש בתוכנו כי הסורים עודם מסרבים להכיר בקיומנו כמדינה, עוד דוחים אפשרות של שלום עמנו, תובעים את עקירתנו המוחלטת מרמת-הגולן, ואף מכינים מלחמה חדשה. אין זה בלתי-אפשרי כלל שהמל-חמה תחדש, אפילו אחר ההסכם, בזמן הקרוב או הרחוק, ועלינו להיות מוכנים לכך. אך כשהכנסת תאשר את ההסכם הזה — ואני בטוח שהיא תאשר אותו — תעשה זאת בתקווה כי הוא ישים קץ לשפיכות דמים מיותרת ויוליך לרגיעה ביחסים עם שכנינו. אך היא לא תעשה זאת מתוך אשליות, והדבר לא יבוא על חשבון כוננותו הבטחונית והתעצמותו לעמוד במבחנים בט-חוניים בבאות.

חובה עלינו לנצל את הזמן שלפנינו — ואני מקווה שיהיה זמן של רגיעה — להתארגנות חדשה, להחלפת כוח, להתעצמות בטחונית ולהתחזקות פנימית לקראת מבחנים צפויים בעתיד.

הי"ר ב. צ. קשת :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת קלמן כהנא, ואחריו לחבר-הכנסת יהודה שערי.

קלמן כהנא (חזית דתית תורתית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא קל לי לשאת דברים היום בבעיה העומדת לפנינו. סוכה היא, מרובת אנפין והרת-גורל. ואין לקנא בשום איש מאתנו אשר צריך להכריע בה. ההכרעה קשה ביותר.

מצד אחד יכול להיות שהיא פותחת פתח לתקווה טובה. יכול להיות שישובו הקרבות באותה גיורה שרבו קרבנותיה. יכול להיות שיינתן מנוח לרבים, והורים ורעיות, בנים ובנות וילדים ופעוטים לא יהיו נתונים במתח הקשה של הידיעה כי אכן נמצאים בניהם, בעליהם, אבותיהם בטווח האש המתפרעת. והרי

והגורם השני: אומרים לנו כי ההסכם הוא מחוייב-המציאות מתוך הרצון לקיים את מערכת היחסים שלנו עם ארצות-הברית. שוב נדמה לי כי אין מי שאיננו מכיר בערך הרב והחיוני ביותר של מערכת יחסים זו. אך גם כאן מתערב ספק רב אם אכן רק לקיום היחסים עם ארצות-הברית נענינו, בעת שיש מקום לחשוב ולחשוב שנסכיבות מיוחדות אשר בהן נמצא הממשל האמריקאי, נסיבות שאין ברצוני להרחיב את הדיבור עליהן, הן שהכתיבו את קצב המשא-ומתן והתי-וון מצד ארצות-הברית. והרי אין זה, סוד שגם בקרב המנהיגות היהודית בארצות-הברית הושמעה הסתייגות מסויימת מהלוח האמריקאי אלא שהוא לא הגיע לידי ביטוי כל עוד אנחנו לא הסברנו שאכן גם אנו מסתיי-גים ממנו.

ויורשה לי לאחרונה להפנות את תשומת-הלב להבדל ניכר בין הסכם ההפרדה בגבול המצרי והסכם ההפרדה בגבול הסורי. לסורים יש בכל הסכם ההפרדה רק אספקט אחד: הם תובעים נסיגה. אין להם אינ-טרס נוסף. מצרים ודאי אף היא רצתה ודרשה נסיגה שכוון, ואף היא השיגה אותה. אבל לה יש אינטרס נוסף ונכבד; לה יש גם אינטרס כלכלי של שיקום מדינתה, ואינטרס זה עשוי לחשל כל הסכם הפרדה שבינינו.

רבותי, לא נביא ולא בן נביא אנוכי, ולא אוכל לנבא מה יהיה עתידו של הסכם זה, אם יהיה עתיד של תקווה, של סיכויים לטובה. ימים ידברו. אוסיף עוד מבחינתי: הם ידברו גם בהקשר זה בכיוון הטוב, אם נשכיל לעצב את יחסינו לריבון העולמיים, לאלוקי ישראל, בצורה הראויה והרצויה.

אך גם לא תוהו זעם אנוכי. חושב אני כי לפי כל הנתונים יאושר היום ההסכם על-ידי הכנסת. ומתפלל אני כי כל חששותי, וכל החששות שהובעו, לא יתמלאו אלא היפוכם יתמלא.

בלב כבוד הנני מצביע נגד הסכם זה. והבנה רבה יש לי גם למצביעים בעדו. הצבעתי נגד ההסכם באה גם להזהיר ולהתריע. פרשת היחסים בין ארצות-ערב לבין מדינת ישראל אינה מגיעה לנקודת סיום כל שהיא עם ההסכם. נצטרך עוד לדון ולהתמקח רבות להבא. עומדת לעשות זאת ממשלה אשר איננה מסתמכת על רוב מכריע בעם. עומדת לעשות זאת ממשלה אשר משתתף או משתתפת בה בטוגה של שר גם מי שדורש או דורשת להכיר בישות הפלשתינאית.

הצבעה היום איננה הצבעה על העבר גרידה. היא הצבעה על העתיד, התראה והזרה לעתיד: עמידה יותר איתנה, יותר ברורה, או היענות לחץ במקום שיש מנוס מכה.

ויורשה לי לסיים בתפילה לריבון העולמיים: עד הנה עזרונו רחמיך ולא עזבונו חסדיך, אל תשנו ה' אלוקינו לנצח.

וברשות היושב-ראש, כמה מלים לראש הממשלה, הגברת גולדה מאיר: לא פעם נתגלעו חילוקי דעות בינינו. לא תמיד הסכמנו זה לזה. אך תמיד עזרנו את עמידתך האיתנה, את שיקול דעתך ואת כושר המנהיגות שלך. אנו מאחלים לך עוד רבות בשנים פעולה חיונית למען העם והמדינה.

מבחינה אסטרטגית נתגלה אחרי יום כקו שאפשר לוותר עליו. ולא גרסנו ואין אנו גורסים דבר נוסף: אי-הבהירות. עצם העובדה שסוריה עדיין לא הודיעה — לפחות בעת הכנת נאום זה — לא הודיעה רשמית על הסכמתה להפרדת הכוחות המוצעת, עצם העובדה שאח-רי הכרזת הנשיא ניקסון, אחרי הכרזת ממשלת ישראל, אחרי כל אנשי שוקלים עוד נסיגה נוספת של שר החוץ האמריקני לסוריה — מוכיחה שקיימת אי-בהירות. עצם העובדה שלא שמענו דברים ברורים בעניין יחסה של סוריה לפעולות מחבלים משטחה, והעובדה שידועות לנו אהדתם ועזרתם למחבלים שמהן שאבו את רוב כוחם ויוזמם — אף הן מדברות נגד הצעת ההסכם המונחת לפנינו.

אין אנו רוצים להתעלם מכך שדברים אלה כולם ידועים היטב גם לממשלה המציעה את הסכם הנוכחי. ויכול להיות שידוע לה יותר. ויכול להיות שיש דברים בגו שאין היא יכולה להכריז עליהם ולהודיע אותם. אבל בתנאים אלה, במצב זה, מן ההכרח היה לשתף את כל הגורמים האחראים במדינה בעיצוב ההסכם להפ-רדת הכוחות. כבר אמרתי שאינני חושב שיש מישהו שמתנגד עקרונית להפרדה זו. ואם יש נימוקים מכרי-עים, המכריעים את הצדדים השליליים, מי אומר שחוגים אשר אינם מיוצגים בממשלה היום לא היו נענים אלא הם לנימוקים אלה? למה בשלול מהם את האחריות ואת ההכרעה ואת ההשתתפות המלאה בעיצוב הדברים?

וכאן, דרך אגב, נקודה שבעיני היא חשובה מאוד ועקרונית מאוד היום. עברו על הישוב היהודי בארץ ישראל ועל מדינת ישראל משברים לא מעטים. אני משוכנע כי היינו בעבר במצבים מדיניים ובטחוניים קשים הרבה יותר מאשר המצב שאנו נתונים בו כיום, ואף על פי כן רוח הישוב לא נפלה. היה מוראל גבוה, ובכוח המוראל הזה עמדנו. ונדמה לי כי ההנהגה של המדינה היתה צריכה לתרום תרומתה היום דווקא להר-מת המוראל. הייתי מאושר אילו היתה מוכנה לתרום להרמת המוראל על-ידי קריאת העם כולו לתשובה, לחז-רה למהותו היהודית האמיתית שהיא הנותנת לו כוח ועוצמה והיא המחוקקת אותו, והיא אשר איפשרה לו עמי-דה בעבר הרחוק, והלא כליך רחוק, היום היתה יכולה ללא כל ספק לחולל פלאות בעם ובמדינה. אבל אם לזה עדיין אין, לצערי, ההבנה, למה לא תהיה ההבנה לנסות ללכד את כל הכוחות החיוביים שבמדינה, להרים את המוראל על-ידי איחוד העם כולו, על-ידי הבהרה שכולנו יחד אחראים לבאות? הרמת המוראל היתה יכולה לתרום לתרומה, לאפשר לעמוד במבחנים וגם לבלוע גלולות מרות. לצערנו, גם זה לא ניתן. אך נחזור לעניינים הקודמים.

מסבירים לנו כי ההסכם המוצע היום יש בו בעיקר התחשבות בשני גורמים: האחד — הצורך לשמור על ראשית ההסדר עם מצרים. מוכרחים להוציא את מצרים מבדידותה כדי לשמור על הסכם אתה ולחשל אותו. אולם כאן, רבותי, יש לי ספקות מרובים, אם אכן מצעיד אותנו ההסכם לכיוון המוצהר הזה. העובדה שהיינו מוכנים לויתורים כלפי סוריה, ויתורים שלא עלו על דעתנו לגבי מצרים, העובדה שהסכמנו לגבי סוריה לתנאים ולגבי הסכמנו לגבי מצרים, עובדה זו האם היא מצעידה אותנו לחישול ההסדר עם מצרים? אספקט ברמז זה ולא ארחיב את הדיבור עליו יותר.

רק קו הגבעות, הוא קו הפרדה הטוב ביותר והיחיד שהיינו צריכים להסכים לו. אכן, תמיד אפשר למצוא קו טוב יותר, ויש להיאבק להשגת המאקסימום. אבל נתברר לנו כי גם כאשר השגנו קו טוב, תמיד עוד יש משהו שצריך להשיג כדי שיהיה טוב יותר. כאשר הגענו לשיא החרמון, האם לא התברר לנו שלא די בשיא השיאים ושיש צורך בעוד הר ובעוד הר? אין גבול לטוב, אך גם הגבול הטוב ביותר יכול להיות קשה כשמחממים אותו ומתקפים אותו. הטופוגרפיה היא חשובה ביותר, אך היא רק חלק מהבעיה הבטחונית. חשובה גם נכונות לקיים שקט והפסקת-אש; חשוב גם הנשק הנמצא בידניו. לכן הפרדת הכוחות עם מצרים, שכה ביקרו אותה אנשי הליכוד, עמדה במבחן. הנני סבור שכל הציבור בארץ מרוצה מקיומה, מקיומה כהלכה.

אם בצפון היה ויתור בטחוני משמעותי מבחינתנו, הרי הויתור הבטחוני המשמעותי הזה הוא דווקא בווי-תור על המובלעת — ולויתור זה גם אנשי הליכוד מסכימים, — ולא בויתורים הקטנים וחסרי המשמעות שעשינו מסביב לקונייטרה והקו הסגול. לכן אני רוצה לשאול גם את חברי-הכנסת רימלט וגם את חברי-הכנסת בגין: חברי-הכנסת רימלט אמר שאנחנו מאפשרים על-ידי הסכמה לקו החדות ויגוק נחזות יותר לסורים. האם איננו מאפשרים דבר זה על-ידי נסיגה מן המובלעת בלבד? בוודאי. חברי-הכנסת בגין אמר שאנחנו מאפשרים לסורים לפגוע בישובים שלנו. האם על-ידי נסיגה מן המובלעת בלבד איננו מאפשרים אותם הדברים? האם כל הסכמה הבטחונית נמצאת באותה תוויה קלה של כמה מאות דונמים או קילומטר או שניים סביב הקו הסגול?

אמנו לין (הליכוד):

ומה על התושבים שמחזירים לקונייטרה?

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):

בוודאי שיש סיכון בהחזרת תושבים לקונייטרה, אך יש גם סיכוי משום שעל-ידי כך ניתנת מוטיבאציה לסורים לשמור על שקט. כפי שהיינו מעוניינים שיהיו החיים האזרחיים על גדות התעלה כי ראינו בכך סימן לרצון לשלום של מצרים, כך יכולה החזרת אלפי אזרחים לקונייטרה וסביבתה לשמש מוטיבאציה לקיום השקט ולא מכשיר לפתיחה בפעולות איבה וכיוצא בזה. חברי הכנסת, הקו הסגול אינו קדוש לקונייטרה אינה נחלת אבותינו. מטרת היתרון והישארותנו ברמת-הגולן היא הגנה על צפון הארץ ועל מקורות המים. מטרה זו נפגעה ולא נפגמה.

חברי הכנסת, עוד יותר חשובות הן ההשלכות המדיניות הכלליות של הסכם הפרדת הכוחות עם סוריה. ההסכם הזה אינו עומד כדבר בודד ומבודד בנוף המדיני והבטחוני שלנו. הנני רואה בו ארבע השלכות חיר-בית ביותר: א. הוא המשך התהליך שהתחיל עם הפרדת הכוחות עם מצרים; הוא יוצר אווירה מתאימה להסדרים מדיניים; הוא מוסיף תנאים לקידום השלום והוא משפר מצבנו בעולם. לכל מדיניות יש דינאמיקה משלה; גם למדיניות השלום יש דינאמיקה משלה. ב. הוא יתרום לייצוב ולחיוקו של הסכם הפרדת הכוחות עם מצרים. גם היום זוהי החזית העיקרית שלנו, וקיימת הרגשה

היו"ר פ. שיגמו:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת שערי, ואחריו לחברי-הכנסת תלמי.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מה שעומד היום לבחירה ולהחלטה הוא המשך התהליך של מלחמות מתמידות, חוזרות ונשנות, כדרך להכרעה בסיכסוך הישראלי-ערבי הממושך, או טיפוח התהליך של הסדרים מדיניים שהחל עם ועידת ז'נבה, הפרדת הכוחות עם מצרים, ומצא את המשכו בהפרדת הכוחות עם סוריה, האויב העיקש והקיצוני ביותר של ישראל. זוהי הברירה. שתי הדרכים זרועות סיכונים. קיבלנו על עצ-מנו בליט ברירה את סיכוני המלחמה; אולם עם היווצ-רותו של סיכוי למפנה כדאי שנסנה את הדרך של הסדרים מדיניים העשויים לקרבנו לשלום, גם אם לא מדובר באקט של שלום חד-פעמי אלא בשלבים וגם אם לא תמיד אנו משיגים כל מה שרצוי לנו.

חברי-הכנסת רימלט ובגין ביקרו קשות את ההסכם שהושג עם סוריה בעזרת פעולתו הבלתי-נלאית של ד"ר קיסנינג'ר. אנשי הליכוד רוצים תמיד הסכם טוב יותר ומשוכנעים שהם היו יכולים להשיג אותו ולכן הם אומרים תמיד "לא" להישג שהושג.

חברי-הכנסת רימלט דיבר על אשליות. אנשי הלי-כוד מציינים כאשליות דבר ריאלי, בעוד שהם רואים את אשליותיהם הם כדבר שהוא ריאלי.

אכן, הסכם זה, ככל הסכם, הוא פרי של פשרות ושל ויתורים הדדיים. יש להעריך אותו בכללותו, על מה שיש בו ועל מה שאין בו; על השלכותיו על מכלול יחסינו עם שכנינו ועם ארצות-הברית. ואם עושים מאזן כולל, הרי הסכם זה על אף אי-אילו מגרעות שבו הוא חיובי ויש בו משום צעד קדימה להרגעת האזור וליישוב הסיכסוך.

הבה נבחן את ההסכם משתי נקודות-ראות: מבחינת משמעותו לגבי חזית הצפון ומבחינת השלכותיו המדי-ניות הכלליות. בחינה מדוקדקת, עניינית ושקולה תגיע למסקנה שהוא טוב כשעצמו על אף כמה ליקויים שבו. אציין את צדדיו החיוביים העיקריים: א. ההסכם נועד להבטיח לנו רגיעה גם בצפון והפסקתה של הקזת הדם היומיומית שהיתה מנת חלקנו באחרונה. והרי ראש הממשלה ציינה היום בדבריה שבמלחמת ההתשה האח-רונה בצפון נפלו חמישים-וארבעה חיילים ומספר אז-רחים. ב. ההסכם, עם סיודי אזורי החץ, גם נוכחות כוח האו"ם ודילול הכוחות, עשוי למנוע התקפת פתע שהיתה כה מסוכנת ביום הכיפורים. ג. ההסכם יחזיר לנו את שבויינו בסוריה שלשלומם כה חדרנו. ד. ויתור רינו באשר לקו הפרדה החדש אינם מסכנים את בטחוננו ואינם מערערים את המטרה שלמענה אנו נמצאים ונישאר ברמת-הגולן, והיא: הבטחת שלומנו ובטחוננו של הגליל וצפון הארץ. ה. אין פגיעה בישו-בים שלנו ובמקורות קיומם.

חברי הכנסת, אנשי הליכוד טוענים תמיד שצריך להבטיח את הפרדה טוב יותר והם אומרים שאסור לנו לזוז מן הקו הסגול. לא הטענות בדבר קו הפרדה טוב יותר שמענו מפי חברי-הכנסת אריאל שרון גם כשמדובר היה בהפרדת הכוחות עם מצרים. אז הוכיח לנו באותות ובמופתים ובביקאות של איש צבא מנוסה שקו הגבעות,

בשוכנינו. עצם חתימת ההסכם יש בו השלכות מדיניות חשובות ביותר. הוא המשך התהליך של הסדרים מדיניים, מייצב ומחזק את הסכם הפרדת הכוחות בדרום, מבצר את שיתוף הפעולה שלנו עם ארצות-הברית ומעניק לנו מרווח זמן לריאורגאניזציה של צה"ל וטיי-פול בעיות פנים שלנו. יש בו סיכון, אך כדאי לשלם את המחיר שאנחנו משלמים תמורת הסיכוי הטמון בו. אני רוצה לשאול כאן את השאלה: האם נסכים לכל דבר מפני שיגידו שהאלטרנטיבה היא מלחמה? אני אומר: לא. השאלה היא מהו המחיר. ברם המחיר שאנחנו נדרשים לשלם בעד ההסכם הזה ובעד הסיכויים הטמונים בו הוא כדאי. ההסכם הזה האקט האחרון של הממשלה היוצאת ושל ראש הממשלה היוצאת. חבר הכנסת רימלט קרא משום-מה להסכם זה "בכייה לדור או לדורות". הנני סבור שזה הישג רציני ופתח לתקווה. אני בטוח שהעם יידע להעריך ולהוקיר את מאמצי הממשלה ואת מאמצי של שר החוץ האמריקני. כפי שכבר נאמר על-ידי הוגה-דעות אחד חשוב: הפרוגרס אינו מתקדם תמיד בקו ישר. יש לפעמים זיגזגים. פתוחה כעת לפנינו האפשרות של התקדמות, התבצרות והתלכדות, וניטיב לצעוד בדרך זו עם הסכם הפרדת הכוחות מאשר בלעדיו. הבה ננצל אפשרות זו.

היו"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מאיר תלמי, ואחריי לחבר-הכנסת שמואל תלמי.

מאיר תלמי (המערך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההצעה המוגשת לנו בעניין הפרדת הצבאות בגבול הסורי איננה עדיין בשורת שלום. כולנו עוקבים אחרי המתרחש ומבינים כי עוד רחוקה הדרך והיא רחוקה יותר מזו שנפתחה לאחר הפרדת הצבאות בדרום. גם עתה אין ערובה לכך שהרעה לא תיפתח מהצפון ואין איש פטור מלחשוב על אפשרות שנציגי סוריה במשא-ומתן על ההפרדה דואגים לנוחותם הצבאית למקרה של חידוש המלחמה. חידוש המלחמה במצב של הפרדת הכוחות הוא בגדר אפשרות, אולם התלקחות הקרבות במצב של המשך מלחמת ההתשה היא בגדר ודאות. הברירה איננה בין שחור ללבן, הברירה איננה בין אפשרויות נזוחות; הברירה היא בין אפשרויות הנזוחות במציאות שבה יש לכל אחת מהן דינאמיקה משלה ולכל אחת מהן מתלווים שיקולים שונים. ברור לי שהעדפת אחת משתי האפשרויות האלה קשורה בראייה כוללת יותר של בעיותינו וחיפוש דרכים לפתרונן.

כאשר אני מנסה לבחון ללא קינטור את עמדותיו של הליכוד, כפי שבאו לידי ביטוי בוויכוח על הפרדת הצבאות במצרים ונשמעות גם עתה, אינני נוטה להניח כי אלה הם רק תרגילי דראמאטיזציה אופוזיציוניים. הדברים נראים לי בעותיים יותר ומועגנים בגישות יסוד. חילוקי הדעתו בענייני הבטחון אינם חוצים בינינו על-פי מידת הדאגה לבטחון המדינה; הם נעוצים בהערכת שונות של מרכיביו. על-פי גישה חד-ממדית לענייני הבטחון קל למנות ולספור סיכונים המלווים את הפשרות של המשא-ומתן המתנהל, אלא שהגישה היא מוטעית ביסודה. כוחה הצבאי של מדינה אינו נקבע רק על פי הנשק, הגבולות והמפות. משק הארץ, דמות החברה, העלייה והקליטה ואף רקמת היחסים עם העולם

שמצרים רוצה עלולות על דרך הבניין והפיתוח ומעדיפה הסדרים מדיניים על מלחמה חדשה העלולה להיות הרת אסון לה. היא מתקשה לקיים הסכם הפרדת כוחות לבדה כמבודדת בעולם הערבי. ג. ההסכם מאפשר חיזוק שיתוף הפעולה עם ארצות-הברית והגברת תמיכתה בנו. נוצרה מעיר Entente Cordiale — ברית לבבית — בינינו ובין ארצות-הברית. לדעתי, ברית לבבית זו היא אבן-הפינה של מדיניותנו. היא חשובה לנו גם מבחינת ההתעצמות הצבאית, גם מבחינת העזרה הכלכלית וגם מבחינת התמיכה המדינית. וכפי שנאמר, לבטחון אין ממד אחד בלבד, טופוגראפי-גיאוגרפי. בטחון הוא נושא רב-ממדי ויש בו אלמנטים גיאוגרפי-פיים שאין להתעלם מהם, אך יש בו גם אלמנטים של ציוד, נשק, ממון ומדיניות. לא די להקים ישובים. צריך להקים ישובים, אבל צריך גם נשק להגנתם. ההסכם הזה הוא חשוב גם לארצות-הברית מבחינת חיזוק השפעתה באזור. ואנו צריכים להיות מרוצים שהשפעת ברית-המועצות היא בירידה בעוד שזו של ארצות-הברית היא בעלייה. ההסכם חשוב לארצות-הברית גם מבחינת הדלק וגם מבחינת יחסי ארצות-הברית—ברית-המועצות, ארצות-הברית יוצאת מחלוקת מעצם השגת הסכם עם סוריה ומצרים. לדעתי, חיזוק ארצות-הברית יתרום גם לחיזוקנו. ד. איש מאתנו אינו יכול להתחייב באשר למשך הזמן שההסכם יחזיק מעמד ואם יהיה שלב לשלום של ממש או יתמוטט בסופו של דבר, אך הנני תקווה כי בכל מקרה יעניק לנו הפוגה רצינית שלא נבזבז אותה וננצל אותה כדי לבצע ריאורגאניזציה בצה"ל, היערכות חדשה — פני-מית, פוליטית, כלכלית, סוציאלית. הרבה בעיות ממתיתות לטיפול ולפתרון. כוח הגנתנו תלוי בצה"ל, בעוצמתו ומבואר שלו, אך כוחה תלוי גם בחיזוקים הסוציאליים והכלכליים של המדינה. גם כאן ישיתה הזנחה. צריך לטפל בבעיות האינפלציה, הגרעון במאזן התשלומים, הפער הסוציאלי, קליטת העלייה. כל זה חשוב ומכריע בשבילנו.

חברי הכנסת, אין אני מתעלם מהבעיה החמורה של פעילות המחבלים. היא עלולה להחרیف דווקא עם הרגיעה בגבול הצפוני והדרומי, כי האירגונים הפלשתינאים ירצו להפר רגיעה זאת, ירצו להוכיח נוכחות, ירצו להפריע לקיום הפרדת הכוחות, ירצו לדחוף את האזור למלחמה חדשה כפי שעשו גם בעבר. הפלשתינים אינם ירצו למקד את ההתעניינות בגורלם ובפעולתם, ולכן חשובה ההתחייבות האמריקאית. אנו נצטרך להגיב בתקיפות על כל פשיטה חבלנית. ומעולם לא הסכמנו וגם כעת לא נסכים שאין כל ממשלה אחראית לפעולות הנעשות או היוצאות מתחום מדינתה. לדעתי, ההתחייבות האמריקאית היא ראשונה במעלה ובעלת ערך תקדימי חשוב ביותר. ואם זה חל על סוריה, יש בזה מבחינה עקרונית גם תקדים לגבי כל פעילות חבלנית אחרת.

חברי הכנסת, אני רוצה לסכם: ההכרעה היום היא בין שני תהליכים, בין שתי דרכים: בין התהליך של מלחמות בלתי פוסקות לבין תהליך של הסדרים מדיניים. עלינו לבחור בתהליך השני, בדרך השנייה. סייכונים בשתי הדרכים. ההסכם עם סוריה עשוי להבטיח רגיעה בצפון, למנוע התקפת פתע, להחזיר שביינינו, בקו החדש אין סיכון לבטחוננו ואין בו פגיעה

במדיניות החוץ, אבל זוהי טעות לחזות בכך חזות הכל ולהניח שרק זוהי הסיבה שלמענה עושה שר החוץ האמריקאי שלוש-עשרה נסיעות בחודש בין ירושלים לדמשק. הדאגה לבטחון ישראל היא נתון רציני במדיניותה, אבל אין ספק שלא יחסכו כל מאמץ על-מנת לשלבו במדיניות הרצויה להם באזור כולו.

אני מקשיב בתמיהה לדוברי הליכוד השואלים שאלות משאלות שונות וטוענים טענות נגד לחצים של ארצות-הברית. למען האמת הנני מתייחס בספקנות גם להודעות של שרים בממשלה המסבירים מדי פעם כי אין כל לחץ. בעולם הפוליטי של ימינו מדינות חזקות מאתנו פי כמה אינן משוחררות מלחצים של מעצמות העולם. יתר על כן, כאשר מעצמות-העל מגיעות להסכם בעניינים הקשורים באזורנו אי-אפשר להתעלם מהכרעותיהן. לאחר הנצחון במלחמת סיני נאם דוד בן-גוריון ז"ל שני נאומים במרחק של ימים ספורים בלבד ביניהם. בראשון דיבר על גבולות ישראל וציטט קטעים מהתנ"ך, ובשני קרא את צה"ל לנסיגה. לא הסביר רבות, אך ציטט מכתבים קצרים שקיבל מבולגנין ומנשיא ארצות-הברית. היו לחצים, ולפי הבנתי יש לחצים ויהיו לחצים. אנו לא מדינת חסות, ויש לאל ידנו להתייצב מול לחצי ההיאבק אתם על-פי כוחנו או ובסיוע המוגש לנו על-ידי יהדות ארצות-הברית. אבל צריך להבין ולזכור שעצמאות איננה מושג פור-מאלי הפותר את כל הבעיות; מידת העצמאות היא פועל-יוצא של כוח ממשי שיש לך במשק, בנשק, בחברה ובקשרי החוץ, ואותם בונים במשך שנים רבות, נדבך על נדבך, תוך עליות וירידות, בדם ויוע. אותם בונים תוך יצירה, אבל גם תוך יסורים של נסיגות. משלב לשלב אנו מבססים את בטחונה של המדינה. נגד זווית-ראייה חד-ממדית של אנשי "חרות" אנו נאבקים במשך שנות דור, עוד מהימים שבהם לעגו "יעוד עז ועוד דובים". חילוקי הדעות הפוליטיים הקנוי קרטיים היום נעוצים בתחום העקרונות, בתחום הערכת מקומנו ועתידנו באזור שבו חיים עשרות מיליונים של ערבים ובגישות יסוד שונות בהערכת הנתונים שיקבעו את בטחוננו.

בדיון שהתקיים כאן בחודש ינואר בעניין הפרדת הצבאות בגבול המצרי הגישה סיעת הליכוד את הצעתה להצבעה. נאמר בה: "הכנסת מחייבת הפרדת כוחות, אך קובעת כי נסיגה חד-צדדית של ישראל בלי חווה שלום מסכנת את בטחון ישראל ואת שלום חייליה". הנוסח מובן לי היטב. לא נוח לראות היום לציבור ולהביע לפניו ההנגדות להפרדת הכוחות, שהרי הציבור צמא לשלום, רוצה בהפסקת-אש. לכן באה הנוסחה לפתור את הבעיות. כי ממה נפשך: איש לא יוכל לטעון שהליכוד מתנגד להפרדה, והא ראייה: כתוב בהצעתם כי הם מחייבים אותה. איש לא יוכל לטעון שהם הסכימו להצעה שהוגשה לאחר משא-ומתן ארוך, מייגע וקפדני, והא ראייה: כתוב בפרושי כי היא מסתכנת את המדינה ואת שלום חייליה.

מהתגובות ששמענו בכלי התקשורת ברור היטב כי גם היום יגישו לנו הצעה בנוסח "הכפור החם", וכדי לגשר על הסתירה טובים הנוסחאות והדיבורים החביבים על "ממשלת כניעה", "מינכן", "ממשלה מאמלת", "ממשלה כושלת" — וכיוונים דומים. אבל רבותי חרי הכנסת, גם לנוסחאות יש דינאמיקה משלהן, חברי-הכנסת

הגדול הם מרכיבים הקובעים לא פחות את בטחוננו ואת עתידנו.

במשא-ומתן הארוך והמייגע נאבקה הממשלה בצדק על כל קילומטר, על כל גבעה, על כל היתר ואיסור של כלי נשק למיניהם, אולם היא ראויה להערכה רבה על שגילתה תבונה ואומץ כאשר ישבה ימים ולילות וחפשה מוצא מתקבל על הדעת על מנת להגיע להסדר. נלגד עיניה היו האלטרנאטיבות הנראות לעין ובחינתן תוך שילוב עם מכלול בעיותינו. אני מוכן לומר זאת בשפתו של חברי-הכנסת בגין: לעג לרש הוא להקפיד עם נוסחאות בעבר תוך התעלמות מבעיות ממשיות של ההווה והעתיד. לא הושגה ערובה לשלום ונמנעה מל-חמה, אך אין המדובר רק בסיכוי שנפתח להרגעה בגבול והחזרת השבויים; מדובר גם בסיכוי לעשות למען עיצוב ההרגעה בתוך הגבולות, במשק, בחברה, ובצבא; מדובר גם ברקמת היחסים עם ארצות-הברית; מדובר גם בסיכוי להידברות לקראת הסדרי שלום, בעוד שלכל מי שישב במשא-ומתן זה, לידידים ואויבים כאחד, היה ברור כי ישראל לא תרמז מהגולן.

ודאי אין פה רבים המשערים כי ישראל יכולה להשלים לאורך ימים עם אש מתמדת וקרבותיה. אם גם מקובל עלינו כי יש בכוחו של צה"ל להנחית מכה על צבא טוריה, איננו יכולים להתעלם מן האפשרות של התלקחות האש לאורך כל הגבולות. יתר על כן, נשאל נא את עצמנו לתכלית הקרבות והנצחון, באשר סביר להניח כי המכה לא תפתור את הבעיה מיסודה, כי לא נכניע את בירות ערב ואת משטריהן. מכל שכן באשר מובן וברור כי עומד מאחוריהן כוח מעצמתי אדיר שלא יתן כלל להביסן. האמת היא שאנחנו יכולים להכות באויב, אך איננו מסוגלים לנצחו. אנחנו מסר-גלים להגיע להישגים במלחמה, אבל איננו יכולים בדרך זאת להגיע לראשית הדרך לשלום.

כאשר אני עוקב אחרי הנאמר והנכתב על-ידי אנשי הליכוד מסתבר לך שהם בוטחים מאוד בעזרתה הבלתי-מסויגת של ארצות-הברית, כי כך לדעתם מכתוב האינטרס האמריקאי. ושוב עלי לומר, שהם מתעלמים ממורכבותה של סוגיה זו והם מעדיפים ראייה צרה וחד-צדדית. אמנם נכון שארצות-הברית שומרת לנו ידידות לא בשל ענייני היפות. ודאי שזוהי מדיניות הבוחנת את מקומה ואת חשיבותה של ישראל באזור על-יפי האינטרסים האמריקאיים; אך יש יסוד להניח כי החשבון האמריקאי הוא יותר מקיף מזה הנשמע לא פעם בוויכוחים הפנימיים בארץ.

אנחנו כאן עם של שלושה מיליונים בלבד. האזור הוא רחב-ידיים, מאוכלס בעשרות רבות של מיליונים, נמצא בקו עלייה מבחינת התפתחותו ואף שולט על מקורות אנרגיה. האמריקאים מעוניינים בקיומה ובטחונה של ישראל, אבל משגה חמור הוא להתעלם מהנחה כי הם יעשו את הכל על-מנת שבביתם עם ישראל לא תעלה להם במחיר יחסיהם עם ארצות ערב. חשבון הסובייטים באזור יכול להסתפק בבית עם צד אחד בלבד, והסיכסוך כיום אף משתר את עניינם. האמריקאים מחפשים ויחפשו דרכים ליחסים עם שני הצדדים ולכן הם נאבקים על רגיעה ועל הסדרי שלום — ולא יהיו הסדרי שלום ללא פשרות וללא נסיגה. נכון שיש לנשיא ארצות-הברית סיבות לכך שידאג להישגים

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (תלמי, ש. תמיר, גרוסמן, נוף, שינמן, רונן, אפרת) —

שמואל תמיר (הליכוד):

כאשר מפ"ם היתה באופוזיציה חשב בן-גוריון צריך —

מאיר תלמי (המערך):

זה לא יועיל לדבר ולא תפתור אותו בקריאת בניינים. האסקאלאציה הזאת לא תוכל להיות חד-סטריית, וחשוב כי דבר זה יובן בטרם ניגרר למצב שאיש מאתנו אינו צריך לרצות בו.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמואל תמיר, ואחריי לחבר-הכנסת טובי.

אליעזר רונן (המערך):

למה לצעוק אם יש לך עכשיו רשות הדיבור?

אהרן אפרת (המערך):

חבר-הכנסת תמיר, יש לך הזדמנות להוכיח באיזה סגנון אתה מדבר.

שמואל תמיר (הליכוד):

עברו די שנים מאז אתה וגם אני, יצאנו את גן-הילדים, את בית-הספר, את האוניברסיטה, ולא אבוא עכשיו לקבל ממך שיעורים בסגנון.

אליעזר רונן (המערך):

זה לא.

שמואל תמיר (הליכוד):

זה לא יועיל ולא אאמץ לי את הסגנון שלכם. אבל אני מציע שתשמרו על קריאות-הביניים עוד לכמה דקות.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הדיון היום למע-שה אינו דיון על הפרדת כוחות עם סוריה בלבד. היום אפשר בפועל לערוך סיכום-ביניים ראשון על התוצאות של מלחמת יום הכיפורים, ושל מה שקדם לה ומה שבא לאחריה.

נעתיק את עצמנו אל ימים ספורים לפני יום הכיפורים, כאשר היתה עמדה ממשלתית מוצהרת, מעוגנת בהחלטות בנות שש-שבע שנים, מקובלות על כל הקו-אליציה ועל חלק מן האופוזיציה, שגובשו שוב בהודעתה של ראש הממשלה בכנסת בשנת 1970, ושהיא חזרה עליה למחרת מלחמת יום הכיפורים ב-23 באוקטובר 1973. ואלה דבריה: "עמדתנו היתה והיא גם עתה כי באין שלום נוסיף לקיים את המצב כפי שנקבע עם הפסקת האש. את קווי הפסקת האש אפשר להמיר רק בגבולות בטוחים, מוכרים ומוסכמים. שייקבעו בתווה שלום. ממשלת ישראל קיבלה חיזוק לעמדתה כי שום חייל ישראלי לא ייסוג מקווי הפסקת האש עד אם יושג הסכם שלום חוזי ומחייב."

יום אחד אחרי מלחמת יום הכיפורים — האם היה בא מישוע מן הצוות הזה של ממשלת ישראל ומציע לכנסת ולעם לנטוש את תעלת סואץ, לנטוש את קנייני-רה, לעזוב את רפידי, להתיר לכוחות הסורים ולאוכ-לוסיה של רבבות להגיע למקומות שהם מוזמנים לחזור אליהם היום? האם היה מישוע מן הצוות הזה בא אלינו ומציע לשבור את העמדה המוסכמת של ממשלות ישראל משנת 1967 ועד ערב יום הכיפורים?

בגין הפנה אותנו לפני כמה שבועות למאמר בשם "עבודת בתוך חירות" של אחד-העם על-מנת שנבין את התסביך היהודי של קיסרינגר. נמצאו מול ביתה של ראש הממשלה אנשים פחות אלגאנטיים ממנו שמצאו ניסוחים קצרים ובוטים מעולם מושגים עיון וזר. כאן מדברים על הממשלה הכושלת והמאמללת, ואילו סופר בישראל שהתענה בתעניתו מול ביתה של ראש הממשלה במחאה על הפרדת הכוחות עודד כבר את קוראי "מעריב" בניסוחים שאולים מהגיטאות והשוואה. חובה לומר זאת: יצר האופוזיציה גובר על הכושר לבחון דברים בקנה-מידה של מינימום אחריות המחייב את כלנו.

כל הכבוד למלחמה האופוזיציונית, אבל מהומה והמולה ברחובות וגם בבניין הכנסת היום לא יועילו ולא ישכנעו. וחובה היא לומר לכם כי האסקאלאציה בנוסח הנאומים באסיפות רחוב לא תוכל לאורך ימים להיות חד-סטריית.

שמואל תמיר (הליכוד):

אנשי תנועה מהפכנית מתנגדים לעצרות ברחוב? אלה המושגים שלך כמהפכן? אסור לכנס אנשים ברחוב ולדבר אליהם בציבור? זהו המושג של איש שמאל מהפכני. כליכך התמסדתם.

חיה גרוסמן (המערך):

אתה מודה שאתה המנצח על ההפגנות?

עקיבא נוף (הליכוד):

איך קוראים לאסיפה שלכם שנכשלה בכיכר מלכי ישראל — אסיפת רחוב או אסיפה שנכשלה?

מאיר תלמי (המערך):

חברי הכנסת מהליכוד, צר לי לומר לכם שלמרות קריאות-הביניים אתם יודעים היטב במה מדובר. וכל הדיבורים האלה על תנועה מהפכנית שלא מבינה שמדברים לציבור באים רק על מנת שלא תענו לעצ-מכם ולנו את האמת על מה שקורה בארץ הזאת.

שמואל תמיר (הליכוד):

איזו אמת? איך התנגדות ספונטאנית? אינך מבין שמתנחלים ברמת-הגולן מכל המפלגות מקיימים תת-נגדות ספונטאנית? גם זה אסור? צריך לנהוג רק לפי דמוקראטיה עממית?

מאיר תלמי (המערך):

חבר-הכנסת תמיר, אתה יודע מה נעשה בציבור, אתה יודע את המצוקות שעוברות עלינו, וכותך להילחם על דעתך בתוך הציבור הזה. אבל בדיבורים ובניסוחים, בדוגמאות שאתם נותנים, בהערכת המציאות של הארץ הזאת, אתם חייבים באחריות לאומית.

שמואל תמיר (הליכוד):

אילו הייתם באופוזיציה אי-אפשר היה לנשום בארץ הזאת. היה כאן תוהו ובוהו. אתם יכולים עוד ללמוד פרק בהלכות אחריות פארלאמנטארית ואחריות ציבורית.

מאיר תלמי (המערך):

סלח לי, מפ"ם היתה באופוזיציה במשך שנים, ולא תמצא בכל תולדותיה פגיעה בעניינים הקשורים בבטחון, וכשהיתה הרגשה שענייני בטחון מתערערים בציי-בור שמרה תמיד על מידת אחריות.

חברת י"ח, ישיבה ב"ב
— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (אליעד, ש. תמיר, רונן, דיין,
שינמן, פעיל, נוף) —

חברת הכנסת ש. אלוני קוראת קריי-
את בניינים)

זו התרומה שלך לקואליציה.

(קריאה: זה ידוע שאת רוצה מדינה ערבית.)

אני מאחל לך תרומות עשירות יותר. זו אינה הפרדה. המפה הזאת מראה שלאורך מרבית השטח אנחנו צמודים יותר, משולבים ומחוככים יותר עם ערבים סורים מכפי שהיינו עד ההסכם הזה. זוהי כסות מילולית בלבד לדבר על הפרדת כוחות. התכנית שאתה נסע שר הבטחון לווישינגטון הראתה מרחק מסויים בין הצדדים. גם עמה לא הייתי שלם כנקודת-מוצא, אבל היא הראתה מרחבים ומרחקים. פה הפכו את קוויניטרה בקנה-מידה קטן למעין-דאנציג חדשה שבה יהיו סורים, אנשי או"ם, צה"ל ומתיישבים ישראליים מעורבים יחדיו במירווח של קילומטר, כאשר כתף לכתף מתחככת. פה כמעט אי-אפשר שלא תתלקח אש. כמעט לא ייתכן שהמוקד הזה לא יעלה זיקוקין.

מאיר פעיל (מוקד):

זה פחות מסובך מירושלים המאוחדת.

עקיבא נוף (הליכוד):

עכשיו הכול ברור.

שמואל תמיר (הליכוד):

אתה תגיע למסקנה שצריך לסגת מחצי ירושלים. אתה יכול לומר מה שאתה רוצה על ההסכם הזה, אבל זו אינה הפרדת כוחות, כאשר לכל האורך יש פחות משני קילומטר מירווח. אבל זה מסווה שנועד לחפות, להסוות ולהעלים עובדות על-ידי מונחים שאין להם כל קשר למציאות.

אדוני היושב-ראש, אין כל ספק שברבבות בתים בישראל תהיה אנחת רווחה אחרי התתימה על ההסכם הזה. אין כל ספק שחייילים רבים ינשמו לרווחה. מי אדם, בשר ודם, הנתון, הוא או קרובו או בן משפחתו, בהפגזה מתמדת, בחרדה לקראת יום מחז, שלא יישום עמוקות כאשר תיפסק האש, ולא יאמר: תודה לאל. מה טבעי יותר, אנושי ואלמנטרי מכך? התגובה של אש, של אשה, של ילדים, של חייל, כשהם אומרים: רווח לי, ולו ליום, ולו לשבוע, ולו לחודש — היא הטבעית בתגובות. אך מה לתגובה אנושית בלתי-נמנעת זו ול-טיקול מדיני של אומה שחיה אינם חיי פרפר בן-עשרים וארבע שעות, ולא חיי נמלה, אלא חיי דורות, אומה החייבת לכלל את צעדיה לפחות למירווח של שנים? הוכחה שהפסקת האש תביא לאנחת רווחה? גם אני שותף לאנחת-הרווחה. ודאי. כשאני חושב על פלוני ואלמוני ופלמוני, כשאפתח בבוקר עתון ולא אקרא את ההודעות ההולמות הללו: נהרג חייל צה"ל, נפצע חייל צה"ל — אשמח על כל יום ואברך על כל שעה.

אבל בסיכום הכולל, אם כזה יהיה התכתיב שלנו — נכנענו. ניקח אוניות ונפליג לברוקלין. זה יהיה נימוק דומיאנטי מרכזי לכל אורך הדרך? כאשר שופטים לפי אפיוודה, לפי גתון רגעי או שבועי או חודשי — מיטש-טשת הראייה כליל. מאתנחתא לאתנחתא.

אדוני היושב-ראש, לפני העם הזה חייבת להיות

נפים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):
אבל זה היה, חבר-הכנסת תמיר.

שמואל תמיר (הליכוד):

אתה מבין שאני בראשית ההנמקה. למה לך לומר לי שזה היה?

אני בא לומר שאנחנו מסכמים היום את תוצאות מלחמת יום הכיפורים. על מה שקדם לה, על הכשלונות והמחדלים שהיו צמודים אליה, ועל התוצאות כפי שהן פועלות עתה ומכאן ולהבא. התוצאה היא — וזאת צריכה היום הממשלה לומר — שבהמשך מלחמת יום הכיפורים, וכתוצאה ממנה, נשבר הקו הקודם של הממשלה, היא מוותרת עליו, היא מוותרת על יעד השלום כמצב יחידי שלקראתו היא מוכנה לסגת, והיא נוקטת קו שעליו צריך להתקיים פה הדיון, ולא על פרט מסויים זה או זה. זהו סיכום-ביניים ראשון: נסוגנו בדרום, נסוגים בצפון, ללא שלום, והממשלה הזאת היתה נסוגה גם במזרח ללא שלום אילו הספיקה; היא בפשטות צריכה לפנות את הוירה ואינה מספיקה לעשות גם צעד זה. זוהי המציאות, ועל כך נדון.

הממשלה ויתרה על ה"או — או" המרכזי שהיה עמוד-השדרה של מדיניות הממשלה. אני לא הייתי שלם אתו, אבל הוא היה יציב לשיטתו שש שנים וחצי, עד מלחמת יום הכיפורים. רוצה לומר: היום מתבררות תוצאות המלחמה.

נפים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):
זה סתם לא-נכון.

אליעזר רונן (המערך):

הוא לא התחייב להגיד דברים נכונים.

שר-הבטחון מ. דיין:

למה לעזור לו?

שמואל תמיר (הליכוד):

אם יהיה הזמן על חשבוננו של חבר-הכנסת אליעד, ברצון אשיב לו. חבר-הכנסת אליעד, אנחנו נוטשים את קווי הפסקת האש ללא חוזה שלום. חיילים ישראליים לרבבות נוטשים אותם, וזה בניגוד לקו מוצהר. מה אינו נכון?

היו"ר פ. שינמן:

חברי הכנסת, אבקשכם לא להתווכח ביניכם. הניחו לנואם להמשיך.

שמואל תמיר (הליכוד):

התוצאה של מלחמת יום הכיפורים היא הפסד מדיני ברור וחד למדינת ישראל, והגיע הזמן שמישהו מכם יקום ויודה בכך כזו. כי אילו ניצחנו, ואילו היה הנצחון שלם וחד-משמעי כפי שתוארתי אותו אחרי המלחמה — האם כך נוהגת אומה מנצחת? במשא-ומתן זה לא דיברנו אנחנו כמנצחים והם כמנוצחים.

אדוני היושב-ראש, בין שהדבר נראה לחבר-הכנסת תלמי שדיבר קודם לכן ובין שאינו נראה לו, אנו מחיי-בים הפרדת כוחות. אבל זו אינה הפרדה. המפה הער-בית — ואופייני הדבר שהיא ערבית —, התרגום מן ההסכם המונח היום על שולחן הכנסת אינו באותיות עבריות, אף לא באנגלית, אלא בערבית, כן גם כינרת וגם עין-גב בערבית.

כירסמנו באמינותנו ארבע, חמש ושש פעמים. משולחן הממשלה הזה יצאו יום יום הדלפות, שכאשר קיסינג'ר בא בשמכם לשאול ואמר — זאת העמדה הישראלית, גיפנף לפניו אסד את העיתונים הישראליים ואמר: רוב חברי ממשלת ישראל מוכנים ליותר מכך. וקיסינג'ר גאלץ לשלוח אליכם שדרים: חידלו מן הפטפטת שלכם.

התנאים האלה הם גזירה מן השמיים? זה הדיבר האחד-עשר? נציג היודע לשאת ולתת מביא תוצאה אחת; הצוות הזה, הביא תוצאה אחרת. כי הראש היה נתון ברובו למאבקי פנים. יהיו להסכם הזה השלכות לכל הכיוונים. תהיה השלכה בראש וראשונה במחנה האיובי. ההסכם הזה יעלה את יוקרתו של אסד בעולם הערבי מעלה מעלה. הוא, הגורם הקשוח, השיג הסכם טוב מסאדאת. זה יפעל על האמריקאים, ואתם תרגישו זאת במשא-ומתן העומד לפתחנו עמם. הפעם, שר-החוץ אבו, או מי שיבוא תחתיו, שוב לא יאמר: הופתעתי שכל-כך מעט סנקים יהיו באזור הדילול. הפעם ילמד סאדאת מאסד. זה יפעל על הירדנים, זה יפעל על אירגוני החבלה, זה יפעל על ערביי השטחים, זה יפעל על ערביי ישראל, זה יפעל על הדרוזים בישראל, וזה יפעל על האמריקאים.

היו"ר פ. שינמן:

חבר-הכנסת תמיר, אתה חייב לסיים.

שמואל תמיר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לו היתה באה ראש הממשלה היום ואומרת לנו: רבותי, זה הכרת, ההכרת לא יגונה; אני אומרת זאת בכאב ובלב דואב, — אין מנוס. אבל צהלה? שמחה בעיירה? שאמפאן, פרחים, נשיקות — מה הצהלה הזו? אנו נסוגים מטריטוריה ששילמנו בעדה בדם יקר מאוד, ושאוילי יהיה צריך לחזור ולשלם בעדה מחיר חדש. מה הצהלה הזו? מה השאמפאן הזה? התבוננו בסורים — מקבלים שטח כזה ומוזעפים פנים; יודעים לשחק את המשחק. על מה החינחונים הללו? בכל הכבוד לשר החוץ האמריקני, הוא אמריקאי חשוב, מוכ-שר, משרת נאמנה את מדינתו כמיטב כשרונו המעולה. אבל כל מה שהוא מביא לנו — זו ברכה? במשא-ומתן הזה כלום לא איים על מדינת ישראל באיומים ברו-טאליים? ואין זה חשוב באיזו לשון היו עטופים. כלום לא קיבלנו שדרים משמעותם מבחינת התוכן היתה איום על כך שנישאר לבדנו? נשיקות ושאמפאניה? מה תאמר לו מחר כשהוא יאמר לך לחזור עד אשקלון, ויוסיף ויצהיר: הנה "תעודת-ההכשר שקיבלתי ממך? מה תאמר לו מחר כשיתבע לפנות את מורח ירושלים ומרבית הגולן ולקבל פליטים לתוך תחום הקו הירוק, ואין זה משום שהוא חייב להביא הישג מהיר?

היו"ר פ. שינמן:

חבר-הכנסת תמיר, אתה חייב לסיים.

שמואל תמיר (הליכוד):

אני מגיע לסוף דברי. משום שאתם רציתם, בטרם תפנו את הזירה, לסכם בהישגים מהירים? כך, בקלות כזו?

היו"ר פ. שינמן:

חבר-הכנסת תמיר, עליך לסיים.

אמת-מידה אחת לגבי כל ההכרעות. הדבר מאבטח את קיומה של מדינת ישראל, תורם לקידומה אל חיי נור-מאליואציה באזור הזה, מקדם אותנו לקראת השלום או מרחיק אותנו מן השלום? זו אמת-המידה שבבילי. כך אני שופט כל צעד שתעשה כל ממשלה.

בהסכם הזה שאינו הסכם הפרדה, מה שמחריד אותי יותר מכול, אף יותר מן הוויתור על קווינטטה, יותר מעניין המחבלים, הוא שאני רואה בו קו של ויתור על השלום כיעד מרכזי למדיניות-החוץ הישראלית. קו של השלמה עם חיים של לא-שלום ולא-מלחמה, זה הקו שדרכו הגענו לכל המלחמות הללו. זה מה שמטריד אותי מכול — הוויתור על השלום.

מדובר בחזית הסורית, לא על המצרים אשר לגביהם טוענים שנשתנה משהו; לא בחזית הירדנית, אשר לגביה נאמר שחוסיון מערבי יותר. הן המדובר הוא בחזית המדינה שהבוקר הצהיר נשיאה במפורש: לא יהיה שלום עד אם תפנו את כל רמת הגולן, ועד אם תקום מדינה פלשתינאית במקום מדינת ישראל, ולא בצידה של מדינת ישראל. הם אינם משלים ואינם מרמים ואינם מפתים. הם אומרים את הכול עד תום. כל הפיתויים והתרמיות — הכול עבודה עברית, הכול עבודה עצמית.

ההסכם הזה מקרב אותנו למלחמה, מקרב אותנו למלחמה ומוציא מדינו את הנתונים שיכלו להיות, לשיטתכם, קלף במשא-ומתן: 40 קילומטר מדמשק, תעלת סואץ, — מיטב הקלפים שעמדו למדינת ישראל במשא-ומתן על שלום אמת.

נטשתם אותם. תמורת מה? תמורת אבטחה רגיעה לחודש, חודשיים, חמישה חודשים? ויתרתם על 25 קילומטר לאורך תעלת סואץ שעליהם אמרו בשעתם ראש הממשלה ושר הבטחון: שיפרנו את מעמדנו הצבאי לעילא ולעילא. 25 קילומטר שמגבולם אתה הולש על דמשק. מה קיבלנו תמורת זאת למעשה? אפילו לא הצהרה על אי-לחימה.

אדוני היושב-ראש, השלמנו עם הסכם שאין בו מלה וחצי מלה בדבר המלחמה בטרור, בכנופיות הרצח. ולא רק השלמנו. יש משמעות מדינית ומשפטית מרחיקה לכת לכך שהעלינו תביעה ונסוגנו ממנה. אילו מראש לא היתה עולה — היה זה חמור מאוד. אבל להעלות אותה, לעמוד עליה, לקבל החלטה פה אחד ולסגת — לכך יהיו השלכות, אשר למורת-רוחי נהיה עדים להן עד מהרה, ולא רק במישור הצבאי אלא גם במישור המדיני.

התקדים הראשון של עמדה רשמית ערבית, תוך כדי הסכם עם ישראל, המכריזה על אירגוני הרצח כגוף לגיטימי שחייב להילחם כחיל-חלוץ של העם הערבי על שיחרור רמת הגולן, יפו והגבעה הזאת שהכנסת שוכנת עליה, גם היא תוצאה מאותו קו.

תמיד מביאים לפנינו אותו מענה: אתם רוצים הפר-דת כוחות, אבל בתנאים אחרים. אני אומר שבנתונים אלה — ואני אומר זאת מתוך הכרה פנימית עמוקה — באותם נתונים ניתן היה להגיע להסכם אחר, והמשא-ומתן התנהל באופן שלומיאלי לאורך כל הדרך.

זה התחיל בכך שאת המפות והיוזמה שלנו אילתרנו שעות ספורות בטרם הגשנו אותן. זה נמשך בכך שנקודת הפתיחה היתה נדיבה ומפליגה ברחבות-לב. זה נמשך בכך שלמלה היוצאת מפינו לא היתה כל משמעות.

חברת י"ח, ישיבה ג"ב

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (ש. תמיר, הרליץ, אפרת, נוף, שיגמן, וילנר, טובי, מודעי) —

אנו מברכים את השבויים הישראליים והערביים עם שובם לחיק משפחותיהם בעקבות הסכם זה. אנו שותפים לשמחת ההורים, הנשים והילדים. אנו מברכים על שובם של פליטים סוריים אל כפריהם, עריהם, אלמנותיהם ובתיהם, ומקווים שמכאן נצעד במהרה אל הסכם השלום הכולל, הצודק והיציב, שישים קץ אחת ולתמיד לשפיכות הדמים, ליתמות, לשכול ולאלמנות, ושיביא חופש, צדק ושלווה לכל עמי האזור.

חשיבותו ומקומו של הסכם זה בתולדות היחסים הערביים-הישראליים — הסכם הפרדת הכוחות עם סוריה, וכן ההסכם שנחתם קודם לכן עם מצרים — ייקבעו לא על-ידי פרט זה או אחר שבהסכם, עם כל חשיבותם כשלעצמם, אלא בראש וראשונה אם באמת יהיה לצעד, כפי שכתוב בהסכם, לקראת שלום צודק ובר-קיימא לפי סעיפי החלטת מועצת הבטחון 338 שחותר-מי ההסכם הודיעו בכך על קבלתם.

דבריו של חבר-הכנסת תמיר ושל שאר דוברי הלי-כוד, כאילו סוריה מעמידה לפניה מטרה של חיסול מדינת ישראל, הם דברי דמאגוגיה וזוה, חסרת שחר, באשר הכל יודעים שמצרים וסוריה ומדינות ערביות אחרות חותרות להסכם שלום עם ישראל המבוסס על ביצוע מלא של החלטת מועצת הבטחון.

יצחק מודעי (הליכוד):
אסאד דיבר על הגליל.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
מתוך שאיפתנו לעבור מהסכם הפרדת כוחות להסכם שלום צודק ויציב מזהירים אנו מפני מגמות וגורמים בעלי השפעה הקיימים בשורות ממשלת ישראל שקיבלה את ההסכם. הרוצים להפוך הסכמי הפרדת הכוחות לסטא-טוס-קו חדש, שיתן ארכת חיים ופוליסת ביטוח להמשך הכיבוש הישראלי בסני, בגולן, בגדה המערבית וברצו-עת עזה, ולהמשך ההתנכרות ולזכויות הצודקות של העם הערבי הפלשתינאי.

הכרזתו של השר דיין בטלוויזיה הישראלית בלי שבת שעבר שבה אמר כי הוא מגיח שההסכם הזה הוא ההסכם האחרון עם סוריה — הכרזה זו היתה פרובר-קאציה מחושבת להכשלת ההסכם. הכרזה זו מחייבת את כל שוחרי השלום לעירנות מירבית. השר דיין וכל אלה שקיבלו את ההסכם הפרדת הכוחות בעל כורחם והשואפים להנצחם כיבושים ימשיכו לחבל ולשים מחר-סומים בפני ההתקדמות מהסכם הפרדת הכוחות אל ועידת ז'נבה ואל הסכם השלום הכולל. מי שמעוניין בשלום, מי שהשלום יקר לו, חייב לפעול למען חידוש פעולתה של ועידת ז'נבה, למען תגיע לשלום כולל, צודק ויציב אשר יביטח את הזכויות של כל המדינות והעמים באזור. ולמען נוכל להגיע לכך יש לשתף את נציגיו של העם הערבי הפלשתינאי בוועידת ז'נבה, על מנת שתסיים בהצלחה את עבודתה זו.

אנשי הליכוד, המתנגדים באופן הרפתקני להסכם הפרדת הכוחות, כי מתנגדים הם בעצם לשלום, מנסים להבהיל את הציבור שהסורים כבר תובעים נסיגת ישראל מכל רמת-הגולן.

יצחק מודעי (הליכוד):
זה לא נכון ?

שמואל תמיר (הליכוד):

להסכם הזה, ואני גומר, יהיו גם השלכות כלפי פנים. אתם, כדי להצדיק את הקו הזה חסר-האחריות, אתם התשתם את העם הזה בממדים מסוכנים, על-ידי הטלוויזיה, העיתונות והנאומים שלכם, ובאזהרות חוזרות ונשנות שהאלטרנטיבה היא מלחמה מחר בבוקר. העם הזה העיף ממלחמה, הצמא, באופן טבעי, לשלום, העם הזה מותש באופן שיטתי על-ידי ממשלתו.

אפתר הרליץ (המערך):
אתה הוא המתיש.

אחרן אפרת (המערך):
אתה מתייחס בביטול לשכל הישר של העם הזה.

עקיבא נוף (הליכוד):
מפ"ם היא נציגת העם.

היו"ר פ. שיגמן:
חבר-הכנסת תמיר, זמנך תם.

שמואל תמיר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, עוד ניפגש כולנו כאשר אתם הנימוקים תעלו לכודך נסיגות נוספות ללא שלום. ללא שלום — משום שבכל הקו שלכם אתם מוכיחים שנאשם תם מן השלום. אתם הולכים לקראת נסיגות חד-צדדיות עד לקווי 1967, ואלו הן התכניות. ואתם יודעים זאת ואתם אינכם אומרים זאת לעם. אתם יודעים שזה מה שמכנים בשבילנו בהמשך המשא-ומתן, בין שיהיה בו-גבה ובין שיהיה ישיר. גטשתם את יעזי השלום, השלום המלא, המחייב, שדגלתם בו שש שבע שנים. אם נצביע היום נגד הנאי ההסכם הללו, הרי זה משום שאין בו הפרדה, אין בו קידום בטחוני, ומה שגרוע מכול, הוא מרחיק את מדינת ישראל מן השלום הנכסף.

היו"ר פ. שיגמן:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת טובי.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
אתם הרפתקנים וחסרי אחריות לאומית.

שמואל תמיר (הליכוד):
אני יודע שאתה, חבר-הכנסת טובי, יחד עם הגברת מאיר, תצביעו יחד.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
אתם הרפתקנים.

היו"ר פ. שיגמן:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת טובי, ואחריו לשר הבטחון.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, סיעתנו הקומוניסטית, יחד עם כל שוחרי השלום, מקדמת בברכה את הסכם הפרדת הכוחות בין ישראל וסוריה, בהיותו צעד אל המטרה הנכספת, אל השלום הצודק והיציב בין ישראל ובין המדינות הערביות, אל השלום המבטיח את זכויותיהם הצודקות של כל המדינות והעמים שבאזורנו, בכללם עם ישראל והעם הערבי הפלשתינאי.

מתוך אשליות של הפקת רווחים לאימפריאליסם האמרי-קאי בעזרת מדיניות הכוח הישראלי. כשלו מדיניות זו, כפי שהוכח במלחמת אוקטובר והשלכותיה, הוא שאילץ את שליטי וושינגטון לשנות את צעדיהם, אך לא את מטרותיהם. לא האימפריאליסטים האמריקאים הם עושי השלום, אלא שאיפות העמים ומאבקם לשלום צודק הם המאלצים את שליטי וושינגטון לשיתוף פעולה בין-לאומי עם ברית-המועצות למען ביצוע החלטות מועצת הבטחון. תוך כדי כך מנסים האימפריאליסטים האמריק-איים להפיק רווחים. על העמים לעמוד על המשמר נוכח נסיגות אלה של האימפריאליסטים האמריקאים העלולים לחבל בסיכויי השלום.

אנחנו אומרים זאת משני טעמים. ראשית, כדי שלא תמשיך ממשלת ישראל באופן עוור וללא לימוד מהנסיון להשליך את כל יתבה על האימפריאליסטים האמריקאים שאינם כל-יכולים. מדוע צריכה ישראל להפוך קבלתה את דין האומות, דין החלטת מועצת הבטחון, לסחורה בידי האימפריאליסטים האמריקאים - שיסחרו בה לקידום האינטרסים האנוכיים שלהם? מוטב שישראל, מתוך יזמתה העצמית, תבוא במישורין אל המדינות הערביות בז'נבה ושם תכריז מרצונה החפשי, בלי לחץ ודחייפות, שהיא מוכנה להסדר שאין מנוס ממנו. כיוון שבין כך ובין כך תהיה ממשלת ישראל נאלצת לקבל אותן, מוטב שיעשה הדבר מתוך כבוד עצמי.

הטעם השני בדברים אלה הוא: יפקחו נא כל בעלי הריאליסם הפוליטי את עיניהם ויחדלו מלהסית נגד ברית-המועצות ולסלף את תפקידה האמיתי שהיא ממלאת לטובת השלום, לטובת זכויותיהם ובטחונם של כל עמי האזור, בכללם עם ישראל. לברית-המועצות יש תפקיד מכריע בכריתת ההסכם עם סוריה, בטיפוח תודעת ההסדר הפוליטי באזור, בפתירת הפתח החשוב הזה אל השלום. מי שאיננו מבין זאת — או שאיננו מבין כלום, או שמעלים בודון מעיני העם את האמת: שברית-המועצות פעלה ופועלת להשגת שלום צודק ויציב באזור, לטובת המדינות הערביות וישראל, לטובת כל העמים. ואם נציגיה של ברית-המועצות חוזרים ומדגישים שהסכם הפרדת הכוחות חייב להיות צעד להסכם שלום כולל, ואם הם תובעים נסיגת ישראל מהשטחים הערביים הכבו-שים וכיבוד זכויות העם הערבי הפלשתינאי, הרי לא זה בלבד, שהם תומכים בכך בדבר צודק אלא גם מדגישים את הדרך היחידה שתוביל אל השלום ותבטיח גם את זכויותיה הצודקות של ישראל. לכן אינטרס חשוב הוא גם לישראל ולכל המדינות והעמים באזורנו שברית-המועצות תהיה שותפה לכל המאמצים ולכל המאמצים לכינון השלום הצודק והיציב. ומי שפועל נגד זה — פועל נגד השלום, ולרעת כל עמי האזור.

חברי הכנסת, סיעתנו הקומוניסטית הצביע בעד ההצעה שהכנסת תאשר הסכם הפרדת הכוחות בין ישראל וסוריה. אנו תומכים בו, בהיותו צעד שבכוחו לקדם את ישראל והמדינות הערביות אל השלום הנכסף. אנחנו גם נפעל שבכיוון זה תהיה ההתפתחות להבא, וניתן יד לכל צעד שיוליך מהסכם הפרדת הכוחות אל השלום היציב והצודק.

ה'יו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לשר-הבטחון משה דיין, ואחריו לחבר-הכנסת אלזעבי.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

זה נכון, אבל מי לא ידע בישראל, לפני חתימת ההסכם ובעת המשא-ומתן על החתימה, שלא רק המדי-נות הערביות אלא גם אר"ם וכל מדינות העולם תובעים נסיגה ישראלית מכל השטחים שנכבשו במלחמת יוני 1967, בהתאם להחלטות מועצת הבטחון, והבטחת הזכו-יות הצודקות של העם הערבי הפלשתינאי, כיסודות הכרחיים לשלום יציב וצודק שיבטיח גם את זכויותיה, ריבונותה ושלמותה הטריטוריאלית של ישראל ללא סיפוחים?

וכאן אנו מפנים את דברינו במלוא האחריות למ-שלה החדשה העומדת לקום, לכל האנשים הריאליסטיים בהנהגת מפלגת העבודה הנושאת באחריות היסטורית לכיוון התפתחותה של מדינת ישראל, לשלום או לעוד מלחמות, לחברה גאורה או לשלטון כוחות השחור וה-פאשיסם: מי שמתכוון ברצינות לשלום אמת עם המדי-נות הערביות חייב לקום ולומר בפה מלא לעם: אם רצוננו להיות בשלום — עלינו לסגת מכל השטחים הערביים המוחזקים מאז יוני 1967 ולהכיר, בזכויותיו הצודקות של העם הערבי הפלשתינאי. תפסיקו להתמקח ולהתווכח על תל זה ותל אחר. כי לא משבה שישראל תוכל להגיע לשלום תוך השגת רווחים טריטוריאליים היא אשליית-שווא שהפריכה אותה ההתפתחות מאז יוני 1967, ובראש וראשונה מלחמת אוקטובר על כל אסונותיה. תעמדו בפרץ ובאומץ לב גגד אשר רוצים להיעצר בהסכם ההפרדה מתוך אשליית-שווא זוהו זה. שאם לא כן, במו ידיכם מנהיגי מפלגת העבודה, תמשיכו להעמיק את המשבר הנוכחי; שאם לא כן, במו ידיכם תמשיכו לעודד עלייתו של הליכוד הימני שוחר המלחמות; שאם לא כן, לא עוד שעת ועוד גבעה תשיגו, אלא תגרמו לכך שישראל תאבד את סיכויי השלום שנפתח בהסכמים החדשים ואזורנו יתדרדר שוב למלחמות אכזריות ולא-סוגות שקשה לחזות את תוצאותיהם.

אין להיעצר בהסכמי הפרדת הכוחות. צריך לפרק את המוקשים הטמונים בדרך כל השלום, אשליות הסיפוח, תכניות חדשות להתנחלויות בסיני, בגולן, בגדה. צריך להתנער ממסמכי גילוי וממכשולים אחרים בדרך לשלום. צריך לדבר גלוי אל העם שאין מנוס מנסיגה, וללכת באומץ-לב אל ז'נבה, להכיר בחובת הנסיגה הישראלית מכל השטחים הערביים הכבושים, בהתאם להחלטות 242 ו-338, מסיני, מהגולן, מרצועת עזה; להכיר בזכויות הצודקות של העם הערבי הפלשתינאי, בזכותו להגדרה עצמית; לא להתנכר לזכות קיומו העצמאי ולזכות פליטיו — וכך להגיע לשלום צודק ויציב, לטובת כל העמים והמדינות באזור. דרך אחרת היא דרך המלחמה והאסון. לא מאבקו של העם הערבי הפלש-תינאי נגד הכיבוש ולזכויותיו הצודקות אין לבלום בטורו, בהפצצות ובפעולות דיכוי נגד בניו הפאטריוטים, ולא בחיפוש אחר ערבויות בכתב או בעל-פה מארצות-הברית או ממעצמה אחרת. צריך לפתור את הבעיה הכאובה, לכבד את זכויותיו הצודקות של העם הערבי הפלשתינאי להגדרה עצמית ולהחזרת הפליטים. זאת הדרך הבדוקה אל השלום.

חברי הכנסת, יש מי שרוצה לזקוף את הפתח החדש שנפתח אל השלום לזכותם של מעשי הכיבושים של קיסינג'ר. רחוקה המציאות מתיאור זה. אין אנחנו מתעל-מים מפעילותו של שר החוץ האמריקאי. אך קיסינג'ר וניקסון היו גם קודם. הם פעלו להנצחת המשבר באזור,

חוברת י"ח, ישיבה ב"ב

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (דיון, נוף) —

עקיבא נוף (הליכוד):
דמאגוגיה.

שר-הכטחון מ. דיין:
אני רוצה לומר שבנושא הזה של הפרדת הכוחות ההסכם המוצע היום לפני הכנסת, שהיא תצטרך היום להחליט אם היא מקבלת את ההסכם הזה או דוחה אותו, בנושא הזה, למעשה בשלושה דברים, נראה לי שיש אולי לא תמימות-דעים, אבל כמעט בסיס משותף, משותף לבית כולו. קודם כל לגבי הגישה הסורית. אין איש, מכל מקום לא בקרב חברי הממשלה, ועד כמה שאני מבין גם לא בקרב חברי הליכוד, שחשוב כי אנחנו יכולים לצאת מההנחה שסוריה ויתרה על מגמתה להוריד אותנו מכל רמת-הגולן. אין הנחה כזאת בקרב חברי הממשלה, לא הנחה כזאת מהווה את הבסיס להצעת ההסכם הזה. ובנושא הזה, לאן פני סוריה מועדות, נראה לי שיש בסיס משותף, אם לא באופן מדוייק, מכל מקום מבחינת הוזהירות והגישה האופראטיבית שלנו לגבי הדבר.

שנית, בהצעת המוצא למה צריך להיות ההסכם הזה, יש בסיס משותף בדברים העיקריים בין עמדת הליכוד לבין גישת הממשלה. כי ב-21 במאס אמר כאן חבר-הכנסת לנדאו את הדברים הבאים: "הליכוד קבע את עמדתו בצורה בהירה לגבי הפרדת הכוחות בגיורה הצפונית. אנחנו מחייבים את ההפרדה. אבל מן הדין שיהיה ברור לא רק בדמשק, אלא גם בבירות אחרות, מה הם התנאים שעליהם לא ייתכן שום ויתור מצד ישראל. ואני מדגיש: שום ויתור מצד ישראל. ואלה הם: (א) לא תהיה נסיגה ישראלית ברמת-הגולן מן היקף שנקבע בהסכם הפסקת-האש ביוני 1967. זה הקו הידוע כקו הסגול; (ב) חילופין של שבויי מלחמה בין ישראל וסוריה; (ג) הוצאת כל היהודים מסוריה לחוף מבטחים". לא נאמרה כאן מלה או חצי מלה, חברי-הכנסת תמיר שאיננו נמצא כאן, על זה שיתנו את הנסיגה של 40 ק"מ בדמשק בהסכם שלום. מחייבים הסכם הפרדה — — —

עקיבא נוף (הליכוד):
אבל את זה אתם אמרתם.

שר-הכטחון מ. דיין:
חבר-הכנסת נוף, אני מבקש ממך לא להפריע, ופשוט לשבת בשקט או לצאת מכאן. אבל לא להפריע. אינך רוצה לשמוע — אתה רשאי לצאת. אינני חייב לנהל אתך דיאלוגים.

ובכן, אני רוצה לומר שעמדת הליכוד שהוצגה כאן כעמדת הליכוד לא דיברה על כך שאנחנו נתנה את נסיגתנו בדמשק בכך שזה יהיה קשור בהסכם שלום או במשהו שהוא נוסף להסכם הפרדה. רק במלים האלה: "אנו מחייבים את ההפרדה". והיו בה שלושה תנאים; האחד — לא תהיה נסיגה מהקו הסגול; השני — יהיו חילופי שבויים; והשלישי — הדבר יהיה מותנה או קשור במתן רשות ליהודים לצאת מסוריה.

מה הדיבור הזה על כך שאנחנו ויתרנו על הקלף החשוב ביותר להשיג שלום, כשאישי בבית הזה, וככלל זה הליכוד, לא חשב אפילו שנקשור את זה בהסכם שלום? והאופוזיציה לעתים קרובות אומרת דברים שאתם אינה חושבת שהם מעשיים, אבל היא יכולה לומר שהיא כדלקאראטיביים. אבל גם בהצעה המוצהרת — האם

שר-הכטחון מ. דיין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תרשו לי ברא-שונגה הערה לחבר-הכנסת עקיבא נוף על מה שהוא קרא "הצעה לסדר". הסעיף הראשון בהסכם המוצע אומר כי "ישראל וסוריה ישמרו בקפידה על הפסקת האש ביבשה, בים ובאוויר, ויימנעו, החל מזמן חתימת מסמך זה, מכל פעולה צבאית האחת נגד רעותה", בתקווה ובהנחה שהכנסת תאשר את ההסכם; בתקווה ובהנחה שמחר בבוקר יוכל להיחתם ההסכם, ועל יסוד ההנחה שהפסקת האש נכנסת לתקפה רק עם חתימת ההסכם. כי כל זמן שאין הסכם אין הפסקת-אש, מכל מקום לא מעל ומעבר לזו הקיימת עכשיו; במצב הזה לבוא ולטעון על זילזול בכנסת, מפני שאנחנו רוצים שההסכם יכנס לתקפו מיד לאחר שיאושר על-ידי הכנסת, שמה "חס וחלילה" תיפסקה היריות מחר בבוקר, "העוול" הנורא הזה שנגדו מתקומם חבר-הכנסת עקיבא נוף — אני מוכן להיות שותף לו.

עקיבא נוף (הליכוד):

זו אינטרפרטציה שלך, שנגד זה אני מתקומם. וכך אתם פיתיתם את כל העם במשך כל השנים. אמרתם לו שאנחנו מפלגת המלחמה.

שר-הכטחון מ. דיין:

חבר-הכנסת נוף, מהי ההצעה שלך?

עקיבא נוף (הליכוד):

איך אתה יכול בכלל להעלות אינטרפרטציה כזאת?

שר-הכטחון מ. דיין:

לא אינטרפרטציה. מה ההצעה שלך? שלא יסעו היום?

עקיבא נוף (הליכוד):

ההצעה היתה לכבד את הכנסת.

שר-הכטחון מ. דיין:

כן, לכבד את הכנסת זה קודם כל לדבר לעניין.

עקיבא נוף (הליכוד):

זה נכון, אדוני השר.

שר-הכטחון מ. דיין:

האם אפשר יהיה לדבר כשאתה תתרחק מהמיקרופון? ובכן, ההצעה לא לשלוח היום את הנציגים, לא להיות מוכנים, לאחר האישור, לחתום מיד פירושה שאנחנו נו מצדנו נדחה את מועד כניסת הפסקת-האש. אינטר-פרטאציה או לא אינטרפרטאציה, זוהי ההצעה.

עקיבא נוף (הליכוד):

האם יש עם מי לחתום? האם הצד השני כבר שם?

שר-הכטחון מ. דיין:

חבר-הכנסת נוף, הצעת הצעה לסדר, מותר גם להתייחס אליה.

ובכן אני חושב שהצעה זו, אילו היתה מתקבלת, הצעה האומרת שאין לשלוח את הנציגים היום, ופירוש הדבר שלא היו יכולים מבחינה טכנית לחתום על ההסכם מחר לאחר אישור הכנסת — פירושה כי, מבחינתנו, אנחנו טכנית דוחים את מועד כניסת הפסקת-האש. למה זה טוב — אינני יודע.

גם בנושא השלישי, שצריך להיכנס למשא-ומתן עם הסורים, לא היו חילוקי-דעות.

אינני יודע אם הליכוד קיבל או מקבל את הנוסחה שלנו של משא-ומתן ללא תנאים מוקדמים. אבל גם מי שאינו מקבל את הנוסחה הזאת ומניח שיכול להיות איזשהו משא-ומתן שבו לא תהיה תזווה מהקו ההתחל-תי — או מה פירושו של משא-ומתן? מה פירושו משא-ומתן? אם שולחים מפות, את המפה שהסורים שלחו אלינו והמפה ההתוללת שאנו שלחנו ורוצים משא-ומתן, בפגישות ישירות או מתיווך, מה משמעות המשא-ומתן אם לא לנסות להאזין לצד השני ולראות במה אפשר ללכת לקראתו ובמה אי-אפשר, עד שבסופו של דבר מגיעים או לא מגיעים לקו מוסכם? אבל לבוא בטענה: הגשתם מפה והסכם אינו זהה עם אותה מפה? מי שרוצה הסכם זהה עם אותה מפה אינו צריך משא-ומתן. הוא יכול לשלוח את המפה לווינגטון או לדמשק ולומר: תחתמי שם, זהו. מי שחושב שכך אפשר להשיג משהו, לדעתי הוא יותר מתמים או מיתמים.

ודאי שהגשנו מפה. ומה שמוצע היום איננו אותה מפה. אף-על-פי שהייתי רוצה לשמוע מחבר-הכנסת רימלט שדיבר על אבדן עמדות אסטרטגיות בקו הסגול וויתור עליהן — כאן או בוועדת החוץ והבטחון — מה הן העמדות האסטרטגיות, אפילו לא הטאקטיות, שוויתרנו עליהן בקו הסגול? אני יודע את החרמון. אני יודע את המובלעת. שניהם אינם בתחומי הקו הסגול, או תם שטחים שנמסרו לאירם בחרמון או לסורים במובלעת. בקו הסגול לומר על מישור קווייטרה שזו עמדה אסטרטגית, כאשר הקו שלנו נמצא על הגבעות שמערבית לה? הייתי רוצה לשמוע בהודמנות מחבר-הכנסת רימלט מה הן אותן עמדות אסטרטגיות? כי היו נסיגות בקו הסגול בקווייטרה ופיתחת-רפיד ואולי באיזה מקום עוד משהו. לפי מיטב הערכתי, מבחינה צבאית, הקו הזה נשאר במלוא עוצמתו. אפשר לבנות אותו כך, אפשר לבנות אותו אחרת. לקווייטרה יש חשיבות ומשמעות רבה. לא משמעות צבאית ובוודאי לא אסטרטגית למישור זה שנמצא מתחת לגבעות.

חבר-הכנסת תמיר קשר, ואולי בצדק, את שני ההסכמים, גם את ההסכם עם מצרים, ועשה או רצה לעשות חשבון כולל של שני ההסכמים. על מה ויתרנו, ובמלים אחרות — איך אנו, במקום להתקרב לשלום, מתקרבים על-ידי "מדיניות כושלת" למלחמה עם המדינות הערביות.

לגבי ההסכם עם מצרים עמדת הליכוד ועמדתו של חבר-הכנסת תמיר היו שצריך להגיע להסכם הפרדה, אלא שצריך היה להשיג בו שלושה דברים שאנחנו לא השיגנו: האחד — מבחינה טריטוריאלית להישאר יותר קרובים לתעלה, בקו הגבעות שהציע חבר-הכנסת שרון, במרחק של 10 ק"מ מהתעלה, אם אינני טועה, בניסוח של חבר-הכנסת תמיר — "כדי שנישאר בשליטה מלאה על התעלה". והדבר השני, שצריך להשיג פירוט סיני או פירוט כל השטח מזרחית מהתעלה; והדבר השלישי — גם שם חבר-הכנסת תמיר לא הציע לקשור זאת בהסכם שלום, אלא אמר "בצעידה לקראת שלום", ב"השגת אי-לוחמה". הוא לא אמר: או שלום או לא זויס. "צעידה לקראת שלום" — זה מושג כמעט פיוטי. "ביטול לוחמה" זה מושג יותר מוגדר. אבל גם שם זה לא מציע.

מישהו הציע שנקשור את זה בהסכם שלום? וגם הטענה הזאת: מה נעשה בשלב השני אם עכשיו ניסוג עד הקו הסגול? — האם מישהו מהליכוד הציע שניסוג פחות מהקו הסגול? שנחלק את זה לשני שלבים? התנאי היה הקו הסגול, לא החרמון ולא דמשק, לא חצי הדרך ולא מועצת-בי"ג'אן ולא שום דבר.

לא אני ביקשתי מחבר-הכנסת לנדוד לבוא הנה, לעלות על הדוכן ולהודיע מה היא העמדה הבהירה של הליכוד בנושא הפרדת הכוחות עם סוריה. זו הייתה העמדה: לא לקשור את זה, לא להתנות את זה בשלום. הם אינם מתנגדים שזה יהיה כרוך בהסכם שלום. גם אנחנו לא מתנגדים. אבל זה לא היה התנאי, וזה אפילו לא נרמז במשהו, אפילו לא בהפסקת-אש של קבע, בשום דבר; אפילו לא בביטול מצב הלוחמה, דבר שנאמר על-ידי נציגי הליכוד לגבי המצב עם מצרים. כאן לא נאמר אפילו end of belligerency. לא נאמר ביטול מצב הלוחמה. הפרדת כוחות, שלושה תנאים, לא חלוקת השטח לשתי נסיגות, לא הסכם שלום, לא ביטול לוחמה.

היה בדברים סעיף אחד, שהוא אינו מתבצע עכשיו. ואני מוכן להניח שחברי הליכוד אמנם בתום לב חשבו שבמסגרת הסכם הפרדת כוחות — שאי-אפשר להשיג בו לא שלום ולא גמר מצב לוחמה — אפשר, עם הסורים האלה, ובמצב הזה, להשיג החלטה או הסכמה סורית למתן רשות יציאה ליהודי סוריה. אני מוכן להניח שהנחה זו הייתה הנחה בתום לב, שאמנם בתוקף הסכם זה אפשר להשיג את זה.

אי-אפשר לומר שבנושא הזה לא טופל. אני מניח שגם חברי הליכוד יוצאים מהנחה שאפילו הממשלה הזאת, על כל הגיבויים שכוונו כלפיה, רוצה כמו כל יהודי במתן רשות יציאה ליהודים מסוריה. אינני חושב שהדבר הזה ניתן לקשירה ולהבטחה במסגרת הסדר הפרדת הכוחות, עם סוריה זו, במסגרת זו. ויכול להיות שזה היה משא-ומתן שלומיאלי. ואלה שניהלו אותו לא יודעים לנהל אותו, ועסקו בו לא די ולא במרץ, ומוכיר המדינה לא ישב פה די ואפשר היה להשיג בהסכם זה יותר. יכול להיות, לא השיגנו את זה. אני מסופק אם אפשר היה להשיג את זה במסגרת הזאת, הטכנית, של הסכם הפרדת הכוחות. אני מקווה שדבר זה לגופו יושג לא במסגרת הכתיבה של הסכם הפרדת הכוחות, כי הוא לא ניתן היה להשגה במסגרת זו. אני בטוח שיותר קל יהיה להשיג מתן רשות יציאה ליהודי סוריה במצב של רגיעה ושל קיום הסכם מאשר בהמשך המלחמה; כרקע, כבסיס להסכמתה של סוריה למתן רשות יציאה ליהודים לחוף מבטחים, ובסופו של דבר לאיר-ישראל, במסגרת של איזשהו הסכם של הפסקת יריות, של חזרת תושבים מאשר במצב של חילופי אש ויותר מ-100,000 פליטים היושבים כפי שיושבים.

בשתי שאלות אלו, גם בשאלה לאן פני סוריה מועדות, מה היא רוצה, מה רוצה השלטון הזה, וגם בשאלה מה צריך להיות הבסיס להסדר המוצע על-דינו, לא היו חילוקי-דעות. עכשיו אני שומע זמירות חדשות. אבל בעמדה המוצהרת לגבי הבסיס להסכם — פרט למתן רשות יציאה ליהודי סוריה — לא היה שוני. לעומת זאת יש טענה שהמפה שהבאתי לווינגטון, למוכיר המדינה, הגה ממנה הייתה ארוויה, ויתורים, נסיגה וכו'.

מעורבים בהתיישבות ישראלית או מיועדים להתיישבות ישראלית. אבל אם לראות קו צבאי ואם הקו הצבאי המזרחי שבגולן הוא אותו קו גבעות שליד הקו הסגול, אני מעולם לא חשבתי להפוך את קונייטרה לעיר ישראלית ואיש מאתנו גם לא הציע זאת. כאשר מדברים על הקמת עיר ישראלית בגולן מדברים על שטח שנמצא יותר מערבה ולא על הגבול — או קונייטרה היא עי חורבות כפי שהיתה. יש לזה משמעות רבה מאוד. סמלית ומעבר לזה, לסורים, לא צבאית. אבל אני כרגע אומר: לא רק על השטח של מלחמת יום-הכיפורים, מלחמת אוקטובר, אלא גם על שטחים אחרים, אלו שאינם מיועדים להיות או שטח להתיישבות ישראלית או קווים שאנחנו חושבים שיהיו ברשותנו בצורה זו או זו — אם אנחנו צריכים לשתף פעולה או לא להחזרת פליטים ערבים לשם וליישובם, אני חושב שלטובתנו לשתף פעולה. זו היתה דעתי בעבר, עכשיו הגענו לנקודת מבחן בעניין זה.

ביתר דיוק, אני חושב שמה שקרה לאחר מלחמת יום-הכיפורים — ואינני נכנס כרגע להערכה של כל ההיבטים האחרים שיש למלחמה הזאת ולתוצאותיה, רק לנושא אחד, הנושא שאתה חבר-הכנסת תמיר נגעת בו בעניין תעלת סואץ ובעניין סוריה במסגרת שני ההסכמים האלה — מה שקרה הוא שחל שינוי בעמדה, שינוי יסודי בעמדה הערבית, לא בעמדה הישראלית; כי מצרים לא רצתה, לא במסמך יארינג, לא בשום משא-ומתן, לרבות זה שיהיו שוטרם מצריים מזרחית מן התעלה ושנאנחנו נגרתק מן התעלה ובלו שלום — עד מלחמת יום-הכיפורים מצרים — לא ישראל, לא הממשלה הזאת, ולא על-פי קווי היסוד של הממשלה האחרונה שדיברו בזכות הסכמים הקליקים — מצרים על ההלחמה הזאת לא הסדר חלקי ביותר אחנו מבלי שנחתים מראש שנפנה את כל סיני ונחזור לקווי 1967. לאחר מלחמת יום-הכיפורים מצרים, בהסכם זה שמוזכרת בו החלטת מועצת הבטחון 337, נדמה לי, וכן הלאה, הסכימה למה שלא הסכימה קודם: להפעיל את תעלת סואץ, לשקם את הערים, כאשר אנחנו נמצאים 20 ק"מ משם. הם לא הסכימו לכך קודם. עם סוריה בכלל לא היו קודם מגעים על איזה שהוא דבר.

אבל, לדעתי, השאלה הגדולה שעמדה לגבי העמדה הסורית ערב המשא-ומתן היתה קודם כל אם סוריה לא תתנה איזה שהוא הסדר להפרדת כוחות בכך שיהיה מלווה לזה או קשור בכך לוח זמנים על נסיגה נוספת או הגדרה שזה שלב ראשון לקראת נסיגה כוללת. העמדה הזאת של סוריה היתה עמדה יסודית במשך כל הזמן, ועל עמדה זו ויתרו הסורים במסגרת ההסכם הזה. אני יודע שיש כאן חבירי כנסת שבתחילת דבריי לא היו גובחים כאן, ואני רוצה לחזור ולומר את פסוק הפתיחה שאמרתי, שבנושא אחד, נדמה לי, אין חילוקי דעות בין הליכוד ובין הממשלה: לאן מועדות פני סוריה. הם לא שינו את כוונתם שאנחנו נרד מכל רמת-הגולן, ולפי זה אנחנו צריכים לכלכל את מעשינו. יקדימו לצאת למלחמה, יאחרו לצאת למלחמה — אנחנו איננו יכולים לצאת מהנחה שסוריה השלימה עם ישיבתנו בגולן. אבל לאחר זאת, לגבי שני ההסכמים האלה, גם לגבי מצרים וגם לגבי סוריה, כפי שהם ומה שיש בהם ומה שאין בהם, לא סוריה ולא מצרים לא היו מוכנות

אני אומר זאת בקשר לשאלה יותר ישירה, ולדעתי יסודית, שנשאלה על-ידי חבר-הכנסת תמיר. ואני ארשה לעצמי להשיב עליה בגילוי לב אישי. שמחייב אותי; כי באצבע המאשימה הזאת של חבר-הכנסת תמיר, כאשר הצביע על הצוות, אמר: מי מכם היה מסכים לפני מלחמת יום-הכיפורים לשת נסיגת אלה, להתרחק מהתעלה ולאפשר שובם של הסורים לקונייטרה וכי? אני הייתי מוכן. אני הייתי מוכן להתרחק לא 20 ק"מ מהתעלה — 30 ק"מ מהתעלה. ואינני חושב שהדרך להישאר בשליטה מלאה על התעלה, בטווח של 10 ק"מ, היתה מביאה את מצרים — לא אותנו — לאירוח ולגורמאליזאציה של הפעילות שם. וטווח של שליטה ישראלית מלאה של 20 ק"מ לא מספיק, אלא של 10 ק"מ. השאלה באמת מה אנו רוצים או סבורים שיתרחש בשטח ההוא. ייתכן שאיננו רוצים שיפעילו את תעלת סואץ ויישבו את הערים. אבל מי שרוצה שזה ייעשה, עם כל הכבוד העצמי לעם היהודי, לגדלו, לכוחו, לזכויו-חיו, לאמביציות שלו, האם יכול לומר למצרים: אתם חייבים, או אנו מצפים מכם שאתם תעשו זאת, כאשר אנו נהיה בשליטה מלאה על התעלה, ואנו צריכים יותר, 20 ק"מ זה לא טוב, רק 10 ק"מ, וכל זה יתרחש שם?

באותה תחזית אמר חבר-הכנסת תמיר שתוך כמה שבועות או חודשים יחזרו המצרים ויפתחו באש, ויעמדו לנו אולטימטום. אבל לא זו הנקודה. לא לזה יש חשיבות, אלא לשאלה: מה המהלכים שלנו? לשאלה הישירה הזאת אני רוצה לתת תשובה ישירה: גם לפני יום-הכיפורים וגם עכשיו אני חושב שהקו הצבאי שצריך להגן על מדינת ישראל אינו חייב להיות קו שמהווה שליטה מלאה על תעלת סואץ. ובמידה שאנו רוצים ליצור התפתחות, תהליך — אולי איננו רוצים — של מניעת רצון המצרים במלחמה או הקטנתו, השליטה שלנו בטווח של 10 ק"מ על כל הערים שעל חוף התעלה לא תביא את זה. ואם אנו נמצאים 20 ק"מ משם לא עשינו עוול לבטחונה של מדינת ישראל.

אני מודה ומתוודה: נושא זה, שלא יצא לי להתבטא לגביו בפומבי בעבר, עכשיו בשעת בירור כזה אני רוצה לגעת גם בו, אני שתי הברירות: או לשתף מבחינתנו פעולה עם סוריה בכך שמתוך המאגר של 130,000 או 140,000 פליטים שיש להם היום חלק יישובו באותם השטחים שאיש מאתנו אינו חושב שיהיו אי פעם מדינת ישראל, ואני מתכוון למובלעת; או להעדיף שלא יחזרו בגלל אותן נוסחאות ומכונות שהוגדרו כאן על-ידי חבר-הכנסת תמיר ואחרים — איך אנו נותנים יד להחזרה של עשרות אלפי פליטים — — —

שמואל תמיר (הליכוד):

למען ההבהרה: בנושא זה לא שמעת מפי מלה. הנקודה היתה מעבר לקו ולא לגבי שובם של 17,000 לתחום המובלעת.

שר-הבטחון מ. דיין:

בוודאי התבוסני שלי אני מודה שאני רואה בחיוב גם את יישובה של קונייטרה על-ידי ערבים, אם אמנם היא תהיה ישוב אורחי תמים. בין שתי הברירות לא הייתי נותן יד לשובם של פליטים ערבים לשטחים שהם

שלוש נקודות ישנן ואינן בהסכם. קודם כל בניין המחבלים. לא רק עמדתה של ישראל שמעבר או הפעלת מחבלים בקו הסורי נוגדת את הסכם ההפרדה ואם מישהו יעשה זאת זו הפרתו, אלא אינני מעלה על דעתי שיכול להיות איוה שהוא פירוש אחר שיאמר כי אפשר להפעיל את המחבלים מעבר לקו הזה והדבר הזה לא יהיה הפרה מדעת של ההסכם. זו הנוסחה המאקסימאלית שאני יכול לומר כאן. נאמר לי בשם אומרו, אני לא שמעתי, כאילו מישהו אמר שישראל הסכימה שמותרת הפעלת המחבלים מעבר לקו הזה. לא רק שאין עמדה כזאת של ממשלת ישראל, אלא גם אינני מעלה בדעתי שיש מישהו שיכול להשוד כי הדבר הזה מותר ואיננו הפרת ההסכם. יותר מזה שאני אומר פה אני מוכן לומר ואומר בוועדת החוץ והבטחון. אבל להציג את הדבר הזה כאילו העברת מחבלים מעבר לקו הזה היא דבר שהוא חלק מההסכם הזה — זה בניגוד מוחלט לאמת.

יש שתי נקודות אחרות שהן שונות בהסכם הסורי, ולרעה, לעומת ההסכם המצרי. אין בהסכם זה אותה הפיסקה הקיימת בהסכם המצרי האומרת ששום צד לא יציב כלי נשק שלו במקום שהוא יגיע אל הצד השני. רצינו שהדבר הזה ייכלל גם בהסכם הסורי, אולם הדבר הזה לא נכלל. ואין בהסכם הזה אוויר-חיץ רחב אי צר שהוא ברשות האו"ם בלבד, כשם שיש בהסכם המצרי, לא רק בהסכם המצרי, אלא גם בגיאוגרפיה המצרית. אבל מכאן ועד זילזול או להצגת עניין דילול הכוחות שכאילו איבד בגלל הדבר הזה את משמעותו — אני חושב שזה לא נכון. קודם כל, לגופו של דבר, היום בתחום 10 ק"מ האלה יש טורים 40,000 איש — מדובר על 6,000 איש בשלב זה. יש להם 400 טאנקים — מדובר על 75 טאנקים. יש להם 500 תותחים — מדובר על 36 תותחים. זה לא אפס, זה לא הוצאת כל התותחים וכל החיילים וכל הטאנקים, אבל לעבור מ-40,000 ל-6,000, ומ-400 ל-75 ומ-500 ל-36 ולומר שאין לזה משמעות של הפרדת כוחות — לא הפרדה פיזית, להיחלקם, אלא של דילול כוחות — זה לא יהיה נכון.

יתר על כן, אילו הדבר היה תלוי בנו, להשאיר 75 טאנקים משני הצדדים או לא להשאיר — היינו מעדיפים להשאיר. גם לנו יש חשבונות של הגנת הישובים שלנו. לא היינו רוצים להשאיר את הקו הקדמי של 10 ק"מ ללא עשרות טאנקים. ובאותו שטח שאין אוויר-חיץ כזה — וקודם כל בחלק הדרומי אין אוויר-

חיץ ולא היה אוויר-חיץ, כי שם הממשלה לא שינתה את הרחוב — כל כלי נשק שהיו משאירים, בין שזה מרגמות ובין שזה טאנקים ובין שזה מקלעים, מסוגלים לפגוע בצד השני. כאשר המרחק הוא 2 ק"מ או מגיעים לצד השני. הטאנקים שלנו מגיעים אליהם והטאנקים שלהם מגיעים אלינו. אם זה 36 תותחים ואם זה בלי תותחים ואם זה רק מרגמות — הם מגיעים לצד השני.

אני הייתי מעדיף שתהיה הפיסקה הזאת והייתי מעדיף שירחיקו את כלי הנשק, כשם שכלי נשק מסויי-מים הורחקו; אבל או לפסול זאת לגמרי או להציג שאלה כפי שחבר-הכנסת רימלט, אם אינני טועה, הציג: מה הבצע בהסכם הזה כאשר הנשק שיש בידי הסורים יכול לפגוע בישובים שלנו? — הבצע הוא שיש רק 36 תותחים וגם אילו הם לא היו, אז גם המרגמות יכולות להגיע; וגם אנחנו בישובים שלנו לא רוצים להישאר ללא נשק. זה לא הסכם שכולו תכלת, אבל יש בו דילול כוחות. אין בו חיץ של הפרדת כוחות.

לפני מלחמת יום-הכיפורים, לפני שהתיישבנו 40 ק"מ מדמשק ולפני שהתיישבנו מערבה לתעלה, להגיע אתנו להסכמים.

בסך-הכל היו לנו ארבע מלחמות עם הערבים, שמהן זו רק השנייה שיש לנו בעקבותיה איזון שהוא הסכם אתם. אחרי מלחמת 48, מלחמת-השיחור, היה הסכם; במלחמת-קדש לא היה שום הסכם עם הערבים. לא היתה שום פגישה אתם, לא היה הסכם אתם; היה הסכם כללי שהזכיר חבר-הכנסת תלמי, כשבן-גוריון אמר בכנסת שהסכם שביתת-הנשק עם הערבים בטל ומבוטל ולא נחזור לא לקווים ולא להסכם, ולמחרתו הוא הודיע שנחזור לקווים ואחר כך גם חזרנו להסכם של 1948. שום דבר לא הוסכם בינינו לבין הערבים לאחר המערכה בקדש. לאחר מלחמת ששת-הימים היתה החלטת מועצת הבטחון על הפסקת-האש כששני הצדדים קיבלו אותה. הסכם בינינו ובין הערבים לא היה לא עם המצרים ולא עם הסורים, ותנאים של מצרים — עם סוריה לא היתה הידברות על הסכם — היו שנקבל עלינו מראש נסיגה מכל השטח שקיבלנו במלחמת ששת-הימים.

אני חושב ששני הדברים האלה העיקריים: האחד — של נסיגה מן המובלעת, של מתן רשות לסורים, הפליטים, בתום לב לחזור וליישב ולהעדיף זאת ועל פני זה שיישבו במחנות הפליטים בשטחים שהם מורחה לקו; והשני — התרחקות שלנו מתעלת סואץ — שני הדברים האלה הם קונסטרוקטיביים. לא רק שהם שווים את המחיר ששילמנו בעדם, אלא שהם שווים בפני עצמם, אולי ביתר שאת. אני אינני רואה את התכלית שהיתה יכולה להיות לאורך ימים אילו המשכנו לשבת במובלעת, ולא רק בגלל המלחמה וכן הלאה. כי מה הטעם? את הרב קוק אני מכבד מאוד, אבל הצטרפתי והתפלאתי כאשר בידי אחד המפגינים ליד בניין ראש הממשלה נגד ההסכם עם הסורים מצאתי מכתב ממנו ובהתיימות, האומר: אסור לסגת מן המובלעת. כל הכבוד לרב קוק, אבל איזה מין גזר הלכה זה המובלעת? מניין זה אסור לסגת מן המובלעת? ממורעת-בית-ג'אן אסור לסגת? מתל-שמש אסור לסגת? מתל-ענטר אסור לסגת? מה זאת המובלעת הזאת? וזה כבר צו הלכה, ויהודי תלמיד צו אותו רב אומר לי: הרב קוק התום על שאין לסגת מן המובלעת. אני חושב שאני יודע על ארץ-ישראל, על שלמות ישראל, אבל המובלעת, המושג התנ"כי החדש הזה של מובלעת שהוא נר לרגלינו?

שמואל תמיר (הליכוד):

בוא נצמצם את הוויכוח בין הממשלה והליכוד ונניח לרב קוק.

שר-הבטחון מ. דיין:

אתה יכול להניח מה שאתה רוצה, אבל אדוני חבר-הכנסת תמיר, כל תנועות המחאה האלה על כל דגליהן, על כל מחאותיהן, ובחלקן צעקותיהן, יש להן חלק בנושא זה שאנחנו עוסקים בו עכשיו. אני רוצה לומר לא הרב קוק אלא עלי, החילוני: אינני רואה טעם ותכלית בישיבה לאורך ימים 40 ק"מ מדמשק ואני רואה טעם ותכלית בהסכם הפרדת כוחות, אפילו הוא לימים קצרים, אפילו הוא לטווח קצר. אני רואה טעם ותכלית בהסכם הזה, לא תמורת המחיר אלא לגופו, ובישיבה בקווים ההם עצמם אינני רואה תכלית. אם אומרים: תמורת נסיגה אפשר לקבל שלום או יותר ממה שקיבלנו, זה נימוק, אבל זה לא הוצע על-ידי שום איש.

שמואל תמיר (הליכוד):

לומר: בפעם הבאה תצטרכו לשבת לבד — זה לא איום?

ש-הכפתון מ. דיון:

אם אני אומר לך שאתה בפעם הבאה תפסיד את הבחירות — זו תחזית, אבל לא איום. אני חושב שמה שד"ר קיסנינג'ר רצה בתום לב ובכנות הוא היה חייב לעשות, כאשר הוא בא לדמשק, או כאשר הוא בא מושינגטון להציג לנו גם את התמונה של העמדה האמריקנית, את העמדה הרוסית ואת העמדה הערבית. את העמדה הישראלית אנחנו יכולים להציג בעצמנו.

כאשר אנחנו אומרים איום — הוא גם לא אמר זאת כמו שאתה אומר — הוא לא אמר זאת לא באיום של הפסקת העזרה הכלכלית, לא באיום של הפסקת העזרה הצבאית ברכש ולא באיום שאם תתחדש המלחמה או אנחנו לא נוכל ליהנות; שהוא מודיע לנו שתתחדש המלחמה אם לא יהיה הסכם, ולא נקבל עזרה אמריקנית — איומים אלה, עד כמה שאני נכחתי בשיחות וזכרוני איננו מטעה אותי, ונכחתי בכל השיחות וזכרוני איננו מטעה אותי, לא הובעו, לא אלה ולא שונים מאלה.

מה כן? — לפי מה שגראים הדברים בעיני, יש עכשיו שני תהליכים יסודיים מחוצה לנו. האחד, שלילי מאוד לגבינו והוא התהליך הערבי. גם עכשיו, גם לאחר שהגענו להסכם, אינני חושב שהמגמה הערבית של מאבק צבאי ומדיני נגד ישראל הגיעה אל קצה, או שאינה קיימת — אותו מאבק של מצרים לקבל את כל סיני, של הסורים להוריד אותנו מהגולן, של ירדן לקבל את הגדה המערבית, ושל הפלשתינאים והמחבלים. קיימת המגמה הזאת של כל הארצות ביזמה אקטיבית, עם הרבה עוצמה כלכלית ועוצמה מדינית וצבאית. אנו חיים בתהליך זה של יזמה מלחמתית — ומלחמת יום-הכיפורים היתה יזמה שלהם — ובעזרה אקטיבית מאוד של ברית-המועצות. תהליך זה סביבנו קיים, והלחץ הזה קיים, ואלה לא נסתיימו עם ההסכם להפרדת הכוחות. אנו חייבים לראות זאת מול עינינו בראש וראשונה, אולי בתור הדבר הכבד ביותר אשר מתחולל סביבנו, ולהביא בחשבון את חלקה של ברית-המועצות בכך.

יש גם תהליך של המדיניות של ארצות-הברית לשיפור מעמדה במזרח התיכון והתקרבותה לארצות-הערביות. לדעתי, מה שאנו צריכים לעשות זה להשתדל לא להגיע לקרע עם ארצות-הברית. כדי להתכונן ולא רק לראות את המגמות הערביות אלא להיות גם מוכנים להיאבק נגדן אנו מוכרחים להשיג את מאקסימום ההבנה של ארצות-הברית בעזרה מדינית, כלכלית וצבאית. לדעתי, זו צריכה להיות מגמת המדיניות שלנו אם אפשר לא להגיע לסתירה אלא לחפש ולמצוא אותה דרך שבאמצעותה נוכל קודם כל להבטיח את עוצמתנו, לא להיקרע מארצות-הברית כאשר היא שואפת לחזק את עמדתה במזרח התיכון, כאשר מולנו מתחולל התהליך הערבי האנטי-ישראלי על עוצמתו הקיימת.

אני רוצה לסיים ולומר שד"ר קיסנינג'ר בשני ההסכמים האלה מצא, לדעתי, את שביל הזהב בפשרה קונסטרוקטיבית לא רק בשניים אלא בשלושה מרכיביה, במידה שיש שביל זהב של פשרה קונסטרוקטיבית — בין האינטרס הערבי של מצרים וסוריה לבין האינטרס האמריקני והאינטרס הישראלי לטווח של הפרדת כוחות.

לאחרונה אני רוצה לומר כמה דברים לגבי העתיד, או כפי שנראית לי התפתחות הדברים. יש דבר אחד שתלוי בסורים. המגמה הכללית, שעלינו לצאת מתוך הנחה שהם לא ויתרו על רצונם להביא לידי כך שאנחנו נרד מרמת-הגולן, אני מגיח שצריכה להיות מקובלת על כולנו, אבל אילו הם רצו לחדש את המלחמה מיד לא היו עושים הסכם. טווח זמן מסויים להסכם הזה כפי שהוא ודאי קיים.

יש שאלה לגבי הנושא הזה של איכלוס השטח: (א) אם הוא יתקיים; (ב) אם הוא יפעל לטובת ההרגעה או לרעה. ייתכן, שאם עשרות אלפי ערבים יחזרו לכפרים, לא רק לכפרים המובלעים, גם לקוניטרה, ויתחילו לבנות עיר, אם אמנם ירצו ליישב שם עיר ולא להפוך את זה לקן של מחבלים — ייתכן שאם סוריה תיכנס לתהליך הזה תהיה הרגעה ממושכת, ממושכת מאוד או ממושכת פחות מאשר מאוד, אבל היא תהיה, יהיה בסיס לכך.

הדבר השני שיכול להיות חיובי במצב הזה הוא השפעת ההסכם עם סוריה על ההסכם עם מצרים. מכל מקום, העדר הסכם עם סוריה בוודאי היה מכביד על מערך זמן ארוך של ההסכם, כפי שהוא היום, עם מצרים.

לעומת זאת בעיה קשה מאוד היא בעיית המחבלים בלבנון, כאשר המחבלים פועלים מלבנון. אינני מדבר על פעולת מחבלים ללא הקו הסורי, אלא פשוט מלבנון. הפעולה הזאת בהחלט יכולה להרעיד את חיינו ולהצית אותם. יכול להיות שזה ייגמר, יכול להיות שזה ייחלש, יכול להיות שנתגבר על זה, אבל יכול להיות שגם הדבר הזה, אשר לאחרונה היו לו ביטויים קשים מאוד, הדבר הזה יימשך ויימשך, מלבנון, עם נשק סובייטי מסויים נוסף כזה או כזה, ויכולה להיות לזה גם השפעה מציתה על החזית הסורית. אי-אפשר להתעלם מכך.

זה מביא אותי לנוקדה האחרונה, של יחסינו עם האמל-ריקאים. קודם כל אני רוצה לומר לחבר-הכנסת שמואל תמיר את הכרת המלאה, שמזכיר המדינה ד"ר קיסנינג'ר לא השתמש כאן לא באיומים ולא בלחצים ולא ניסה להרע לנו, לא ניסה לסחוט מאתנו דברים לטובת ארצות-הברית, לא בהסכם ובמשא-ומתן עם מצרים ולא במשא-ומתן ובהסכם עם סוריה. נגיח שזה לא היה ד"ר קיסנינג'ר ולא נציג של ארצות-הברית; היה בא הנה איזה שהוא נציג אלמוני של ארץ קטנה והגונה, של שבדיה, של נורבגיה, של איזו שהיא ארץ, ומנסה לתווך בינינו ובין סוריה, בינינו ובין מצרים בלי אינטרסים אמריקניים ובלי רצון להשיג נפט ערבי — אני מסופק אם היינו משיגים הסכם יותר טוב מבחינתנו מאשר ההסכם הזה. כאשר "ריק" צריך לקרב את העמדה הסורית אל העמדה הישראלית, בלי ההסדר האמריקני — איפה הסורים והמגמות שלהם ואיפה אנחנו? הפער הוא כל כך עצום; או הבעיה היא רק האינטרס האמריקני המשבש את השורה בינינו לבין סוריה? זו גישה רצינית לדבר הזה?

מכל מקום, הואיל וחבר-הכנסת שמואל תמיר דיבר כאן על שדרים של איומים, אני רוצה לומר שד"ר קיסנינג'ר לא הפעיל ולא ניסה להפעיל לא איומים וגם לא לחצים. הוא ניסה להשיג הסכם כדי לקרב את הצדדים.

באשר לאדמות, הרי הכוונה היא לאדמות שנכבשו במל-
חמת 1967 ובמלחמת 1974, היינו במלחמת ששת-הימים
ובמלחמת יום-הכיפורים.

ולבסוף, בשמי ובשם עמיתי חברי הכנסת הערבים,
ובשם האזרחים הערבים בארץ, אני רוצה להודות לגברת
גולדה מאיר על כל מאמציה. ההיסטוריה עוד תרשום
את פעלה הגדול והנעוץ. אני מודה להברי הממשלה על
מאמציהם ועל הערכתם את העניינים. אני מודה לד"ר
קיסניג'ר, זה האדם הגדול אשר עשה פעולה ששום אדם
לפניו לא עשה אותה. אני רוצה גם להודות לחברי
מושלתו של ד"ר קיסניג'ר.

היו"ר י. דרניצקי (יודין):
רשות הדיבור לחבר-הכנסת פרץ, ואחריו לחברת-
הכנסת הרליץ.

יצחק פרץ (הליכוד):

אדוני היושב-ראש. כנסת נכבדה, הסכם הפרדת הכו-
חות עם סוריה הוא המעשה האחרון שעשתה הממשלה
היוצאת ובו היא חותמת את תקופת כהונתה הקצרה של
ממשלה רעועה, שלמעשה לא פעלה ולא עשתה דבר
בשום תחום אחר בחינה לבד מהמשא-ומתן עם ד"ר
קיסניג'ר. אבל בשיתוף המוחלט שאחז את ממשלת ישראל
בחצי השנה האחרונה תהיה לנו הזדמנות קרובה לדון
כאשר ממשלה מפורת מבפנים תפנה את מקומה לממ-
שלה חדשה. אשר תיאלץ לחיות עם הירושה הכבדה
שהשאירה לה הממשלה היוצאת. בין היתר — עם הסכם
הפרדה זה.

דומה שאיש בבית הזה אינו סבור כי הסכם ההפרדה
הוא צעד ראשון ועירי לקראת שלום. ראש הממשלה
הנכנס לא הכריז לפני שבועות מעטים כי "אין שביב
של תקווה לשלום עם הסורים". הסכם ההפרדה איננו
חלק ממערכת של קביעת יחסים חדשים בינינו לבין
הסורים. הוא מעוגן כולו במערכת היחסים בין ארצות-
הברית לברית-המועצות ובתחרות הגלובלית הנמשכת
ביניהם במסווה הדטאנט. המונעת אולי מלחמה עולמית
אך אינה מונעת ולא נועדה למנוע מלחמות מקומיות.
בעקבות מלחמת יום-הכיפורים הצליחה ארצות-הברית
לקנות לה אחיזה חדשה במצרים על חשבונה של ברית-
המועצות; ובעזרת הסכם ההפרדה, שהביא לנסיגה ישר-
אלית מקו התעלה ומהעבר המערבי של תעלת סואץ,
חיזקה אחיזה זו. אולם הסכם ההפרדה עם מצרים וה-
חזירה האמריקנית לקהיר עמדו כל העת בסכנה מצפון.
מלחמת ההתשה בגבול הצפון, בעידוד סובייטי, עלתה
את החשש כי המצרים ימצאו עצמם נגררים לעימות
צבאי חדש עם ישראל לפני שהם מוכנים לכך. לכן
נועק ד"ר קיסניג'ר לדמשק ובמאמץ גדול כל כך הצליח
להביא להסכם הפרדת הכוחות. ההישג הגדול שהממשל
האמריקני חתר להשיגו בעזרת הסכם ההפרדה בצפון
איננו הפסקת-האש בגולן, אלא הבטחת ההשפעה האמרי-
קנית בקהיר והסרת האיום של חרם הנפט מצד סעודיה,
בת-בריתו של משטר סאדאת. אבל עלינו להבין כי הסכם
ההפרדה איננו סוף פסוק. ישראל נתונה בתוך לוח משני
כיוונים, ואולי בקרוב יצטרף אליו צד שלישי, הירדני.
בעוד זמן קצר יבוא השלב השני של התביעות המצריות
באיום של חידוש המלחמה, ואם נותר בדרום, כפי
שלמעשה הסכמנו לכך בפומבי ולא בפומבי, וניסוג שוב
אחורנית, שוב יפתחו הסורים במלחמת התשה ושוב

אני חושב שההסכם הזה הוא הסכם טוב בפני עצמו;
לא רק שהוא שווה את המחיר שצריך לשלם בעדו, אלא
הוא גם טוב לעצמו, ואני מקווה שהכנסת תאשר אותו.

היו"ר י. דרניצקי (יודין):
רשות הדיבור לחבר-הכנסת אלזעבי.

סיף-אלדין אלזעבי (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אחרי שבעים
ושבעה יום של מלחמת התשה ממושכת ואכזרית, ושלו-
שים ושלושה ימים של שקדנות, מאמצים מייגיעים ולילות
שימורים ממושכים, הצליח שר החוץ האמריקני, ד"ר
קיסניג'ר, לשים קץ לטראגדיה הכאובה שגרמה למותם
של אנשים יקרים מקרב שני הצדדים המסוכסכים. אפשר
היה למנוע אבידות אלה, אולם אין רק רע בכך כל
עוד הגענו לתוצאה שהולוכה להפרדת הכוחות הלוחמים.
הנה כי כן, לכל דבר יש מחיר, ומחיר השלום הוא היקר
מכולם.

במשך כל אותה תקופה היו עינינו נשואות פעם
לעבר ירושלים, ופעם אחרת לעבר לדמשק. עקבנו אחר
המטוס שד"ר קיסניג'ר היה מיטלטל בו; התפללנו לאל
כי ישמור על המטוס מכל משמר, ואיחלנו לנוסע בו
שלום והצלחה במשימתו הנכבדה והחשובה, שעתידי הא-
זור, שישגו והשקט העשוי ליפול בחלקו היו תלויים
בהצלחתה. ואמנם בעיות וסכנות היו נשקפות לאזור
אילו נכשל, חלילה, ד"ר קיסניג'ר במשימתו. במיוחד
אמור הדבר לגבינו, אנו האזרחים הערבים, שמצבנו הוא
יוצא דופן.

הננו ערבים החיים בארץ הזאת מאז קום המדינה.
נתנסינו ביותר ממבחן אחד, ובכולם הוכחנו את יושרנו
ואת נאמנותנו. השתתפנו עם אחינו היהודים בכל דבר.
השתתפנו אתם במשחתם וביגונם. תרמנו מדםנו, ובכל
המלחמות הקודמות נשאנו בעול בתחומים רבים כדי
למלא את המחסור שנוצר עקב המאמץ המלחמתי. אך
כל אלה לא עמדו לנו כדי להרחיק מעלינו ומעל פועלינו
ונוסעינו את הפגיעה בגוף והפגיעה בכבוד בעקבות כל
מעשה המבוצע על-ידי קומץ אנשים מפירי חוק, שגם
אנו עומדים מול סכנותיו, כפי שקרה בפסוטה ובמעלות.
ככה התחלנו להאמין כי דבר לא יציל אותנו מהתס-
בוכת הזאת וזולת השקט והיציבות.

חברי הכנסת, לא אכחיש שנמאל לנו לחיות בצורה
כזאת. אולם הסכם ההפרדה לא ישראלי וסוריה מעניק
לנו עתה שינה שקטה, לאחר לילות שימורים ממושכים
ומייגיעים ומחשבה למצוא פתרון לבעיה, שפתרונה נמצא
באמתחתו של ד"ר קיסניג'ר. כה יגמול לו האל טובה
רבה, באשר האל מילא את רוחו עזו לקחת על עצמו
משימה קשה זו שאיש לפניו לא הצליח בה. ובאשר
האל מילא את רוחו של שני הצדדים המסוכסכים בתבונה
ובהערכת אחרית הדברים.

רבים הם השואלים מה יהיה אחרי ההסכמים, והאם
הם צעד ראשוני לקראת השלום המיוחל. תשובתי היא:
כן, באשר שמעתי את אחת ההצהרות שמסר שר-
ההסברה מר פרס בתום אחת הישיבות של הממשלה
עם מר קיסניג'ר. באותה הצהרה אמר השר פרס: אנו
נחזיר לסורים שטחי אדמה תמורת חלקי שלום. נדמה
כי מר פרס רוצה לומר, וגם ההגיון אומר זאת: אנו
מוכנים להתויר את כל האדמות תמורת שלום מלא.

דומים אולי לאיומים שהושמעו על-ידי ממשל איזונגאור אחרי מיבצע-קדש. הסכם ההפרדה לא חילץ אותנו מב-דידות, אבל הוליד אותנו בצעדים לקראת מעמד של מדינת חסות החיה בעזרת ערבויות. זה אולי מעמד שד"ר גולדמן וחסידיו שאפו לו תמיד אבל נדמה לי שחלק מאלה ששואפים לו ותרמו להשגתו, אנשי השמאל שלנו למשל, התבלבלו מרוב התפוכות. אין זה צעד לניתוקה של ישראל מהמאבק הבינ-גושי או לקראת חזון הנייטראליזאציה שלה. רחוק, רחוק מכן. ארצות-הברית ערבה לקיומו של ההסכם, ערבה לכך שמחבלים סורים לא יפעלו מתחום סוריה. ארצות-הברית לקחה על עצמה שורה ארוכה של התחייבויות, שספק אם תוכל לעמוד בהן במקרה המבחן הראשון. אבל אנתנו נאלצנו לקבל את כל הערבויות הללו ולבטוח בחסות האמריקנית. הסיבה למצב זה אינה בכך שלא יכולנו להעמיד אינטרס שלנו מול אינטרס אמריקני בלי להביא לניתוק מגע ולחץ מוושגינטון. הסיבה למצב זה היא בחולשתה של ממשלת ישראל, שהיתה ידועה היטב למנהלי המשא-ומתן מהצד האמריקני ומהצד הסורי. ממשלה חזקה יותר לא היתה מונעת משא-ומתן, אבל אפשר להניח בוודאות כי היתה מסוגלת לנהל אותו על בסיס מוצק יותר ולהשיג הישגים טובים יותר. אני בטוח כי ההתנגדות הציבורית שקמה בישראל נגד ההסדר סייעה לפחות לחלק מהשרים לגלות עמדה תקיפה יותר במשא-ומתן. ממשלה חזקה היתה מאפשרת משא-ומתן על בסיס טוב יותר.

אדוני היושב-ראש, מה השגנו? השגנו הפסקת-אש ותידוש התהליך של ועידת ז'נבה והסכמי הפרדה חדשים בעתיד הקרוב מאוד, וסוריה לא ויתרה על מצב המלחמה עם ישראל ועל שני יעדיה: תחילה — החזרת רמת-הגולן כולה לשלטון סוריה, ואחר כך, המשך המאבק במקום שבו נעצר ביוני 1967 — החזרת זכויות הפלש-תינאים בארץ-ישראל. החזרה שבמובן המינימאליסטי שלה פירושה גבולות החלוקה מנובמבר 1947 ובמובן המאקסימאליסטי והאמיתי יותר — הפיכת מדינת ישראל למדינה פלשתינאית וחורבנה של המדינה היהודית. נוכח מהלכי הממשלה היוצאת לקראת הסכם ההפרדה מה יתו מהלכיה של הממשלה הבכנסת, החודשה, הצהורה מיוני?

ממשלת סוריה לא תבטיח הסכם שלום ויותר על יעדי המלחמה בשלב הבא. מה שתסכים לו יהיה הסכם הפרדה חדש, כשישראל מפנה את רמת-הגולן וסוריה מבטיחה לא להכניס לשם כוחות צבא גדולים. אם נסרב לכך תאיים סוריה בהתלקחות חדשה. מה נעשה או? האם נעמוד על תביעותינו היסודיות וחזקה יותר שנוצרה בהסכם הפרדה זה, או נעמוד על תביעותינו מעמדה חלשה יותר? אין ספק, לדעתי, שאכן עמדתנו בסיבוב הבא תהיה חלשה יותר. הסכם ההפרדה החלישי את כוח המיקוח שלנו, הממשלה החדשה תהיה רופפת וחלושה הרבה יותר גם מהממשלה היוצאת, שלא הצטיינה בחוסן. אני יודע שהממשלה ודובריה יוכלו, אולי. להת-ברך ביציבות של ההסכם ובשקט בגבולות לתקופת זמן, אך עלינו להיוזר יפה מגלגלות הרגעון מסוג זה.

אדוני היושב-ראש, נאלצנו להסכים לתנאי ההפרדה משום שממשלה זו הפסידה עמדות מיקוח חשובות, ובעיקר משום שעירערה את כוחה של ישראל. ישראל בגבולות מלחמת ששת-הימים לא חששה מפני התמוטטות היחסים עם ארצות-הברית, משום שארצות-הברית הא-מינה כי היא חזקה דייה כדי להגן על הסטאטוס-קו

יאיימו עלינו כי הסכם ההפרדה החדש עם מצרים "המתונה" עומד בסכנה אם לא נוותר שוב לסוריים. זהו תהליך ממושך שממשלת ישראל הולכת ונסחפת בו אחרי מלחמת יום-הכיפורים, בלי שתמצא את הכוח הפנימי לייצב בידה את ההגה שגשמת בצורה כה טרא-גית באוקטובר 1973.

אדוני היושב-ראש. ייתכן שהסכם ההפרדה יביא להפסקת מלחמת ההתשה בצפון המפילה כמעט מדי יום קרבנות יקרים בצד שלנו. נברך על כך משום שזו מלחמה חסרת תכלית, שניהלנו אותה בידיים קשורות לאחור. השקט הזה בצפון רצוי לכולנו. אבל חשוב כי נדע שהשגנו רק שקט זמני ולא פתחנו שום פרוזודר לשלום. עלינו לערוך מאזן שקול של הדברים שעליהם ויתרנו והדברים שקיבלנו. למעשה לא קיבלנו מסוריה דבר, להוציא הפסקת-אש, שאין לדעת כמה זמן תאכך, והחזרת השבויים שהיא שלצעמיה פעולה שכל אורח במדינה מברך עליה ומקווה לשוב של השבויים בשלום הביתה. מבחינה צבאית הסכם ההפרדה איננו מוגע מל-חמה ואינו מקשה על הסורים לפתוח בה. קווי הדילול והחירף בצפון קצרים מאוד ושריון יכול לחצות אותם במהירות. כוח האו"ם לא יוכל לעכב מתקפה סורית חדשה. הרחקת התותחים בתנאי השאט ברמת-הגולן היא סמלית בלבד, שכן בכל שעה יוכלו הסורים במהירות לקדם את התותחים בגיורה הדרומית וגם במובלעת שעליה ויתרנו, כאשר טח האש שלהם מסכה את רוב רמת-הגולן, מעבר לאזורי הדילול מורשים הסורים להחזיק רק 450 טנקים. אך גבול אזור הדילול מקרב את הסורים למקום ההיערכות העיקרי של צבא ומאסות שריון יכולות לחצות 16 קילומטרים ללא הפרעה במה-רות גדולה, וכבר נכוונו בכך קשות. מהסורים לא קיבלנו דבר. הוסכם עם האמריקאים שנוכל לפעול נגד לבנון ולא נגד סוריה, וגם זה לא ברור, בעוד שסוריה היא המדינה המארגנת ומחמשת את המחבלים, נותנת להם מחסה ומשמשת להם עורף וגב בטוח מפני כל אפשרות שממשלת לבנון תחליט בלום את הפעילות החבלנית התחומה. ההסכם קשר את ידינו מלפעול נגד מקורם של המחבלים ומאפשר לסורים, בחפשיית גמורה, להגן על הדוקטרינה של "הגדרה עצמית פלשתינאית", לא רק בשידורי תעמולה אלא גם בשליחתם של שליחי הרצח של דוקטרינה זאת. צריך להיות ברור למי שטוען כי אירגוני הפלשתינאים מבקשים לשבש את הסכם ההפרדה ופועלים בניגוד לאינטרס הסורי, כי אילו היה זה רצונה האמיתי של סוריה היתה תנועת המחבלים דועכת בהעדר תמיכה צבאית, אירגונית וחמרית.

אם, חלילה, תתפתח מלחמה חדשה בצפון יעמיד אותנו הסכם ההפרדה בתנאים נחותים וקשים, ובעיקר אחרי פינוי קונייטרה, שאין בה שום קדושה, אבל היא חשובה פשוט בגלל מליטתה בבקעת קונייטרה, שהיא ותיליה הם המפתח לשליטה על רמת-הגולן כולה ועליהם נערכו קרבות הבלימה וההדיפה הקשים ביותר של מלח-מת יום-הכיפורים בצפון.

אדוני היושב-ראש, עלינו לדון בשאלה, מה היו ההישגים המדיניים של ישראל בהסכם הפרדה זה. יש מאשימים את הליכוד כי במדיניותו הוא חותר לבידודה של ישראל על ידי ניתוקה מארצות-הברית ועל-ידי מדי-ניות שתחייב את ארצות-הברית להפעיל עלינו לחצים כבדים יותר, פחות אלאגאטיים מכפי שהופעלו עכשיו,

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (פרץ, שינמן, הרליץ, לין, מודעי, שרון) —

שלום. מערכת זאת, לפי הנראה, אינה קיימת עוד לא רק אצלנו אלא גם במקומות אחרים. בעידן שלנו דווקא, העידן של גסיון למנוע התלקחות גלובאלית, כאשר בידי העולם אמצעי מלחמה והרס אבסולוטיים, דווקא בעידן הזה עשיית השלום היא מאתנו והלאה, כמעט בלתי-אפשרית. בסופו של עניין גם באירופה וגם באסיה אין מצב של הסכם שלום פורמאלי, אלא יחסים שבהם קובעים יחסי הכוחות בשטח. כך, נדמה לי, עלול או עשוי המצב להיות משך תקופה ממושכת למדי גם לגבי היחסים בינינו ובין שכנינו הערבים.

מאבי למדתי, שכדאי להסתפק במועט תחת לקבל לא כלום. מדיניות, לאחר ככלות הכל, היא עשיית האפשרי. במלים אחרות, ההצעה שמציע לנו חבר-הכנסת בגין לעמוד במקום ולא לעשות כלום, לשמור על מצב סטאטי, כמוה כנסיגה. מי שמתחפר בעקביו במקום שבו הוא עומד ואינו זו ממנו, סופו שיפול. אם נמשיך להתעקש, אם לא נסכים להפשרה כלשהי במצב בגבול הסורי, לא זו בלבד ששפיכות הדמים תימשך וקרבתות יפלו, אלא אף יורעו יחסים בינינו ובין עמים רבים וידידותיים בעולם. יתירה מזו, אילו הקפאנו את המצב, האם היינו מיטיבים בזה את מצבם של יהודי סוריה, או שמא ההיפך הוא הנכון?

אני רוצה לשאול את חבר-הכנסת תמיר, והוא עורך-דין דגול, שמא ילמד הוא אותנו כיצד לנהל משא-ומתן? האם אין חכמת המשא-ומתן בויתור, בנכונות לויתור, חכמה של תן לי ואתן לך, קח אתה מזה ואקח אני מזה? — האם לא כך מנהלים משא-ומתן?

יצחק מודעי (הליכוד):
מה הסורים נתנו?

אסתר הרליץ (המערך):
תיכף אומר לך. תיכף אני אהיה סניגורם של הסוריים. איך מנהלים יחסים בין בני-אדם ובין עמים? מי שאיננו מוכן לויתורים במשפחתו, בביתו ובשכונתו, אפילו במפלגתו — האם הוא אין הוא גורם לתוהו ובוהו? בואו נחשוב לרגע מה אומרת היום האופוזיציה לאסאד, ויש לו אופוזיציה — — —

אריאל שרון (הליכוד):
את מתכוונת אלינו?

אסתר הרליץ (המערך):
אני מתכוונת אל הסורים המדברים אל ראש ממשלתם ואל נשיאם.

אמנון לין (הליכוד):
יש אופוזיציה לאסאד?

אסתר הרליץ (המערך):
יש אופוזיציה לאסאד, והדברים ידועים. יש לו אופוזיציה גם בצבא וגם בציבור.

אמנון לין (הליכוד):
את מודעת לפילוסופיה של משטר הבעת?

אסתר הרליץ (המערך):
אני מודעת לזה. למדתי פעם ערבית בבית-ספר לדיפלומאטים.

עד הסדר של שלום אמיתי. החלשתנו המדינית והצבאית ביום-כיפור הפכה אותנו חזקים פחות. עובדה היא. ניתוק היחסים של מדינות אפריקה בא לא כשהיה נדמה להן שאנו צודקים פחות, אלא כשהיה נדמה להן שאנחנו חזקים פחות או אפילו מובסים.

אין ערוך ליחסינו עם ארצות-הברית, אבל יחסים אלה אינם בנויים על חולות נודדים של אינטרס ממשלתי חולף אלא על אינטרס הדדי מוצק. מצד ארצות-הברית היה זה, זה שבע שנים לפחות, אינטרס של ישראל חזקה. הממשלה היוצאת והממשלה הנכנסת מחלישות אותנו מבית, ולכן גם מחלישות אותנו כלפי חוץ. הופס-כות אותנו למעמסה במקום שנהיה נכס, הופכות אותנו למדינת-חסות הסומכת על ערבויות, במקום מדינה שותפת הסומכת על כוחה ואשר גם ידידיה סומכים על כוחה. מסיבה זו נצביע נגד ההסכם המוצע.

היו"ר פ. שינמן:
רשות הדיבור לחברת-הכנסת הרליץ ואחריה לחברת-הכנסת אלוני.

אסתר הרליץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני סבורה כי אשר על סידור ההופעות היום דאג להצמיד אותי לשכנת ה טובה, חברת-הכנסת שולמית אלוני, בידיעה ברורה כי בעוד ימים ספורים אצמב תהיה "הפרדת כוחות" ביני לבינה, כאשר היא וזה שלוש שורות קדימה אל שולחן הממשלה. אני מברכת אותה על כך.

אני רוצה לשאול את ידידי הטובים מ"הליכוד": מה בעצם הם באים להטיף לנו הערב? מה הם רוצים לומר? מה האלטרנטיבה שהם מציעים? האם לא אתם, אנשי הליכוד, המתישים את כוחו של העם הזה, הזורקים לו תחזית אימים וחזות קודרת? מה כוונתכם? שאין המסמך המונח לפנינו הסכם שלום, זאת ידענו כולנו. בזה לא חידשתם לנו ולא כלום, ידידי, אבל האם לא תסכימו אתם, כי כאשר יעד השלום קיים ועומד, השאלה שעומדת לפנינו היא כיצד להגיע לאותו יעד? והאם לא תסכימו, אם תהיו כנים עם עצמכם, כי בשעה טובה, יש לפנינו היום התקדמות מכרעת? וכבר נאמר פה, כי מאז 1949 סירבו הסורים לחתום אתנו כל הסכם, להיות חתומים על כל מסמך, להכריז על כל הפסקת-אש או שבת-נשק? ואכן, הפעם, לאחר ככלות הכל, יש לפנינו הסכם דו-צדדי. הוא טרם נחתם, אבל אני מקווה שאכן יחתם מחר. כך אנחנו צריכים לקוות כי האש אמנם תיפסק לאחר החתימה. אך באותו מסמך שיהיה מחר כתוב בפירוש, כי יש כאן צעד לקראת שלום צודק ובר-קיימא.

אמנון לין (הליכוד):

השאלה מה זה "שלום צודק ובר-קיימא" בלשון הערבים.

אסתר הרליץ (המערך):

אני מודעת להבדל שבין "שלום" ו"סולחה". אבל המסמך של לפנינו הוא מסמך באנגלית והוא יחתם באנגלית, והוא מתייחס באנגלית אל "שלום צודק ובר-קיימא". שימו לב, ההיסטוריה האנושית מלאה ורוויה מלחמות בין עמים ומעשי איבה בין מדינות. במשך תקופה ממושכת התקיימה מערכת קבועה של הסכמי

חברת י"ח, ישיבה נ"ב
— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (פעיל, לין, דרניצקי, הרליץ,
ארבל-אלמוזלינו, בארי, בן-מאיר, שרון) —

מאיר פעיל (מוקד):

בואו נלמד על הפילוסופיה של הציונים ונדבר עליה.

אמנון לין (הליכוד):

יותר נוח לי להיות סניגורה של מפלגת הבעת מאשר של הציונים.

(חבר-הכנסת מ. פעיל קורא קריאת-ביניים)

היו"ר י. דרניצקי (יודין):

חבר-הכנסת פעיל, בבקשה...

אסתר הרליץ (המערך):

בואו נחשוב, בואו ננסה לדמות בנפשנו מה אומרים בציבור לאסאד, וודאי יש מי שאומר לו: יא ראיס, הבטחת לנו את חצי הגולן, שלחת מפה אל ד"ר קסינג'ר וביקשת את חצי הגולן; את שלושת התילים סביב קונייטרה ביקשת, איפה קיבלת את שלושת התילים הללו? הישראלים ממשיכים לשבת על שלושת התילים של קונייטרה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

זה מספיק. יש לו גם מה להגיד לעם הסורי שלו.

אסתר הרליץ (המערך):

אני מבקשת שלא תפריעי לי. את לא שייכת לעתה לאופוזיציה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

זה לא עניין של אופוזיציה.

יריריה בארי (הליכוד):

היא יודעת ערבית.

אסתר הרליץ (המערך):

אתה יודעת?

היו"ר י. דרניצקי (יודין):

חםברי הכנסת, אלה חילופי דברים מעניינים, אבל רשות הדיבור לחברת-הכנסת הרליץ.

אסתר הרליץ (המערך):

לא נעים לכם לשמוע כי גם הסורים לא הצליחו להשיג את אשר ביקשו להשיג, ואכן זה תכנון וזו דרך ניהולו של משא-ומתן, הנה גם קו התיחום בינינו לסורים במקומות מסוימים איננו בקווי 1967, כי אם בתוך המובלעת.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

זה עובדתית לא נכון. אם תסתכלי על המפה, זה עובדתית לא נכון. השלטון הסורי חזר לכל המובלעת. אז למה לומר?

אסתר הרליץ (המערך):

דיקדקתי בדבריי ואמרתי: קווי תיחום. ידעתי שה-משטרה הסורית חוזרת, ומן הסתם גם אתה יודעת שהצבא הסורי איננו חוזר לשם.

אמנון לין (הליכוד):

מי יהיו השוטרים?

אסתר הרליץ (המערך):

אותם שיהיו שוטרים גם אצלך. חבר-הכנסת לין, אתה המבין כל כך את הערבים והופעל בתוכם. אם אתה לא תהיה מוכן להבין גם את הצד השני, אין לך לא תקווה ולא תקנה.

אני רוצה לומר עוד מלה בעניין זה: האם לא סביר להניח שהנסיון לאכלס חלק מסויים של אותו אזור ולקרב חיים אזרחיים — ולא חיי קסרקטין, צבא, מרגמות ותותחים — אל הישובים שלנו עשוי להביא לידי כך שתרחק משם האש? כשם שהאש הורחקה בכל מקום אחר בו יושבת אוכלוסיה ליד אוכלוסיה, ולא צבא ליד צבא? וכבר הביאו כאן את דוגמת ירושלים. ואפשר להביא גם דוגמאות אחרות. אני שומעת כי רמטכ"ל צבא הגנה לישראל מרוצה מבחינה צבאית מההסכם הזה. והוא אמין עלי. הרמטכ"ל מבין בזה, על כל פנים, יותר ממני וגם יותר מרבים מחברי הכנסת שהתבטאו פה.

האם באמת אנו יודעים להוכיח אחרי מלחמת יום-הכיפורים כי שטח הוא ערובה לבטחון? שמא אפשר לחשוב שערובה לבטחון היא קיום הסכמים שאנו חות-מים? שמא ערובה לבטחון היא פיתוח מהיר, נחרץ ומזורז של צפון הארץ, ובכללו פיתוחם וחיוקם של ישובי הרמה? האם השתות שניתנת לנו עכשיו איננה מאפשרת לנו להתפנות לבעיות המשק והחברה שלנו, לקיבוץ הגלויות ולפיתוח הארץ?

כנסת נכבדה, הבטחון איננו עניין טריטוריאלי בלבד, הוא גם עניין מדיני וגם עניין פסיכולוגי. נדמה לי כי אין הליכה ישירה ממצב של מלחמה למצב של שלום. נדמה לי כי יש צורך, ואין רע בכך, כי ההליכה תיעשה שלבים שלבים. אנו כבר הראינו כי אנו יודעים לקבל על עצמנו סיכון של מלחמה; גם הראינו שאנו יודעים לנצח במלחמה. הדבר שמעיק עלי הוא שאנו חייבים לנסות ולהראות שאנו יכולים גם לנצח בשלום; לשם כך אנו רשאים ואולי חייבים לקחת על עצמנו סיכון של רגיעה. אנו חייבים את זה לעצמנו; אנו חייבים את זה לבנים, לחיילים ולמשפחות, ואחרון אחרון חביב, אנו חייבים את זה לישובי רמת-הגולן.

אריאל שרון (הליכוד):

אנשי רמת-הגולן עומדים כאן בחוץ. המייצגים של רמת-הגולן הם לא דווקא מי שמתיימר לייצג אותם.

אסתר הרליץ (המערך):

האם נדמה לך, חבר-הכנסת שרון, שישובי רמת-הגולן יתפתחו ויפרחו כשהם יושבים במקלטים, או שמא כדאי להוציא אותם לשדות ולחיי יום יום, כפי שאתה חי במשק שלך וכפי שאני בביתי בתל-אביב?

יריריה בארי (הליכוד):

אבל אסאד מסכים לזה?

אסתר הרליץ (המערך):

אסאד חותם אתנו הסכם הפרדת כוחות שפסקתו הראשונה, והמסמך לפניכם, מדברת על הפסקת-אש. מתי אפשר לצאת לשדות? כשיש ירי או כשיש הפסקת-אש? אני רוצה לקוות כי הסכם הפרדה זה יהיה באמת איזשהו תמרור, איזשהו סימן-דרך, שמא ישתכנעו גם הסורים כי טובים החיים מן המוות, שמא כמו שאומרים:

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם טוריה (דיון) (הרליץ, דרניצקי, אלוני, שוסטק, בגין, בן-מאיר) —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
— — על חבריך ?

אליעזר שופטק (הליכוד):
— — זכויות האזרח.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אם נאמר שזכויות האזרח הן פריקת כל עול וכל חוק בארץ הזאת, הרי שאיננו מדברים יותר על זכויות האזרח, אלא לא יהיו לנו אזרחים. מפני שהתופעה הזאת, אם חברי כנסת עודדו — —

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
העיקר זכויות הממשלה.

(חבר-הכנסת מ. בגין קורא קריאת-ביניים)

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אני יודעת שאתה נדהמת, נדהמת מהתופעה הזאת, ולכן הפניתי את תשומת-לבך. כי הנחתי היתה שזה לא היה על דעתך.

אליעזר שופטק (הליכוד):
את מסתבכת.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אני לא מסתבכת. ואם חברי הבית הזה סבורים שאמנם זכויות האזרח הן להזמין מפגינים לבית הזה, לצעוק, להריע, להתריע ולהפריע לממשלה למסור פרטים לצורך דיון שאתם שותפים לו, הרי שזכויות לא יהיו עוד.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
להפגין בחוץ מותר לאזרחים? לא פה; פה באמת לא, אבל בחוץ — —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
כל עוד קיים חוק המחייב קבלת רשות לכך, יש לעשות זאת על-פי חוק. ומי שמחליט שהדברים הם כה חשובים שמותר בלי חוק, יקבל על עצמו ללכת לבית-הסוהר ולעמוד לדיון. ואני מוכנה להגיש יחד אתך הצעת חוק לביטול החוק בעניין זה. אתה יושב בכנסת זו הפעם השנייה. ישבת בכנסת ארבע שנים. לא טרחת להגיש הצעת חוק דומה כשפעלו בדרך דומה נגד — —

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אני תמכתי בהעברת ההצעה לוועדה לדון בה. כי חשבתי שבאמת כדאי שהוועדה תיתן את הדעת. ואת אפילו לא חשבת שכדאי שהוועדה תדון בזה שהשוטרים עצרו את המפגינים.

(חבר-הכנסת מ. פעיל קורא קריאת-ביניים)

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אני מצטערת; אני סברתי שכיוונתי לדעת גדולים וטובים בבית הזה, ותיקים ממני, הסבורים שבית מחוק-קים רוצה לעשות הכל ולפנות אל הציבור ולהדריכו שיש לקיים חוק. עכשיו אני מבינה שיש חברי כנסת היושבים בבית מחוקקים וסבורים שיש לעודד את הציבור להפר חוק. יש כאלה.

התיאבון יבוא עם האכילה, שמא נשכנע גם את הסורים, ואת האוכלוסיה שאמורה לחזור לאזור הזה, ובאמצעותה, כי טובים החיים מן המוות, כי טובים החיים מן המתים, מן החללים, מן הפצועים; שמא נשכנע אותם שכדאי לשים סוף לשפיכת הדמים, להפצות, להפגזות; שמא על-ידי כך נעודד גם מדינות ערביות אחרות לחשוב כך. רמו, שמא, שמא יבינו גם המחבלים את הרמו, אינשהו רמו, ויפסיקו את מעשיהם הנתעבים. שכן דרכם של המחבלים לא דרך, ואין היא מקדמת אף את העניין שהם מתיימרים להאמין בו.

במלים אחרות: התרת הפקעת הסוכה של יחסינו עם הערבים, ובמיוחד עם הסורים, כדאית. אנחנו חיים בעולם של הפשעה. אני יודעת שהעם היהודי שונה מכל העמים, אבל לא תמיד אנחנו צריכים להיות כל כך שונים. ואם כל היתר יודעים למצוא דרך של הפשעה ושל הידברות, גם אנחנו חייבים לנסות. אנחנו כבר מתקרבים למלחמה של שלושים שנה, אני מקווה שנעשה כל מאמץ כדי שלא נגיע למלחמה של מאה שנה, חלילה. אין אנו מדברים על ויתור על שלום, כי אם על קידום השלום.

אני מבינה שראש הממשלה קיבלה אמש נשיקה מד"ר קיסניג'ר. אני רוצה לא רק לאחל לה ולחבריה כל טוב, אלא אף לומר כי הממשלה היוצאת השאירה, כמדומני, לממשלה החדשה נקודת זינוק טובה.

היו"ר י. דרניצקי (יודין):
רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלוני, ואחריה לחבר-הכנסת בן-פורת.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין חילוקי-דעות בינינו בבית הזה על שאנחנו חלוקים בדעותינו. אבל יש לכולנו מטרה משותפת: שלומה של הארץ הזאת ובטחונה. ונדמה לי שהגיעה השעה שנהגל את הוויכוח בינינו בדרך כזאת שנוכל לשמוע זה את זה, ושהציבור ישמע אותנו ויידע מהי המטרה המשותפת שלנו, תחת ליבוי יצרים שהביאו לתופעה שראינו. שמחתי לראות, חבר-הכנסת בגין, שגדהמת, ואני מקווה שתרגיע את חבריך שעודדו את התופעה שהיתה היום ביציע הכנסת: חברי כנסת הומיניו את המקומות לבאים, עלו ועודדו אותם — —

(קריאה באולם)

אני ביררתי את הפרטים.

אליעזר שופטק (הליכוד):
אלו זכויות האזרח.

מנחם בגין (הליכוד):
אני אחראי — — ?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
כראש הסיעה שלך אני פונה אליך, כראש הסיעה — —

מנחם בגין (הליכוד):
אני האפורטופוס על — — ?

חוברת י"ח, ישיבה ג"ב

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (אלוני, גז, קשת, שמי-טוב, בגין, שרון, הרליץ, אביעד יפה, דרניצקי) —

(חבר-הכנסת י. בארי קורא קריאת-
ביניים)

הדברים אינם מכוונים אליך, חבר-הכנסת ידידיה בארי.

מטילדה גז (המערך):
מה בקשר להפרדה?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אני מדברת עכשיו על עניין הפרדה.

בן-ציון קשת (הליכוד):

בכל זאת, חברת-הכנסת אלוני, את חושבת שמתאים לחברת כנסת העומדת להיות שרה בממשלה ללכת ולב-לוש ולברר כיצד ואיך נכנסו המפגינים? ואולי תמסרי גם את שמות חברי הכנסת שהומיגו אותם? זה לא יאה, זה לא מתאים.

שר-הבריאות ו. שם-טוב:
זוהי בעיה רצינית מאוד.

(קריאה: להזמין אותם זה לא יפה; ולבלוש זה יותר יפה?)

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

לא בלשתי. פניתי כדי לברר אם אמנם הדברים שנשמעו כי חברי כנסת הזמינו אותם — דברים שלא האמנתי להם — אמנם נכונים. והתברר שזה אמנם נכון. ואילו רציתי להזכיר שמות — הייתי מזכירה.

אנחנו דנים היום בנושא חשוב ונכבד, וכדאי היה, שעה שדנים בו, שנתייחס אליו באותה רצינות הראויה לו. אם עמד כאן חבר-הכנסת שמואל תמיר ודיבר על כך שאנחנו, שהממשלה, שהציבור, שכל התומך בהסכם ההפרדה כיום מטעה את הציבור — מי מטעה את הציבור? כיצד אפשר לבוא היום אל הציבור ולומר: אנחנו מוותרים, אנחנו נסוגים בדרום, אנחנו נסוגים בצפון? האם צבא הגנה לישראל, צבא הגנה לישראל, אי פעם היה צבא הכיבוש לישראל? האם צבא הגנה לישראל לא הוקם מדעת, לא חונך מדעת, שתפקידו להגן עלינו, על בתינו, על חיינו, ושיטתו היתה לנהל את המערכה על אדמת האויב? לנהל את המערכה על אדמת האויב, לא למען כיבושה, לא למען סיפוחה, אלא למען שמירה והשגת הכלים להבאת שלום לאזורנו. והמערכה האמיתית למען שלום איננה נגמרת — — —

מנחם בגין (הליכוד):

את יפו, רמלה, לוד — "כבשנו" או "שיחררנו"? אני שואל.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אנחנו היום עוסקים בהפרדת כוחות עם סוריה, וכ- אשר נעסוק ביפו, רמלה ולוד — — —

אריאל שרון (הליכוד):
עוד נעסוק.

אסתר הרליץ (המערך):

חבר-הכנסת בגין, למה אתה גותן להם רעיונות כל הזמן?

מנחם בגין (הליכוד):

או את חברנו לא שיחררנו? כבשנו?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אנחנו עדים לתופעה שכנראה צריך לשאול מה קרה לבינה — — —

מנחם בגין (הליכוד):

אני שואל, עם כל הכבוד, חברת-הכנסת אלוני: תסבירי לבית הזה; את מדברת על כיבושים. חברנו ויפו — יש הבדל בין שיחרור לכיבוש, או אין?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אדוני חבר-הכנסת בגין, אני ברצון אדבר ואשוחח בנושא הזה כשתבוא שעתו. במסגרת עשר הדקות שלי אני עוסקת עכשיו בהסכם הפרדת הכוחות עם סוריה.

אביעד יפה (המערך):

חבר-הכנסת בגין, יהודי עונה בשאלה: האם את המובלעת הסורית כבשנו או שיחררנו?

אסתר הרליץ (המערך):

הוא שיחרר את קונייטרה.

היו"ר י. דרניצקי (יודיו):

אבקש את חברי הכנסת להפסיק את חילופי הדברים ביניהם, ולאפשר לחברת-הכנסת אלוני להמשיך.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

המלחמה והכיבוש שהיו בסוריה עתה נעשו לא על-מנת שאנחנו נשב במובלעת, ולא כדי שנאמר: בכוחנו לקחנו לנו קרניים מהלאה לדמשק. עברו ותמו ימי הבמות בישראל. אתם היום מקדישים כל גבעה וכל עץ רענן, וכל קו צבעוני כזה או כזה, לרבות קונייטרה.

מנחם בגין (הליכוד):

האם אנחנו אמרנו לא להחזיר את המובלעת?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

שמעתי מחבר-הכנסת תמיר שהוא מקדש היום גם הודעות פוליטיות של הממשלה שהוא מצביע נגדה, והוא מצטט אותן כאילו היו אלה דברים שניתנו כתורה בסיני. אדוני לא היה פה שעה שהוא דיבר עליהן וציטט אותן בדיוק כפסוקים מן התורה. הוא התייחס להודעות פוליטיות ואמר: איך נאמר כך, והנה נעשה כך.

אם אנחנו יצאנו למלחמה הנוראה הזאת כדי להגן על עצמנו, ידענו שהשלב הבא שלאחר המערכה הצבאית הוא המערכה הפוליטית. והחלה מערכה פוליטית. שלו-ש יום ושלושים לילה ישבו אנשים, יגעו ועמלו קשה לצורך השגת הסכם-הסדר מסויים, כדי ששפיכת הדמים בצפון תיפסק. היא נמשכת מאז יום-הכיפורים. כל הזמן נמשך ההרג בצפון. ואתם אינכם אומרים מהי האלט-באטיבה אם לא ללכת להסכם, ואולי האלט-באטיבה היום — הטובה האלט-באטיבה — היא שאנחנו יכולים, צריכים ותייבים לנהל היום מלחמה?

ישבו שלושים יום ושלושים לילה, ודגו וחיפשו דרך, עם עצבים חזקים מאוד, עם מלוא הזמאמציים. ואתם הבאתם תלמידות של בית-ספר. כוהנים גדולים הביאו אותן ילדות מבית-ספר בשעות הלימודים כדי להפריע, להתריע — — —

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (המר, אלוני, דרניצקי, קשת, גרופר, הרליץ, פעיל, בן-פורת) —

זבולון המר (חזית דתית לאומית):

הן אזרחיות שמותר להן להפגין, והן באו בעצמן. את חזורת על זה אלף פעם. היו אלפים אחרים.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אני אחזור על זה עד אין סוף. כי זוהי הסיבה שבגללה אפשר היה גם להרים יד על הנשיא ועל שר בישראל, ובגללה היום צועקים בון. אם אפשר להוציא ילדים מבית-הספר בשעות הלימודים, לקרוא אותן קרי-אות, משמע — — —

זבולון המר (חזית דתית לאומית):

מה זה שייך ?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

חבר-הכנסת זבולון המר, אתה אמנם היית סגן שר החינוך, עם אמביציה להיות שר החינוך. ואם אינך יודע מה זה שייך — לא אוכל להשכיךך עכשיו מעל הבמה הזאת.

זבולון המר (חזית דתית לאומית):

אפשר לדבר הרבה מאוד. איך קורה שאנשים רוצים להכות נשיא, מה קרה בעם הזה ואל מה אתם מובילים את זה. בכל אופן, זה ודאי לא בא מהבנות שרוצות שלא יחזירו את ארץ-ישראל. אין לזה שום קשר.

היו"ר י. דרניצקי (יודין):

חבר-הכנסת המר, אתה רשום לרשות הדיבור.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

שמענו את סגנון. אנחנו יודעים מי הם המבורגים שהסיתו אותן. ואם ילדים אומרים ומדברים כך, משמע שאנחנו הולכים לתקופה שבה הבינה הולכת ומסתלקת. ואני מציעה לנו לחזור לתחום הבינה.

יכול להיות שההסכם הזה כפי שהושג היום עלול שלל להחזיק מעמד גם רב. אבל אין ספק שנעשה כאן המאמץ הראשון ללכת גם בדרך האחרת. נעשה המאמץ הראשון להעביר את הבמה מהרמה הסורית. שהיא במה של דם, אל במות אולמות הדיונים ב'נבנה. ואפשר להתחיל פעם אחת בדרך האחרת. האנשים עשו זאת באחריות מלאה ובמסירות מלאה, ויש לברך על כך ולקוות שההסכם הזה יחזיק מעמד. אין זה מוצדק ואין זה נכון לבוא ולומר — ואני יצאתי להפגנה — : על מה שפכו ילדינו את דמם ? האם כל מקום שבו לחמנו, לפי שיטת צה"ל להילחם על אדמת האויב, נהפוך אותו למקום קדוש ושם נתיישב ? וכל נסיון להידברות הוא נסיגה ?

בן-ציון קשת (הליכוד):

מה על רמת-הגולן ? האם שיחררנו, כבשנו ? האם נעזוב, לא נעזוב ?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

על כל פנים אתה לא סיפחת עדיין את רמת-הגולן על-פי חוק.

פסח גרופר (הליכוד):

למה ? יש לנו ישובים שם ? זו היתה אחריות הממ-שלה להעלות את הישובים האלה, ובשם ממשלת ישראל העלו אותם.

אסתר הרליץ (המערך):

למה אתם אינכם מתיישבים שם ?

פסח גרופר (הליכוד):

שיספרו את האמת לעם.

אסתר הרליץ (המערך):

אנשי הליכוד, מדוע אתם אינכם מתיישבים שם ?

פסח גרופר (הליכוד):

לא מתיישבים ? את מתיישבת שם ?

מאיר פעיל (מוקד):

לא, אתה מתיישב שם.

אסתר הרליץ (המערך):

חברינו יושבים שם.

פסח גרופר (הליכוד):

אנחנו התיישבנו לפני 70 שנה בכפרים שכבשנו.

אתה רעבת ללחם בכפרים שכבשנו ?

היו"ר י. דרניצקי (יודין):

חבר-הכנסת גרופר, אני מבקש אותך לא להפריע

את מהלך הישיבה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אפשר לבוא ולטעון — ואני אמרתי שאין חילוקי-דעות על כך שיש 'בינינו חילוקי-דעות — אפשר לבוא ולטעון שאתה היית מנהל את המשא-ומתן וקובע את ההסכם בדרך אחרת. אבל אי-אפשר לטעון, שעה שנעשה משא-ומתן ויש הסכם, ובהסכם הזה אתה מחזיר חלק מאדמה שעכשיו כבשת, שפירושו הדבר כי אתה חייב ללכת כמו סומא בארובה, כמו בהמה עיוורת, ולהחזיר את הכל. כך אמר חבר-הכנסת תמיר. הוא פתח בזה : החורגו שם — מחר מחזירים את ירושלים.

נדמה לי שמותר לנו להתייחס האחד אל השני בקצת יותר קרדיט ולהבין שאתה עושה צעד אחד ואחר כך חושבים. ובארץ הזאת. לא רק אצלכם, חושבים. ואין פירושו של דבר שצעד אחד הוא מירוף עד אין סוף. יש בעיה — דנים בבעיה הזאת. ואתה לא תיתן לדברים לרוץ, הואיל ואתה יושב פה על המשמר. מתייחסים לאותה בעיה שבה דנים היום. אני חושבת שההסכם הזה שנעשה היום, במציאות הנתונה שלנו ובאלטרנטיבות האחרות שעמדו לפנינו מבחינת הלח-צים מבית ומחוץ, עם ההתפרקות הקיימת כרגע ועם הבדידות הנוראה שעשויים היינו להיכנס אליה — יש לברך עליו. ויש לקוות שאמנם הבמה בשלב זה תעבור מהרמה הסורית אל האולמות ב'נבנה.

אנחנו נצביע עם הממשלה.

היו"ר י. דרניצקי (יודין):

רשות הייבור לחבר-הכנסת בן-פורת, ואחריו לחבר-הכנסת המר.

מורדי בן-פורת (המערך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אקדים ואומר שאני מקבל את ההסכם בכללותו ואני מברך את אלה שעשו לילות כימים למען השגתו. אינני יודע מה חלקו של כל אחד, אבל אני ודאי יודע מה חלקה של ראש הממ-

נקבל את תמיכת ארצות-הברית במקרה שחציית הגבול הסורי על-ידי מחבלים תהווה הפרת ההסכם. אם מה שמתפרסם בעתונים בעניין זה הוא נכון, הרי זה הישג רב-חשיבות, באשר הוא משאיר לנו את ההגנה על ישובינו.

לפני שאעבור למבחן השלישי של כוח עמידתנו אגע, ברשות היושב-ראש, בבעיה כאובה הנוגעת לחולי העם היהודי בפזרתו — בעיית יהדות סוריה. בנושא זה אומר דברים חריגים ואולי בלתי-פופולאריים. אני האחרון שניתן לחשוך בו שאין לבו עם איזו שבגולה. תרמתי את שלי בהצלת יהודים, ותוך כדי הצלתם חיוקנו את בטחונה של המדינה. אך אם תשאל יהודי בעולם אם הוא מסכים שנצילו ותוך כדי כך נחליש את בטחוננו, בטוחני שתשובתו תהיה שלילית.

יש בינינו התובעים, ובתוקף, שאחד מנושאי המשא-ומתן בינינו לבין הסורים יהיה עניין יהודי סוריה. כלומר נושא זה יהיה נושא למיקוח בינינו לבין הסורים. מה פירוש הדבר אם לא לומר לסורים שתמורת פתרון בעיית יהודי סוריה נהיה אנחנו הישראלים מוכנים לוותר על עמדה טאקטית פלוגנית או אלמונית? ולכך אני מתנגד בתוקף.

בעיית היהודים בסוריה חייבת להיות בעייתו של העולם כולו ובעייתו של אירגונים בין-לאומיים. ד"ר קסינג'ר, שישב בתוכנו למעלה מחודש ימים, חייב להיבין שבועיה זו כואבת לכולנו. ארצות-הברית, ארץ החור פש, חזקה עליה שתבין שאנו רגישים לבעיה, כשם שהוכחנו רגישותינו לבעיית גורלם של יהודים בארצות אחרות בעולם. על הממשלה לעשות את כל אשר ביכולתה כדי לטפל בבעיה זו שהיא בעיה המאגית ובעיה הנוגעת לחלק מעמנו, דמנו ובשרנו.

ועתה אני עובר לשאלת כושר עמידתנו נוכח הסכם-נות שהמדינה נתונה בהן. כולנו יודעים שמעטות היו התקופות השקטות במדינה אף עד מלחמת יום הכיפורים. היו כאלה שניסו לטעת אשליה בציבור כי פני הערבים לשלום, באה מלחמת יום הכיפורים וניפצה את כל האשליות. אולי מעז יום הדין ייצא מתוך השלום והשקט. אך האם יש מי שיערוב לנו כי אמנם כך יהיה? דומני שטרם היתה תקופה שבה נחלשה אמונת הציבור במוסדותיו ובדמוקרטיה הישראלית. ההיצמדות לאדמה והעמידה הנחושה נתונים לראשונה מאז תקופה ארוכה במבחן. הריצה אחרי מותרות והעדפת האינטרס הכיתתי והאישי על האינטרס הכללי לאומי מכרסמות בנו כירסום אכזרי.

לפני מספר ימים היתה לי חוויה מרגשת כאשר שמעתי אשה גדולה, אם לבנים, עובדת אדמה, מביעה בצורה פשוטה ומובנת את עיקרי הציונות, הסוציאליזם, החינוך הנשגב ונורמות חיים ששכחנו. כוונתי לגברת כדורי, חברת מושב מרגליות, שהופיעה בטלוויזיה בסוף השבוע. אני חייב תודה לחיים גיל ולטלוויזיה הישרא-לית — שהרבה נחת אין לנו ממנה — על כתבה זו שהיה בה דו-שיח מרהיב. ואני רוצה לצטט דבריה, כי ראוייה אשה גדולה זו שדבריה יצוטטו.

תוך כדי חליבת העז אמרה למראיין: "אנחנו באנו לארץ כי אנו רוצים לבנות אותה. בשביל מה באנו, תגיד לי. וכמה אנו בונים? כמות קטנה, בונים והיתר מקלקלים. זה גם כן כאוב, אתה יודע... כל אחד רוצה ללכת

שלה, אני יודע שחלקה רב, ואני שמח שעם תום כה-נתה של הממשלה הזאת יכלה להגיע להשגת ההסכם, כמובן מתוך ראייה מפוכחת של הסכנות והסיכויים שבו.

כל הסכם בתנאים הקיימים בעולם ובאזור חייב להיבן על-פי שלושה מבחנים: באיזו מידה הוא מבטיח תגובה מהירה ויעילה במקרה של בוגדנות — כאן מדובר בסורים — ועל כן יש לדאוג לקווי היערכות נוחים, ערבות וכו'; באיזו מידה הוא מבטיח הזרמת ציוד צבאי בכמות ובאיכות שיבטיחו לנו את התגובה המהירה; באיזו מידה נשכיל להכין את העם ולקיים אצלו מוראל גבוה לשם עמידה איתנה במקרה של התפתחות שלילית בעקבות ההסכם.

בניתוח מעמיק של המאויים הלאומיים בקרב המצ-רים מתוך גיטא ובקרב הסורים מאידך גיטא, הצרכים של שני העמים, השפעות העולם החפשי, הקנאות המוש-רשת בשניהם, מוצאים אנו הבדלים גדולים ביניהם המשפיעים על המוטיבאציות לשלום והצורך בשקט בא-זור. סוריה שונה בתכלית השינוי ממצרים. בסוריה אין כמיהה לשלום, אין פוגור ומשקיע כפי שיש במצרים. קנאותה הערבית של סוריה גדולה מזו של מצרים. ולאחרונה היא נהנית מעידוד בלתי-מוגבל של הפטרון הרוסי. וכאן ההתערעה שבאה לידי ביטוי בסעיף 8 של ההסכם הקובע שהסכם זה איננו הסכם שלום אלא צעד לקראת שלום צודק ובר-קיימא על בסיס החלטת מועצת הבטחון 338.

סעיף זה מכתוב לנו התנהגות זהירה וכוונות מירבית. וכדי להשיג זאת אנו זקוקים לעזרתה של ארצות-הברית ואספקתה המתוחכמת. גם אם נקבל את הטענה שהאדמיניסטרציה האמריקאית מושיטה לנו סיוע בעיקר בגלל האינטרסים האמריקאיים באזור, זקוקים אנו להבנה מוצקה שאינה משתנה על-ידי חילופי משמרות בממשל האמריקאי. אנו חייבים לשכנע את העם האמריקאי בצדקתנו, תוך הפגנת מאמציינו הכנים להשגת הסכם ולצעד ראשון לשלום. מאידך גיטא אין תלות זו צריכה לגרום לנו לאבדן אופציות והחלשת האינטרסים החיו-ניים לבטחוננו יש לגשת בזוויות רבה לבעיית איכלוסה של קונייטרה באוכלוסיה עוינת הקרובה לגדר המתייש-בים שלנו. שר הבטחון הזכיר נקודה זו. גם כאן טמונים סיכויים לעומת הסיכונים. אולי מגע קרוב בין שני סוגי האוכלוסיה, זו שלנו וזו של הסורים, יכול להביא להבנה וליחסי אנוש.

אריאל שרון (הליכוד):

כאשר אתה חורש את האדמה שלו נגד עינינו?

מורדכי בן-פורת (המערך):

ייתכן. ציינתי אפשרות אחת. כמובן, קיימת אפשרות אחרת — שתגבר העוינות בין שני חלקי האוכלוסיה. ואנחנו צריכים להיות נכונים לקראת שתי האפשרויות.

יש להבטיח סוגי גשק שיש בכוחם להפריע את מנותחה של דמשק ללא סיכון חיי טייסינו, במקרה שהסורים יבגדו. אחת הטענות, שיש לבדוק את צדקתה, היא שאיבדנו את יכולת האיום על דמשק. טענה זו ניתנת לביטול רק על-ידי הבטחת ציוד מתאים שיבטיח יכולת איום זה תוך כדי היערכות מחודשת.

אני קורא בעתונים שכל האופציות למלחמה במחב-לים אשר יחזו את הגבול הסורי נשאר בידנו. ואנו

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (בין-סורת, שרון, דרניצקי, המר) —

שנשיא מדינת ישראל נפגע על-ידי תושבי מדינת ישראל. ומדובר בנשיאות — לא באפרים קציר. כמה כואב כאשר אתה רואה שסגן ראש הממשלה מותקף בטקס. כמה כואב כאשר אתה רואה שהכנסת מותקפת, שמוסדות המדינה מותקפים. ואגה אנו הולכים כולנו? האם יהיה לממשלה הכוח, האם יהיו לה כושר התימרון והיכולת הביצועית? אינני יודע, אף שאני שייך למאמינים בנצח. ישראל וביכולתו של העם, אני חרד ודואג.

היו"ר י. דרניצקי (יודין):

רשות הדיבור לחבר-הכנסת זבולון המר, ואחרי זה לחברת-הכנסת נווהת קצב.

זבולון המר (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, את ההסכם המר-צע אני מקבל, כמו רבים בישראל, ברגשות מעורבים: בשמחה על ההפרדה, בחששות על מהותה. אינני יכול להתנגד להפרדה מפני שיש בה נסיון למנוע פשיכות דמים מתישה, מאמץ למנוע או לדחות מלחמה ומתן הזדמנות ומבחן ליצירת סיכוי להסדר אפשרי בינינו לבין הערבים. אינני רוצה להתנגד לו גם מפני שהוא נותן שותף לצבאנו להתארגן ולבנות את מערכתו וכלי בניין מחדש — דבר שבדואי יועיל לו, דבר שאנו זקוקים לו, מפני שעליונותו הצבאית באזור זקרי-קה לשיקום. אינני מתנגד לו גם מפני שאינני מתעלם ואינני יכול ללול בתועלת או בחיוניות של חסינו הטובים והמעשיים עם ארצות-הברית במה שנוגע לע-תיד הקשה הצפוי לנו במישור המדיני, ויותר מכך — במימון ובמערכות נשק. אני יודע גם כמה טוב יהיה בחודשים הקרובים אם יתממש ההסכם ויידמו קולות התותחים בגולן, לא יהיו הרועים בקרב החיילים והמת-יישבים ולא יהיו פצועים; כמה טוב יהיה כשיתר חיי-לים ממערך המילואים שלנו ישובו לבתיהם, לגשותיהם ולילדיהם. אינני יכול להתעלם מסגלם הנורא של שבוי-יינו בסוריה, הפצועים והבריאים, ומכליון הלב של משפחותיהם המצפות לשובם. אני מכיר גם את סבלן העמוק של משפחות החללים ואת ציפייתן המתוחה לשוב גוויות יקיריהן. מפני כל אלה לא ארים ידי נגד הסכם ההפרדה, מפני שכמו כל בית ישראל אף אני רוצה בכך.

הצבעתי בזמנו בעד הסכם ההפרדה עם מצרים. על אף ספקות שליוו אותי אז אינני מצטער על כך. אבל דרך המשא-ומתן עם סוריה ותוכן ההסכם שונים מאוד. גם עמדות הסורים ומשמעות הגולן לגבינו אינן דומות למה שהיה והווה עם המצרים בתעלת סואץ ובסיני. לכן עם אי-נכונותי להצביע נגד ההסכם, קשה לי להצביע בעדו. קשה לי לקבל את הכירסום בעמדותינו ואת דרך קבלת החלטותינו בימים ובליילות האחרונים תוך התחשבות ניכרת בעמדה סורית קשוחה. קודם כל מפני שיש משמעות חינוכית ומוראלית שלילית לכך שהתוקפן מקבל פרס על תוקפנותו. התוקפן שהובס בקרב ביום הכיפורים מקבל בשולחן הדיונים גם את שטחי יום הכיפורים וגם שטחים ממלחמת ששת הימים, גם ממקום שהצהרנו עליו כי שלנו הוא לתמיד. יהיו לכך השלכות מרחיקות לכת לגבי עמידתנו ואמינותנו גם אצלנו, גם אצל האמריקאים ובעיקר אצל האיוב הסורי. גם תחושת החולשה היחסית, תחושה שתולקה הניכר הוא בהרשעה פנימית יותר מאשר במציאות, יש בה סכנות. ממנה

לדיסקוטק, לטייל זבלות. אנחנו, חס וחלילה, לא רוצים את זה. והיא ממשיכה ואומרת לכתב: "אני מוכרתה לעשות את זה. תראה, אני אמא של ילדים. יש לי משפחה גדולה. אני צריכה לעשות את זה, אם לא אי-אפשר לקיים את הילדים שלנו."

היא קוראת לבנה להביא את העז השנייה, וממשיכה בדבריה: "נקווה שכולם יגדלו ויהיו גיבורים גם כן. אנחנו מראים להם את זה כדי שימשיכו בזה גם כן באותה שיטה. יותר טוב מאשר ילכו לעיר, יפרצו ויגנבו, ישבו בכלא. נכון או לא? חיילים טובים יהיו, הכל יהיה בסדר."

הכתב אומר לה: "אני רואה שאת אהבת את העבודה הזאת." והיא משיבה: "בטח, אני מקווה שלהרבה יש הרושם הזה, לא רק לך, להרבה מהדור שלי עכשיו ולצעירים שלנו ולכלות שלנו שימשיכו הלאה. נכון? והיה טוב. הארץ מתפתחת ולנו הכל טוב. אבל נקווה שהם ימשיכו."

חברי הכנסת, כמה אמיתות יש באותן מלים, באותם משפטים פשוטים שהאשה הגדולה הזאת אמרה. כמה סוציאליסם, כמה ציונות, כמה אהבת אדם, כמה אהבת אדמה.

אריאל שרון (הליכוד):

איפה סוציאליסם?

דוד קורן (המערך):

סוציאליסם בזה שמתקיימים על עבודה.

מרדכי בן-סורת (המערך):

האשה הזאת יכולה להיות מחנכת ומורת-דרך להרבה משליחי הציבור בקרבנו, לחלקים גדולים בקרב העם, ובעיקר מהדור הצעיר. היא נגעה בהרבה כתמים אפלים שהתחילו להציב על חיינו. גם לא נתנהג על-פי תורתה של האם הנפלאה הזאת נפגום בחברה ונסכן את התקוות למדינה דמוקרטית איתנה, בוטחת בעצמה, מושרשת באדמתה וחותרת לשוויון בין בניה.

חברי הכנסת, אנחנו נאשר הערב את הסכם הפרדת הכוחות. אבל השאלה היא אם נשכיל לעבור מהפרדת כוחות זו שבינינו לבין הסורים לליכוד כוחות של כל העם בישראל; אם נהיה מטוגלים למעבר הזה; אם נהיה מוכנים לנקוט את כל האמצעים לכך, תוך שימוש במופחים חברתיים, תוך התעלמות מאינטרסים כיתתיים ואישיים; אם נהיה מוכנים להראות דוגמה של רמת חיים הולמת, תוך הקרבת הטבות, גם אנו חברי הכנסת. האם נהיה מוכנים להחזיר חלק מן האש"ל שלנו? האם נהיה מוכנים להקטין את השימה הארוכה של הטבות מתחת לשולחן, משלושים-ושלושה סעיפים לאחד או שניים, תוך חיטול של העם? אני מדבר על אותם שלושים-ושלושה סעיפי הטבות שוועדה משותפת להסתדרות ול-תעשיינים בארץ בדקה ומצאה שאלה הן אותן הטבות שעובדים רבים מקבלים אותן ואינן נכללות בחישובי מס הכנסה. האם נהיה מוכנים לעשות זאת כדי לחשל את האומה בישראל?

על הממשלה שתתייצב בשבוע הבא מוטל תפקיד קשה מנשוא: להכין את העם לעמידה נחושה; להגביר את אמונתו במדינתו ובמרכיביה; לחנך לערכים ולגורמות חדשות; להשיב את האמון בצה"ל, שהרי וכמה כואב לכל אחד מאתנו שהאמון בצה"ל הולך ופוחת. כמה כואב

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (המר, דרניצקי, קצב) —

ההרגשה, כך נדמה לי, שהכרח הוא שארצות-הברית תצליח במשימתה — לא בכל מחיר, אך אף במחיר רב מאוד — ושתביא אותנו להסכמים אף על פי שאין אנו מרוצים מפרטים רבים בהם. לעניות דעתי לא ייתכן שלא יהיו לכך השלכות בעתיד.

ההגנת אלפיי עקורים המוחזרים לגולן. האם לא הוח" מצה ההודמנות? אינני יודע. אני עדיין מקווה שלא. (5) מה אמנם נעשה עתה בגולן? האם נפעל מיד לפי תווח ולסיפוחו של הגולן? האם נקים סוף-סוף את העיר הגדולה וניישב עשרות אלפי יהודים בגולן שיבטיחו אחיזתנו האיתנה בו?

אדוני היושב-ראש, השמחה על הפסקת-האש וההפ"רדה היא מוצדקת, אך מאחר שאין סיכוי רב לשלום בינינו לסוריה ומאחר שנחסטו מאתנו ויתורים לטובתה, נשאלת השאלה: האם הפתרון הארעי המושג עתה מחזק אותנו או מחליש אותנו? עלה בזכרוני מעשה מדברי ימי עמנו, מספר שמואל. היה "מחדל" לדוד המלך — לא הבחין ועמלק הפתיע ותקף את ציילג שנותרה ללא הגנה, שרף אותה, שבה את נשותיה ובנותיה. העם ודוד בוכים עד כלות הכוחות; המוראל ירוד, "כי מרה נפש כל העם איש על בניו ועל בנותיה". עם או בלי ועדת חקירה דורש העם את קרבנו: לסקול את דוד. דוד שהוא מלך ישראל חי וקיים לא נשבר, לא מתרופף ולא מתפורר, אלא "ויחזק דוד בד' אלוקיו", מתחזק בבטחונו באלוקי ישראל ובעזרתו, מתגבר על הכאון בהכרת ייעודו והופך את המחלל ואת המפלה למנוף להצלחה לעם ישראל, מארגן את הכוחות, מכה את האויב החוגג את נצחונו בשלל שבנו. וזאת תוך איחוד כל חלקי העם — הלוהמים ואלו שבעורף. המצב נשתנה לחלוטין ומלכות דוד מתכוננת.

אדוני היושב-ראש, אינני יכול להתעלם בהצבעתי מראייתי קדימה איוו ממשלה מופקדת לעת של מימוש ההסכם; לשקם את הצבא, לנהל את מערכותינו, להפיק ולספוג את התוצאות הטובות והרעות שבהסכם ההפ"רדה. האם ממשלה כה מוצמצמת וכה יוגית, שמגמתה כה לא-ידיתית, תהיה מסוגלת לכך? לדעתי — לא. וההסכם כה שעל הנניר, שמעורבים בו ארורות וצללים, מימוש וביטוי יתמצו בחזקנו הפנימי ובאחדותנו הלאומית. רק אם נהיה חזקים ומאוחדים נרתיע את האויב, נספח את הגולן ונבניר יישובו ובטחונו; נבנה את הצבא, נחזק את לב העם ונביא לידי הסדר הוגן בינינו ובין שכנינו. ואם רפיון יהיה — רק רע עלול ליצמוח לנו מכך. עוד לא מאוחר ששוב יסקלו זאת ראשי העם.

מפני כל אלה נימנע, כמה מחברי ואני, היום מהצבעה. אנו סבורים שיש לתת סיכוי להפרדה ועם זה להתריע מפני מה שהיא מחייבת אותנו.

היו"ר י. דרניצקי (יודין):

רשות הדיבור לחברת-הכנסת נווהת קצב, ואחריה לחברת-הכנסת גאולה כהן.

נווהת קצב (המערך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, מומחי ההיסטוריה הצבאית והפוליטית עוד ינתחו איוו יום היסטורי יום זה בחיננו ובחי האזור. האם ההסכם זה יהיה שלב ראשון לשלום, להסרת המחיצות בכוא הזמן, עם שלי-טים קיצוניים שרק פתרון המלחמה נראה מקודש בעי-ניהם אף אם יידעו שתוצאותיה של מלחמה זו הם תבוסה מוחצת והתזת דם נוסף של בני עמם? שהרי רצו במלחמה, כי ראו בה מענה ליוקרה וגאוה עיוורת ולא אינטרס של בני עמם שבטוחני מבייתם שואפים לחיות בשלום וליהנות מקידום ופיתוח חברתי וכלכלי כדי להיחלץ מעוני, בערות ומחלות.

הא הייתי אומר שארצות-הברית פעלה לרעת ישראל. קרוב לוודאי שהתכוונה לטובתה, אלא שראיית-הה יכולה להיות שונה מראייתנו שלנו מהי טובתנו. אין לומר שהממשלה נכנעה בקלות ובכל דבר. להיפך, אני מוקיר את עמדתה האמיצה שלא לוותר על דברים חיוניים. אני יודע שבמשא-ומתן התגלתה עמידה איתנה, ובכל זאת קשה לי להשתחרר מן ההרגשה שהלאו שלנו בנושאים רבים לא היה לאו. הכרעותינו, בעיקר בימים האחרונים של המשא-ומתן, לא היו על-פי רצוננו העצמי וכאילו הובלנו אליהן בעל כורחנו כאשר אנו מכרסמים, מכרסמים, ללא מוותרים לגמרי גם בעמ"דות עקרוניות, כמו אחריות למחבלים, גם בעקרון של אייפגיעה באדמותיהם של ישובים, ובמידה מסוימת גם בגקודות בטחוניות.

אדוני היושב-ראש, נראה שהסורים חתרו במשא-ומתן לתנאים שייצרו אופציות שיתנו בידיהם אפשרויות טובות יותר אם התחדש האש. הרבה סימנים מורים על כך: דחיקת הקו הסגול לתוך הגולן, תביעה לעמדות אסטרטגיות שונות, התנגדות לדילול משמעותי, הצרת החיץ ומיעוט חיילי אר"ם, אי-ערבות בעניין מחבלים ועוד. נכונותנו להיענות בחלקים ניכרים לקשיחות הסורית איננה מבשרת טובות. אני חש שאם אמנם רוצים המצ-רים בצעדי רגיעה ושיקום עצמי, כשפניהם במידה ניכרת פנימה, הרי הסורים לעומתם רואים בהסדר, וכך הם מצהירים בגלוי, רק מהלך של נסיגה חלקית ישראלית לזמן קצר, שהבאה תבוא אחריה מיד — מכל הגולן ועד החזרת זכויות הפלשתינאים.

וכאן עולות שאלות מכריעות: (1) האם אמנם יש סיכוי כלשהו לשלבים הבאים ולתקופה הקרובה תינ-תק מצרים מסוריה ותבוא להסדר מתקדם עם ישראל מבלי להתנות את הדבר בהמשך הסדר עם סוריה? (2) האם יהיו עשרות אלפי העקורים האזרחיים שישבו לקוויטרה ולכפרים עילה לרגיעה ולשיקום אזרחי, או מה שגרנאה לי יותר — מוקד לפעילות חבלנית ומקור הטרדה נוראה לישובי הגולן ופגיעה בבטחונם השוטף? כלומר: האם ייהפך ההסדר למקור סיכסוכים חדש וחמור יותר מאשר היום? (3) מה ומתי יהיה השלב הבא? יינתנו לנו חודשים או שנים לבניית יחסינו עם שכנינו ולבניית כוחנו מה בכלל יכול להיות השלב הבא שישאל מסוגלת: להסכים לו: האם נותר על ישובינו בגולן והאם נזניה עמדותינו בגולן ונסכן את הגליל? מה תעשה דמשק? האם נוצל נסיגה זאת למתקפה מעמדות נוחות יותר בחרמון ובמובלעת בזמן הקרוב ביותר שהיה נוח להז? האם אמנם לא נכרסם עוד בשום אופן בקו הכחול, לאחר שהגענו בו ל"קו האדום" שמעבר לו כבר אין חייהם של הישובים חיים? האם נחוששה בכך החלטתנו? ואם כן, מהו בכלל הסיכוי ליישוב הסיכסוך עם סוריה? (4) שאלה מכאיבה. אני יודע שהממשלה התלבטה מאוד בסוגיה ובכל זאת עולה השאלה: האם לא החלשנו וכשיו את סיכוינו לשיחרור יהודי סוריה הנמקים בסבלם ובשביים? אלפי יהודים מסוריה השבים לישראל היו בהחלט תמורה

בהרבה סבלנות ותושיה. ותבוא על הברכה ממשלת ארצות-הברית שליוותה אותנו עד כה. אך הדוך עודנה רחוקה והמרחב עוד רב לפעילות ולעשייה גם בתחום קידום השלום וגם בתחום ביזורנו שהוא ערובה לשלום.

וארשה לעצמי להביע כאן קצת מהרהורי לבי, לאחר נסיון אישי צנוע של פעילות במשך תשע-עשרה שנים במסגרת תנועת הפועלות ותנועת העבודה בקרב ערביי ישראל והשטחים למען דו-קיום בהבנה רבותי, חריש עמוק, וכן קירוב לבבות, הפיל מחיצות והפשיר דעות. ובטוחני שאותו מחזה יראה לנו כאשר יפלו מחיצות בינינו לבין שכנינו. דבר זה מזכיר לי כיצד ראיתי את הרמה לפני מלחמת ששת הימים. אז היתה מפלצת מאיימת. לא העליתי על הדעת שמאחורי גבולות אלה שוכן עם שירצה לדבר על שלום. אך על רקע הנוף עוצר הנשימה שנשקף לעיני ממרומי הרמה, כשטיח של פרחי אביב המוביל למורדות ההרים הצב-עוניים שגלשו לכינרת שנראתה ככלי בדולח מחליף צבעים — על רקע נוף מקסים זה הירהרו באוני דבריהם של האנשים שפגשתי לראשונה ברמה, אנשים השו-אפים לחיות בשלוה וברשלום. הם שיננו בכל רגע באוני: כולנו, גם בדמשק, רוצים לחיות בשלום. "כו-לנו" — זאת אומרת לא רק הדרוים. אך מה לעשות? יאסרו אותנו ויושיבו אותנו בבית-הסוהר.

אני תקווה שעתה יצמחו תנועות בסוריה, כשם שצמחו במצרים, והאנשים יעזו להשמיע את רחשי לבם, אנשים שעיקר מאווייהם לקדם את ארצותיהם והם יודעים היטב שהמלחמות מקשות עליהם לפתור את בעיותיהם החברתיות והכלכליות.

ולבסוף, חברי הכנסת הנכבדים, זכות וחובה נעימות הן לי להביע מעל במה נכבדה זו ברכה והוקרה לראש הממשלה גולדה מאיר ולחברי הממשלה כולה אשר עשו לילות כימים כדי לפעול למען פתיחת אשנב לשלום. בטוחני שכל העם בא על סיפוקו היום שאכן בתקופת כהונתה של גולדה מאיר הושג שלב היסטורי זה — שלב נוסף, רב-ערך ומשמעות, בשליחותה הצי-בורית רצופת הפאר ורבת הפעלים והמעשים לאומה. הני ברוכה.

הי"ד י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת גאולה כהן, ואחריה לחברת-הכנסת מאיר פעיל.

גאולה כהן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. חברת-הכנסת כרמל עמד על דוכן זה הערב ואמר שהליכוד מנותק מן המציאות. מה שהליכוד מנותק ממנו, חברת-הכנסת כרמל, הרי אלו אשליות. הרשני נא איפוא להתזיר אותך למציאות. אם תחזור עמי למציאות, בלי אשליות, אולי תראה יחד עמי מה שמשתולל במדינת ישראל בשבועות האחרונים — כלפי פנים וכלפי חוץ. ואת ההשתוללות הזאת ואולי גם את אוירת קלות-הדעת שנשמעה מפי רבים מדוברי המערך אפשר להגדיר רק במלה אחת: הפקרות שיש בה גם הפקרה של בחון המדינה והעם, וגם השפלת אמינותו וכבודו של עם ישראל ברבים.

אינני משלה את נפשי שבאוירה של פסטיבאלים, של חניגא, של נשיקות ושל השקת כוסיות, עיניהם של שרי ממשלת ישראל...

פסיעה זו שצעדנו לוותה בשקידה, בתבונה ובאח-ריות עילאית על-מנת לא לעשות ויתורים שיש בהם כדי לסכן את בטחוננו, ומתוך עמדה של מנצחים ולא מנוצחים. פתחנו היום פתח של סיכוי, פתח של תקווה, לנו, לעמי ערב ולעולם כולו. פתחנו אשנב לשלום. מי יתן וציפיותינו יתגשמו, שאכן מאשנב זה תנשוב רוח של שלווה שנוכל לשאוב ממנה עידוד ולצעוד צעדים נוספים לקראת הגשמת שלום בר-קיימא. איננו משלים את עצמנו ששלום אמת הוא עניין לעור הרבה שנים.

מתוכחים אתנו וטוענים שנתנו ולא קיבלנו תמורה מתאימה. כמנהגו של כל הסכם, זוהי תוצאה של פשרה שבה שני הצדדים מוותרים. הבה נעשה את חשבון התמורה שקיבלנו ונעודד בזה את עצמנו ונעלה את מוראל העם. ראשית, הסכם זה הסייר את איומי המל-חמה. יש אומרים שאיומים אלה נדחים זמנית. חברי הכנסת הנכבדים, לולא זה איך היינו שוברים את הקפ-און, ובמיוחד עם סוריה, שנראה כקפאון נצחי הסותר כל מגמות השלום?

אינני מומחה צבאי, אך לדעת כל המומחים השארנו קווי בטחון וקווים בני-הגנה טובים יותר מאלה שהיו לנו לפני מלחמת ששת הימים. האם אנחנו מתעלמים מכך שהשארת המצב, אם לא תביא למלחמה, תחייב אותנו החזקת כוחות קבועים פי כמה שיהיו נתונים למלחמת התשה שסבלותיה ידענו והכרנו בשבועות האחרונים, וכל יום נוספים קרבנות? האם אין זו תמורה? עם זאת לא התעלמנו מהגנת ישובי רמת-הגולן והיא נשאר משאת נפשנו.

תמורה נוספת מלבד התקווה לחיסול מלחמת ההת-שה ואולי המלחמות בכלל היא שובם של הפצועים והשבויים לחיק משפחתם ולחיק המולדת. האם תיארתם לכם את דמעות השמחה והאופור של הרעות, ההורים, הבנים וכל בני המשפחה? ואנו כולנו עמהם. אני מצפה ומתפללת שמחוגי השעון ירוצו כדי לראות במהירות נוף אנושי מרגש זה. ועוד: המשפחות שאיברו יקריהן במלחמת יום הכיפורים וטרם התנחמו בזה שגופות החללים ייקברו באדמתנו — רק זה מה שנשאר להן. וכאן ברוצינו להוסיף משאלה שנפעל במרצות להבאת עצמותיו של גיבורנו אלי כהן זכרונו לברכה ושיוכה לקבורה במולדת שחירף נפשו למענה.

ואשר למצב היהודים בסוריה — אם כי ההסכם לא הבטיח את שחרורם מהגטו שבו הם נמצאים, אין ספק שירגישו הקלה במצבם, ואנו נמשיך לתבוע שייעשה הכל כדי שיהודים אלה ישוחררו מהגטו שבו הם נתונים.

רבתי חברי הכנסת, אל נשכח שהסכם זה מחזק ומייצב את ההסדר שעשינו עם מצרים, הסכם שכולנו כה רוצים וחפצים בהמשך יציבותו. על כן יתרונות אלה שמניתי ועוד אחרים יאפשרו לנו לבוא לעם ולומר, שלא ירערו את אמונו כל אלה המתנגדים להסכם זה, שהרי הסכם זה נעשה בשקידה עילאית, באחריות, בתבונה, בראייה מופוכחת ולא בתמימות. יש לתת לו סיכוי כל עוד הבטחנו את עצמנו מפני הסיכון.

כנסת נכבדה, כולנו יודעים ששלום אמת הוא עניין לעוד הרבה שנים של פעילות מואצת ונמרצת המחייבת את שני הצדדים ואת אלה המסייעים להם

חוברת י"ח, ישיבה נ"ב

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (מאיר, ג. כהן, רונן, שם-טוב, ישיבה, אבן) —

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אמרת שהפקרנו את השבויים. זאת אינך יכולה לומר היום.

אולי אפשר להתווכח בפחות וולגאריות?

גאולה כהן (הליכוד):

אינני מוכנה להתווכח אתך בוולגאריות. סלחי נא לי, גברתי ראש הממשלה, אותי כבר פטרת מלהתייחס אליך בכבוד. היה לי הרבה מאוד כבוד, אבל פטרת אותי מזה, כאשר השפלת פה הרבה דברים שאסור היה לך להשפילם.

אליעזר רונן (המערך):

זוהי חברה בוועדת החינוך והתרבות.

גאולה כהן (הליכוד):

יש לי שר חינוך ותרבות שהראה דוגמה חינוכית ותרבותית מאוד. או בבקשה...

אין לי אשליה שבאזניכם אפשר להשמיע דברים שאינם בגדר אשליה. ואם לא באזניכם, אני באזני העם ייאמר: ההסכם שהממשלה מבקשת מאתנו היום לאשר אותו הוא חתימה על גור-דין שיהפוך את כל מדינת ישראל למעלות אחת גדולה.

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

איוו הגזמה.

אריאל שרון (הליכוד):

גבירתי ראש הממשלה...

היו"ר י. ישיבה:

אבקש לשמור על הסדרים המקובלים של הכנסת. מדברת חברת-הכנסת כהן, אם אתה רוצה לדבר עם ראש הממשלה, חברת-הכנסת שרון, שלח לה פתק.

גאולה כהן (הליכוד):

מדוע המציאות לא כל-כך מרגיזה אותך כמו הדברים שלי? צאי החוצה ותראי את המציאות, ולא תתרגני.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אינך עומדת עכשיו בהפגנה בחוץ.

גאולה כהן (הליכוד):

ההפגנות ברחוב היו מכובדות יותר מאשר הדברים שרבים תיארו פה. האם גם לדבר אסור? האם גם להביע דעות אחרות אסור? כבר ניסיתם לסתום את הפה...

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

את פיך קשה לסתום. זוהי היסטריה, היסטריה ידועה.

גאולה כהן (הליכוד):

אבל יותר מאשר לייחד את דברי על ההפקרה בטחון המדינה, אני רוצה לדבר עכשיו על הפקרה שבעיני היא חמורה לא פחות מכן, מבחינה מוסרית וציונית הרבה יותר — והיא הפקרת חלק מעם ישראל.

כנסת נכבדה, ממשלת ישראל הפקירה בהסכם זה לאותו גורל מעלות לא רק את אזרחי ישראל אלא גם את יהודי סוריה.

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

אמרת שהפקרנו את השבויים. זאת אינך יכולה לומר היום.

גאולה כהן (הליכוד):

בכך החמיצה ממשלת ישראל את ההזדמנות ההיסטורית האחת שהיתה לה היום להציל את יהודי סוריה ולא לחתום על שום הסכם שבו הצלתם איננה תנאי בל יעבור — וכך הפכה אותם לבני ערובה בתוך קן של מרצחים.

כולנו נחרדנו בימים אלה לגורל ילדינו שהיו בני ערובה בתוך חדר מוקף קני רובים של מחבלים. אבל במצב זה בדיוק, רק בתנאים גרועים יותר, שרויים כיום לא עשרות מילדי ישראל אלא אלפים, ארבעת אלפים אחים יהודים בדמשק, חלב וקמישלי שבסוריה. כנסת נכבדה, יהודים אלה נמצאים שם היום במצב זה גם בגלגלו. בפירוש, גם בגלל מדינת ישראל. אלא שאם לפני ההסכם עוד היתה להם תקווה, היום הכזבנו גם את תקוותם. כל מה שאמר פה היום השר דיין או אמרו אחרים שיש כאלה שמאשרים מן ההסכם, הרי תמיד יש כאלה שנתפסים בכל קנה-הקש כמו קנה-הקש הזה.

כנסת נכבדה, יהודים נמצאים בצרה — ואיפה אנחנו? איפה קול החרדה שלנו? איפה דפיקות הלב לגורלם? איפה הוועקה? האם ילדי סוריה אינם ילדינו? אתם אומרים: אוי... בגלל ה"אוי" הצוחק הזה לא כללנו אותם ולא חשבנו עליהם. האם אינם בבחינת שבויי מלחמה? אני רוצה לשאול את חברי הבית: מי האחראי הראשי והראשון לגורלם של יהודים במצוקה בעולם אם לא מדינת היהודים?

ובמשירים אני רוצה לפנות אליך, הגברת גולדה מאיר, כשהכרזת בפרוץ מלחמת יום הכיפורים על היהודים בסוריה כעל שבויי מלחמה שאפילו לא לחמו, וכשהבטחת קבל עם ועדה שלא יהיה שום הסכם בינינו לבין הסורים עד שישוחררו יהודי סוריה — ובאותה מסיבת עיתונאים היו עיתונאי חוץ ועיתונאים ישראלים — האם היתה זו מציוד מליצה בלבד?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

יש לך ציטאטה כזאת מדבריי?

גאולה כהן (הליכוד):

כן. הדבר אושר גם עלי-ידי שר החוץ מעל הבמה הזאת.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אם יש לך ציטוט כזה מפי...

גאולה כהן (הליכוד):

תקבלי אותו. את יכולה לקבל אותו גם מן השר אבן, שאישר כאן את הדברים.

שר-החוץ א. אבן:

שקר.

גאולה כהן (הליכוד):

מה אצלך לא שקר? מה שאמרת, מה שאומרים אחרים.

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (הרליץ) —
 (פעיל, ג. כהן, מאיר, נבון,

מאיר פעיל (מוקד):

מה שאת עכשיו עושה כאן, זה הדבר השפל ביותר.

גאולה כהן (הליכוד):

אני מבינה שזה מרגיז אתכם.

גאולה כהן (הליכוד):

למה לך להפריע, הרי תדבר אחרי.

את לא הסתפקת או, כמו השר אלון לפני כמה שעות, בשתיקות וגם לא בכל מיני לחישות באוזן על הבטחות והסכמים סודיים שיבטיחו את הצלתם של יהודי סוריה על-ידי ממשלת ארצות-הברית או גורמיים בין-לאומיים; דרשת זאת כתנאי מפורש וגלוי בהסכם, האומנם לא ידעת אז שהסורים לא יסכימו? שהאמריקאים ילחצו? האם טווח הראייה של המדיניות הריאליסטית של ראש ממשלה בישראל, — ומי ידבר כאן על חזון מדיני — אינו עולה על מספר חודשים, שבועות, ולפעמים ימים?

אכן אין זו העמדה היחידה שממשלת ישראל חזרה בה ממנה בחודשים אלה, אבל הרי פה לא מדובר על מה שאתם קוראים שטחים, פה מדובר על יהודים, על הצלת נפשות, נושא שאני מאמינה שצריך היה לנגוע לליבה של ראש הממשלה. אבל, גברתי ראש הממשלה, אם אינך יכולה לעמוד בהבטחותיך, שאגב אורחא, אינן הבטחות אישיות, את הבטחת זאת גם בשמי ובשם כל אורח בישראל...

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לא הבטחתי דבר כזה, כי מעולם לא הבטחתי דבר שאינני יכולה לבצע.

גאולה כהן (הליכוד):

הבטחת הרבה פעמים דבר שלא יכולת לבצע וגם זאת הבטחת. תקבלי ממני את דבריך בדיוק.

למה אין לך אתו אומץ-לב, שאתם עשירים בו כל-כך בחזית הפנימית, לקום ולומר: אמנם הבטחנו, אבל היום אנחנו אנוסים. כנסת נכבדה, אם נעשה פה אונס — איפה הצעקה? יתר על כן, לא רק שאין פה צעקה, אצלנו מרעפים על האונס חיוכי אהבה. כאשר סאדאת אומר "הנרי שלון", כל טעמיו ונימוקיו עמו. אבל כאשר שרי ישראל מתמוגגים סביבו ודווקא אלה ה"צבריים", ה"רענגנים", הפטורים כביכול מחסביכי הג' לות, כאשר אתה רואה את פרצופיהם המחייכים לתוך פניו של קיסניג'ר, אתה מתגעגע לשדלן הגלותי, שלפחות השתדל, התחנן.

כנסת נכבדה, האמת היא שממשלת ישראל כולה, על הרענגנים יותר והרענגים פחות שבה, לא השתדלה למען יהודי סוריה, כי לא ראתה את הצלתם כאחת המטרות הראשונות-במעלה. אכן, ראשונה-במעלה, לפחות כבטחון גבולות המדינה, לפחות כחיי חיילים שבוים.

יצחק נבון (המערך):

אין זה נבון שלא עשו ולא עושים מאמצים. אין זו אמת.

גאולה כהן (הליכוד):

לא אמרתי שלא עשו מאמצים. אמרתי שלא ראו בזה אחת המטרות הראשונות-במעלה.

אסתר הרליץ (המערך):

מניין את יודעת?

יצחק נבון (המערך):

מכאיב לשמוע דברים מיותרים כאלה. יש די דב-רים שאפשר למתוח עליהם ביקורת ואין צורך להמציא עלילות-שווא.

גאולה כהן (הליכוד):

האם היתה זו מטרה ראשונה-במעלה בהסכם? כלום היה זה תנאי בל יעבור?

יצחק נבון (המערך):

קיבלת תשובה גם מפי השר דיין. מה שנעשה יודעים חבריך שיכולים לשמוע על כך בפורום אחר.

גאולה כהן (הליכוד):

והם יודעים שזה לא היה תנאי בל יעבור בשום הסכם.

יצחק נבון (המערך):

זה נכון.

גאולה כהן (הליכוד):

ועל זה אני מדברת.

מדינה זו כולה אינה קיימת אלא כדי להבטיח את חיי העם היהודי, וכל חיילי ישראל שלחמו ונפלו בקרב או בשבי — לחמו ונפלו בשבי למען הבטחת קיומה של המדינה שכל כולה יש לה טעם ומשמעות לא רק כדי לקיים את עצמה, אלא לשמש מקלט בטוח לכל יהודי בעולם הזקוק לכך היום או שיהיה זקוק לכך מחר.

נכון, יכול להיות שהסורים בשום פנים ואופן לא היו מסכימים לכך. אבל האם ניסתה ממשלת ישראל ברצי-נות? האם אמרה, ולוא פעם אחת, למר-קיסניג'ר שגם אנו לא נסכים לכך בשום פנים ואופן? האם באותו תוקף שאסאד עמד על כך שבהסכם תיכלל החזרתם של פליטים סוריים, שבכוח — אם לא בפועל — רבים מהם מחבלים, לא יכולנו לדרוש את החזרתם של פליטינו היהודים?

כדי להיווכח כמה לא לחמתם על יהדות סוריה, כמה הומנתם את הוויתור הזה עליהם מראש, לא צריך להרחיק לכת ולפשפש במדיניותכם בנושא זה במשך כל השנים, מדיניות שהיתה מעוותת מלכתחילה מבחינה ציונית ופוליטית. די לראות את תגובתכם, או נכון יותר: את חוסר תגובתכם, לדברי מר קיסניג'ר שיהדות סוריה היא עניינם הפנימי של השלטונות הסוריים. כן, כולנו יודעים שהוא זוכחיש זאת. אבל כולנו גם יודעים איך ומתי ומה גרם לו להכחיש זאת. לא רק שההכחשה באה רק אחרי שהוקעו דבריו מעל במה זו על-ידי חברי לסיעה ועוררו סערה בין יהודים בעולם, אלא גם ההכחשה עצמה לא היתה חד-משמעית: "ביטוי לא-מוצלח" נאמר בהסתייגות של דובר הבית הלבן על הביטוי שנושא יהדות סוריה הוא עניינם הפנימי של הסורים. ואיפה היה קולה של ממשלת ישראל? איפה היתה תגובתה המיידית — לפני הכחשת הבית הלבן?

חוברת י"ח, ישיבה ג"ב

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (ישעיהו, ג. כהן, הרליץ, פעיל, בגין, צדוק) —

התחליף להסכם הזה הוא להישאר במקום, להמשיך במלחמות התשה, להתכונן להתפרצות מלחמה כוללת יותר, לנצח שוב את הסורים במלחמה, ומיד לאחר מכן, להיכנס למערכת לחצים ענקיים של כל העולם כדי שנוותר וניאלץ לסגת. מי שמתנגד להסכם הפרדת הכוחות מציע בעצם קונצפציה של מלחמה מתמדת, של דם, של דמעות והפסדים פוליטיים. למען עניין זה היה כנראה מוכן חברה-הכנסת מנחם בגין, עליפי הדיווח בעיתונות אתמול, להביא "את חברי הליכוד במשאיות לגולן".

מנחם בגין (הליכוד):
זה שקר וכזב.

מאיר פעיל (מוקד):
הייתי רוצה שאנשי הליכוד יכחישו זאת.

שר-המשפטים ה. י. צדוק:
אוטובוסים, לא משאיות.

מנחם בגין (הליכוד):
מה שאמרת הוא שקר וכזב. לא אמרתי זאת מעולם.

מאיר פעיל (מוקד):
אשמח אם זה יוכחש.

(קריאה: זה הופיע ב"דבר").

גם "דבר" הוא עתון, אם כי אין אני שבע נחת ממנו.

מנחם בגין (הליכוד):
לא מציאה גדולה.

(קריאה: "הדבר" דומה ל"פראבדה").

טוב שניתנה הזדמנות להחכים את הכזב הזה. שקר וכזב.

מאיר פעיל (מוקד):
אני שמח לשמוע.

הדבר שעליו אנו צריכים להרהר כיום הוא מה יהא בעתיד לאחר שני הסכמי הפרדת כוחות — בין ישראל ומצרים מצד אחד ובין ישראל וסוריה מצד שני. כלפי העתיד אנו צריכים לנסות להרחיק את מבטנו, ויש בעניין זה, לפי דעתי, אובייקטיבית שתי דרכי פעולה אפשריות. בניתוח הזה אני מסכים עם חברה-הכנסת בגין. ביקשתי ממנו שייסק מסקנות שאני אנסה להסיק אותן.

מנחם בגין (הליכוד):
במקומי לא.

מאיר פעיל (מוקד):

אפשרות אחת: המעצמות ילחצו עלינו כהוגן, ובעיני קר ממשלת ארצות-הברית, — בגלל אינטרסים של ארצות-הברית, ולא בגלל אנטי-ישראליות. וכבר קיבלנו שמץ של דוגמה לכך מהשרדים אשר שלח ניקסון בענין צומם של המשא-ומתן האחרון במשך חודש מאי — אם דיווחי העתונות נכונים הפעם.

(קריאה: הממשלה מכחישה זאת.)

היו"ר י. ישעיהו:

אבקש ממך לסיים את דבריך. את מדברת זה חמש-עשרה דקות. מצאי נא משפט של סיום. הכנת נאום גדול, אבל צריך לסיים.

גאולה כהן (הליכוד):

כל משפט הוא משפט של התחלה ושל סיום.

ממשלת ישראל לא נהגה כך, כי כדי לנהוג כך צריך להיות ציוני וריבוני. ואילו ממשלת ישראל, מה גם הממשלה החדשה שלה, אינה רק ממשלת מיעוט כמותי אלא אף איכותי, היא ממשלת מיעוט מבחינה ציונית, יהודית, חזונית וריבונית.

כנסת נכבדה, כשאני באה להסכם את דברי בעניין ההסכם שהפקיר את יהדות סוריה, לא אעשה זאת איפוא בלשון ציונית. ממשלה זו חדלה מזמן להבין, מה גם לדבר, בלשון זו. אם תרצו, לא פעם נדמה לי שתמונתו של הרצל התלויה פה איננה, חס וחלילה, אלא אגדה.

אתר הרליץ (המערך):
איזה סגנון.

גאולה כהן (הליכוד):

הסכם ההפרדה הופך את יהודי סוריה לא רק לטרף בידי הרוצחים אלא גם לבני ערובה שישמשו היום בידיהם קלף: הסורים ינפפו בקלף זה מעל ראשינו לצורך נסיגות נוספות: "אתם רוצים את יהודי סוריה" — יגידו — "וזה תחילה לקווי 1967". או אז יתחיל מקח וממכר: קצת יהודים — קצת שטח.

היו"ר י. ישעיהו:
את צריכה לסיים.

גאולה כהן (הליכוד):
אני מסיימת.

(קריאה: את הופכת אותם לבני ערובה כדיבוריך אלה. זהו בדיוק מה שאת עושה אתם.)

כנסת נכבדה, שתי הנשים שעלו לגג ביתן בדמשק, עליפי עדותי של עיתונאי איטלקי שחזר זה עתה משם, ונופפו בידיהן בתנועות ידיים נואשות, עומדות עוד על הגג וקוראות לנו לעזרה. אנו קוראים לכנסת ישראל לבטל את ההסכם הזה, ועליידי כך לאשר מחדש את ההסכם ואת האמנה הציונית שעליהם התחייבה המדינה ובלעדיהם אין לנו לא רק זכות להתקיים, אלא הינה גם לא תוכל להתקיים.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחברה-הכנסת פעיל, ואחריו לחבר-הכנסת שרון.

מאיר פעיל (מוקד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הסכם הפרדת הכוחות ביו ישראל וסוריה הוא הסכם סביר מבחינה צבאית. הוא לא מציאה גדולה, אבל הוא הסכם סביר. הוא אינו מסכן באורח משמעותי את בטחון ישראל, והוא מניח יסוד לשקט כלשהו ברמת-הגולן ולהחלפת השבויים ואולי גם משהו בכיוון של פתרון בעיית יהודי סוריה. לכן אצביע בעדו.

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (פעיל, לין, הורביץ, ישעיהו, שרון) —

שר הבטחון, משה דיין, הקפיד להכחיש את הידיעה שקיסטינג'ר אמנם לחץ. מכאן אני מסיק שהנשיא ניקסון אכן לחץ, כנראה, כלשהו. במצב זה נימצא בעתיד הנראה לעין מבודדים לחלוטין ונאלצים לפנות את רוב רובם של שטחי סיני, יהודה ושומרון ורצועת עזה. ככל שניאלץ לוותר מכוח לחצים של ארצות-הברית, כן נקבל פחות תמורה פוליטית מהעולם הערבי, ויחזור תקדים "קדש" משנת 1957, אולי במהדורה קצת יותר מוצלחת.

אפשרות שנייה: המעצמות, ובעיקר ארצות-הברית, לא ילחצו, כמובן, בגלל שיקולים שלהן, בעיקר של ארצות-הברית. ייתכן שמעמדה של ארצות-הברית במצב רים וסוריה לא יתחזק. אולי תתערער מדיניות ההפ"ש שרה בין מעצמות-העל וארצות-הברית לא תלחץ עלינו. ואולי מעמדו של הנשיא ניקסון יתערער, או לא יתערער, מי יודע מה משפיע יותר על לחצים עלינו. לכאורה יש לצפות שיהיו שמחה וצהלה בקרב רוב הגופים הפוליטיים שלנו המקווים בעצמם, ואולי זאת מקווים כל אנשי הליכוד, רוב אנשי המפד"ל והחזית הדתית התורתית, ואני מצטער לומר שגם רבים ממג"ה יגי המערך מקווים לזה — שייצור בשיטה זו עידן חדש של סטאטוס-קוו, כלומר שהשטחים המוחזקים, כמעט כולם, נשארים בידניו במחסה של הסכמי הפרדת כוחות. אין אני מבין את הליכוד מדוע הוא מצביע נגד ההסכם אם דבר כזה יכול לקרות.

אדוני היושב-ראש, שר הבטחון אמר היום: "לא הייתי נותן שטחים המיועדים להתיישבות ישראלית". והוא היה אחד החתומים על המסמך הקרוי "מסמך גלילי", אותו מסמך שעדיין יש חולמים בהקיץ כי צריך ואפשר להגשימו. אם אכן תתגשם האפשרות השנייה, הרי במקדם או במאוחר תפרוץ שוב מלחמה, שוב ננצח בשדות הקרב — נקווה שהפעם יותר מהר יותר בזול, — ושוב נימצא לחוצים במישור המדיני כהוגן, על-ידי המעצמות ובכללן על-ידי ארצות-הברית, כדי להמשיך ולוותר על השטחים המוחזקים. זאת לאחר שיישפך עוד דם.

אם יש לקח ממלחמת יום הכיפורים — זה הלקח, בעיקר לאנשים שאין להם יותר בקדקדם מאשר מצח נחושה.

שתי האפשרויות הללו הן דוגמה קלאסית של מעגל-קסמים שאין ממנו מוצא. לכן שומה על הממשלה החדשה של ישראל לנקוט יומה מדינית למען השגת שלום, לפחות באופנסיתב שלום פוליטית כלפי מצרים, כלפי ירדן, כלפי הפלשתינאים, שעניינה העיקרי יהיה הבעת נכונות עקרונית לפנות את רוב רובם של השטחים המוחזקים.

אמנון לין (הליכוד):

מה זה "רוב רובם"?

מאיר פעיל (מוקד):

כלפי מצרים — בשטחי סיני; כלפי הפלשתינים וירדן — בשטחי יהודה ושומרון ורצועת עזה. זאת בשלבים ובהדרגה תמורת הסכמי שלום ופירו השטחים שיוחזרו.

יגאל הורביץ (הליכוד):

מה זה "רוב רובם"?

מאיר פעיל (מוקד):

כשאני אומר "רוב רובם" אני מתכוון לרוב רובם. ואתה, חברי-הכנסת הורביץ, סיטונאי טוב ממני ואתה יודע שסיטונאי אינו עוסק בפרטים בשלבים הראשונים של משא-ומתן.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אתה לא צריך להתפאר בכך שאתה קמעונאי.

(קריאה: את "השטחים" שלך מכרת.)

מאיר פעיל (מוקד):

מה שמכרתי אני יודע, ואני מקווה שיהיה לזה תגמול, על אפכם ועל חמתכם.

על כך יש להוסיף יומה פוליטית בכיוון הפלשתינים, עלינו להכיר בזכותם להגדרה עצמית ולהקמת יחידה מדינית משלהם באזורי יהודה, שומרון ורצועת עזה, בין כחידה עצמאית, בין כפדרציה עם ירדן, תוך התחייבות מפורשת מצדם ליחסי שכנות טובה עם ישראל והכרה הדדית. רק יומה כזאת עשויה לפתוח אפשרות שלישית שתתמרן את מוקדי הכוח של העולם הערבי אל ההידברות המדינית אתנו, בין בגלל המוטיב באציות להשיג את השטחים ובין משום שלחץ העולם הגדול יונסה כלפיהם ולא כלפינו. אם נהגה בחכמה ניתן לצאת ממעגל-הקסמים באורח נבון, מרחיק ראות. תסלחו לי אם אני משתמש במונחים הנבואיים של גאולה כהן, הנביאה במרכאות כפולות, מכופלות ומשורר לשות. זה הלקח שיש לי כיהודי מבחינת ראייה ארוכת-טווח. זה האתגר העיקרי של מדיניות החוץ והבטחון הישראלית בשנים הקרובות.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הייבור לחברי-הכנסת שרון ואחריו לחברי-הכנסת לזין.

אריאל שרון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אפתח דברי בהבהרה חד משמעית: הליכו"ו הוא בעד הסכם הפרדה עם סוריה. תזרנו והצהרנו זאת עשרות ומאות פעמים. אבל אנחנו בעד הסכם הפרדה אחר — הסכם אמיתי של הפרדה. הסכם הפרדת הכוחות שעליו חתמה ממשלת ישראל איננו הסכם הפרדה כלל. ברצוני להוסיף ולהדגיש, וזאת בעקבות דברים שנאמרו כאן על-ידי רבים מדוברי המערך, ושמעתי את הדברים האלה לא רק כאן; אני שומע אותם במשך שנים ארוכות — אני רוצה איפוא להוסיף ולהדגיש: הליכוד איננו מפלגת מלחמה כפי שמנסים להציג אותו. כפי שאתם, אנשי המערך, אינכם מפלגת שלום, אנו איננו מפלגת מלחמה, ואתם אינכם מפלגת שלום. האם לנו אין ילדים? האם אנו לא נלחמים בחזית? כל אורחי מדינת ישראל שואפים לשלום, ואין לשלום איש שאינו זכות בלעדית על שלום. ואני מוכרח לומר שאני תוספו להדגיש את זכותכם הבלעדית על השלום, לא תהיה ברירה אלא לבוא ולומר לכם בצורה הברורה ביותר: אם יש מפלגת מלחמה בישראל, הרי זאת מפלגת המערך. בהנהגתכם אנו נלחמים זה עשרים-ושש שנים ללא אחד של שלום. אבל אני אומר זאת כי אני חושב שזה לא נכון. אבל גם אנו לא מפלגת מלחמה. תפסיקו לנפנף בנושא הזה.

חוברת י"ח, ישיבה נ"ב

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (שרון), וילנר, ש. תמיר, מאיר, הלל, שם-טוב, ישעיהו, שוסטק, רונן) —

אריאל שרון (הליכוד):

גברתי ראש הממשלה, אני לא אתכם היום כי לא רציתי להיות אתכם. לו רציתי להיות אתכם, הייתי אתכם.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
באמת?

אריאל שרון (הליכוד):

ואם אתם מדברים על זה, אני מוכרח לומר; אני מכיר הרבה. אני מכיר וזוכר את מה שהיה בהיותי ילד בן חמש-שש, בשנות השלושים. אני זוכר את מה שהיה בתקופה שאחרי רצח ארלוזורוב, אני זוכר את השנאה בכפר מל"ל. אני זוכר מה שהיה בשנות הארבעים, בהיותי תלמיד בית-ספר תיכון אני זוכר מה שהיה בזמן הסגרת אנשי אצ"ל ולח"י לבריטים. אני זוכר את כל זה. אני מכיר את השנאה הזאת. זה לא משהו חדש. אני מכיר את זה. האמיני לי, אני מכיר היטב את החברים האלה. את השנאה הזאת אני מכיר.

שר-המשטרה ש. הלל:

בנאום הקודם אמרת שכדאי לדבר על העתיד ולא על העבר. ובכן, מה קרה?

אריאל שרון (הליכוד):

אתה צודק. אני מודה, אני מתנצל על זה. אבל אני רוצה לבוא ולומר שאני מקווה — אף שאינני רואה באופטימיות ובשמחה את הממשלה שתקום, בשום פנים ואופן לא — בכל זאת אני מקווה שאולי לפחות תופעה אחת תיעלם במעט והיא השנאה. אולי זאת תיעלם.

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

ראינו דוגמה טובה אצל חברת-הכנסת גאולה כהן.

מנחם יריד (הליכוד):

אתה לא דוגמה טובה. אתה דוגמה רעה.

היו"ר י. ישעיהו:

אני מבקש להפסיק דו-שיח זה.

גאולה כהן (הליכוד):

אתה לא תלמד אותי סגנון, אם אומרים לכם את האמת — זאת שנאה? תלמדו פעם לשמוע את האמת. ראש הממשלה צריכה להיות אשה היודעת — — —

היו"ר י. ישעיהו:

אני מבקש להפסיק.

אריאל שרון (הליכוד):

מאחר שהשר הלל העיר הערה — —

אליעזר שוסטק (הליכוד):

חברת-הכנסת רונן, בקול כזה אתה צריך להיות באופרה.

אליעזר רונן (המערך):

אינני רוצה להגיד לך איפה אתה צריך להיות.

חברת-הכנסת כרמל, הבית איננו מחולק לרודפי שלום ולמחרחרי מלחמה. כולנו כאן בעד שלום. בנוסף לכך, חברת-הכנסת כרמל, אינני יכול להבין מדוע אתה חושב שאתה מייצג את העם יותר ממני. אתה מייצג את העם יותר ממני? יש אנשים שאתה מייצג אותם, יש אנשים שאני מייצג אותם, אבל אינני חושב שאתה מייצג את העם, שאתה המייצג הבלעדי של העם. אמרתי: כולנו בעד שלום, אבל יש גישות שונות להשגת השלום. ואולי היה טוב שפעם נקיים באמת דיון, אולי לא בפורום כזה, אולי בפורום אחר, בשאלה מה הן הדרכים להשגת שלום. אבל בעניין זה הייתי רוצה לבוא ולומר: לכם יש גישה בעניין השלום, לנו יש גישה בעניין השלום. את הגישה שלכם ניסינו עשרים-ושש שנה. האם הצלחנו? — לא. לא הצלחנו. אולי צריך לנסות גישה אחרת.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

הממשלה ניסתה את הגסיון והפוליטיקה של הלי-כוד, וזו היתה הצרה.

(קריאות: הו...)

שמואל תמיר (הליכוד):

אבל עכשיו היא עולה על הדרך של רק"ח ובאה עליה הברכה.

(קריאות: רחוק מזה.)

אריאל שרון (הליכוד):

הייתי רוצה לנגוע במשפט אחד שכדברי שר הבטחון. הוא אמר בתשובה להצעה, הוא התבטא כאילו גישתנו היא כזאת שאננו, אנשי הליכוד, אומרים שחס וחלילה שהאש תיפסק, חס וחלילה. ההצעה היתה בעניין שליחת אנשים לזיגבה, ואני בעד שליחת אנשים — טוב שיהיו שם בזמן. הצעתי אתמול למספר חברים מן המערך שבדיון הזה היום יהיה דובר אחד מכל סיעה, כדי שאפשר יהיה לחתום על ההסכם היום, אם ממילא הולכים לחתום, אם זו הבעיה.

ובכן, אני רוצה לעמוד על נקודה אחת. אמר כאן שר הבטחון בתשובה לחברת-הכנסת גוף, שגישת הליכוד היא שחס וחלילה שתיפסק האש, אבל שר הבטחון איננו כאן. הוא אוחז בדרך כלל לשמוע רק את עצמו. השאלה היא: האם אנו באמת בעד אש? תהיו רציניים. לא היינו תחת אש עשרים-ושש שנה?

ולגברתי ראש הממשלה, הייתי רוצה לומר גם לה משפט אחד. הרשי נא לי לומר לך: אני יושב כאן. עוד לא זכיתי לקרוא קריאת-ביניים בלי שאתקל בביטוי קיצוני של שנאה מצדך.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

שנאה?

אריאל שרון (הליכוד):

גברתי ראש הממשלה, אני מכיר אתכם; אני בא מכם.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אתה רוצה שאני לך, אם אתה כבר מדבר ככה, מדוע אתה לא אתנו היום?

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (שרון, אלוני, ישעיהו, גוף, טובי, בן-אהרון) —

מים את הסכם הפרדת הכוחות כהלכה. ואני בא ואומר כאן: המצרים אינם מקיימים את הסכם הפרדת הכוחות כהלכה, אלא שאנחנו לא מגיבים. ואביא שתי דוגמאות המוכיחות שהמצרים אינם מקיימים את הסכם הפרדה.

דוגמה אחת: בניגוד מוחלט להסכם נמצאים כוחות תינו בטווח ארטילריה מצרית, ארוכת-טווח, הממוקמת על שפת התעלה; זה בניגוד מוחלט להסכם.

דוגמה שנייה שאני מוכרח לציין אותה — ועניין זה לא הובא עד היום לפני ועדת החוץ והבטחון —

יצחק בן-אהרון (המערך):
הובא.

אריאל שרון (הליכוד):
עוד לא אמרתי מה.

— בשלוש גקודות ממזרח לתעלה חדרו המצרים לתוך שטח החיץ המוחזק על-ידי או"ם ובנו שם ביי-צורים. אנחנו לא אמרנו על כך כלום. לא הגבנו, והמצרים יושבים בשטח.

יצחק בן-אהרון (המערך):
אף פעם לא שאלת שאלה בעניין זה.

אריאל שרון (הליכוד):
אשאל.

יכול להיות שיש לישראל שיקול בעניין זה. אבל אין לומר שהמצרים מקיימים את ההסכם כהלכה; המצרים אינם מקיימים את ההסכם כהלכה.

הבאתי שתי דוגמאות. יש עוד דוגמאות. והייתי רוצה להוסיף עוד דבר אחד.

באשר לאילוזיית השלום כתוצאה מיישוב ערי התעלה — זוהי תיוה שעברה מערי התעלה לקונייטרה. זוהי תיוה שאנחנו שומעים בעיקר מפי שר הבטחון במשך חודשים ארוכים, ואני בא ואומר: אין כל קשר בין יישוב ערי התעלה ופתיחת התעלה לבין השקט בחזית המצרית. המצרים כבר פתרו את בעיית ערי התעלה. הם פתרו זאת. הם הציבו טילים ארוכי-טווח. הפתרון של המצרים במקרה שאנחנו נפגע בערי התעלה — יש להם פתרון — הפתרון שלהם הוא טילים ארוכי-טווח הממוקמים, מוצבים ומכוונים לבסיסי סים בישראל. ולכן אל נשלה את עצמנו. אמנם שמעתי את נימת הביטול שבדיבור על "אסטרטגים של הליי-כוד". בכלל, האסטרטגיה כולה מונחת כנראה בכיס המערך. מי שבא ומנסה להוכיח לנו היום שערי התעלה המושבות הן ערובה לשקט — משלה אותנו ואומר דבר שהוא לא נכון. אולי כך הוא מאמין, אבל זהו דבר לא נכון. המצרים נתנו תשובה, ולסורים יש בדיקת אותה תשובה. מי שחושב כי 10,000 או 15,000 תושבים בקונייטרה שיישבו ליד גדר — ואני מניח שנקים שם גדר, שאם לא כן אי-אפשר יהיה לחיות שם — מי שחושב כי זה ישמש מחסום לפתיחה באש, טועה. כי לסורים יש בדיקת אותה תשובה שיש למצרים. יש להם תשובה לנושא זה.

מה הרווחנו מהסכם הפרדה? הרווחנו שקט לזמן-מה. ואני חושב שזה דבר חשוב בהחלט; אינני מזלזל בשקט; כולנו מייחלים לשקט, וטוב שיהיה שקט.

אריאל שרון (הליכוד):

— לאחר דבריו של השר הלל אני מוכרח לומר: אני מצטער, לא התכוונתי להגיד את הדברים האלה. אבל אני מוכרח לומר שהאווירה הקיימת פה, כפי שהיא קיימת — אני מצטער מאוד שאמרתי זאת, אבל אני חושב שכדאי פעם להגיד זאת.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
מי אחראי לאווירה זו? מי הביא מפגינים לבית הזה? מי לא מוכן להאזין לדברי חברי?

אריאל שרון (הליכוד):
הגברת אלוני —

היו"ר י. ישעיהו:

חברי-הכנסת שרון, התארים בכנסת הם: חברי-הכנסת או חברת הכנסת. נא ליכור זאת.

אריאל שרון (הליכוד):

חברי-הכנסת אלוני, היתה לי הזדמנות במשך ארבעה חודשים לשמוע מפיך מי אחראי לכל דבר רע. פה, מעל הדוכן הזה, שמעתי מפיך מי אחראי לכל דבר. עד השבוע הבא יש לך עוד זמן, יש לך עוד ארבעה-חמישה ימים.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

הכנסת לא היתה מעולם כפי שהיא בימים האחר-רונים. אנו יכולים להתווכח על השאלה מי אחראי למדיניות זו או אחרת; אבל אתה מדבר על אווירה של דיונים בכנסת. הקשב מה קורה בספסלי חבריך וראה מה נעשה, לרבות הבאת מפגינים לבית הזה בניגוד לחוק.

עקיבא גוף (הליכוד):

הרי יש זכויות האזרח. הפגנה היא זכות.

היו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, השעה מאוחרת. אני מבקש להפסיק.

אריאל שרון (הליכוד):

ראש הממשלה ציינה בדבריה את ההבדל בין ההסכם עם המצרים ובין ההסכם עם הסורים בכך שבחזית המצרית יש כוח חירום של או"ם ובחזית הסורית נקרא הכוח בשם אחר. אני מוכרח להגיד כאן: אמנם קשה היה להבין מהמפה שהונחה לפנינו מה בדיוק הם הקווים; ולא הבנתי מדוע המפה חייבת להיות בערבית. הדבר הוא רק מקרי? מעניין שמפה אשר עליה נחתם הסכם בין שתי מדינות נכתבה בערבית בלבד. ערבית היא שפה נפלאה, אבל מדוע תהיה המפה בערבית בלבד? אינני חושב שדבר זה הוא מקרי. אבל אני מצוין —

תופיק טובי (רשימה קומוניסטית חדשה):

כאן מדובר על אדמה ערבית, על שטחים ערביים.

אריאל שרון (הליכוד):

— אבל אני מצוין: שזה לא ההבדל היחיד. יש עוד שורה של הבדלים.

הייתי רוצה לציין כאן עוד דבר: ראש הממשלה אמרה כאן — אני מניח שהיא אמרה זאת בתום לב, אבל אולי טעתה במה שאמרה כאן — שהמצרים מקיי-

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (דיון) (שרון, ישעיהו, לוי) —

אדמיניסטרציה סורית ומשטרה סורית — אין משמעות לחיץ.

ויתרתם על כוח חירום. דרשתם מספר אלפים, וירדתם למספר חסר כל משמעות. יושב-ראש ועדת החוץ והבטחון דיבר על סמליות במזרח. זוהי דוגמה מובהקת של סמליות. חבל שאתה משתמש בסמליות רק כשגוזל לך.

ויתרתם על הדרישה בעניין שיחרור יהודי סוריה; וכן ויתרתם על העקרון שאין לאפשר למחבלים ולוח"מים בלתי-סדירים אחריים לפעול מתחום סוריה לעבר יעדים בצפון. והעובדה שנתתם לגורם אחר מעמד בזה שנוגע למלחמת מגן שלנו וזכותנו לפעול — אני רואה בה דבר חמור מאוד, תקדים חמור ביותר.

לסיכום: על מה לא ויתרתם? הרי ויתרתם על הכל. מה קיבלנו? — קיבלנו הרבה פחות, לדעתי, מכפי שיכולנו לקבל אילו גילינו עמדה תקיפה יותר.

ומשפט אחד בעניין הלחצים. באיגרת ניקסון היו לחצים ברורים. ולא חשוב שברמה זו הלחצים נאמרים בנימה עדינה. אנחנו יודעים, ולא אצטט, מה נאמר בנושא הזה.

ועוד משפט אחד אני רוצה לומר: אני מציע לכם להפסיק לכרוך את אספקת הנשק האמריקאי עם ויתור על גבעה זו או זו.

עניין הנשק אינו קשור בויתור על גבעה כזאת או אחרת. תפסיקו לנופף בנשק הזה. קיבלנו נשק גם כשסירבנו לאמריקנים בעבר.

כפי שאמרתי, הליכוד תומך בהפרדת כוחות. חזרנו ואמרנו זאת. אנחנו שומחים לשקט ולשוב שבוינו הביתה. אבל אנחנו יודעים שכאן הממשלה טעתה והטעתה. ובמקרה זה שוב לא עמדה הממשלה על משמר האינטרסים של מדינת ישראל, וחבל.

היו"ר י. ישעיהו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שלום לוי.

שלום לוי (המערך):

אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, חבר-הכנסת אריאל שרון סיפר בדבריו שהוא הציע להגביל את הדיון ולהעמיד אותו על שני נואמים בלבד, אחד ממחייבי ההסכם ואחד משולליו. לאחר ששמעתי את דבריה של חברת-הכנסת גאולה כהן וגם את דבריו של חבר-הכנסת אריאל שרון אני מצטער מאד שהצעתו לא נתקבלה. אילו היתה מתקבלת, היו נמנעים דברי הקיסרוג המרים והקשים של חברת-הכנסת גאולה כהן על המייצגים גים את רובו של העם, והיו נמנעים הדברים הקשים המטפחים שנאה שהיו בחלק הראשון של דברי חבר-הכנסת אריאל שרון.

אני לא איעג בדברים האלה ואעבור לגופו של עניין מנקודת-ראות פנימית שאני מחשיב אותה ביותר בימים אלה. רבותי, ההסכם על הפרדת הכוחות איננו אידיאלי. יש בו ליקויים ויש בו יתרונות. טמונים בחובו זרעי פורענות, אך הוא נושא עמו גם בשורה של רגיעה והכשרת לבבות למשא-ומתן בדבר שלום. החסרונות שמונו בהסכם הזה דוברי האופוזיציה קיימים, והם מטילים צל כבד. ואף-על-פי-כן ההסכם כשלעצמו הוא פתח תקווה שיש לקבל ולקיימו. ויש להביע — ואני רואה חובה להביע — הערכה לראש הממשלה ולצוות שפעל

בעצם, השגנו שוב הפסקת-אש. בפעם הקודמת, לפני כמה חודשים, השגנו הפסקת אש במחיר מלחמה נוראה. הפעם השגנו הפסקת-אש תמורת ויתורים החשובים לסורים מאוד. השגנו הפסקת-אש תמורת כל מה שהיה בידינו וניתן היה להחזיר לסורים כיום ובעתיד.

מה לא השגנו בהסכם ההפרדה, או יותר נכון לשאול: על מה ויתרנו בעת המשא-ומתן? אינני מדבר על עניין השלום. כי אני חושב שבנושא זה ויתרה הממשלה כבר מזמן. אפשר להסביר: גם הליכוד לא תבע פה שלום; הנושא הזה בכלל ירד מן הפרק.

ויתרנו על אפשרות המשך ההסדר עם הסורים בכך שמסרנו כבר כל מה שניתן להימסר. אין עוד על מה לדבר, ואין גם אפשרות לעקוב אחר התפתחות יחסים כלשהם, כי גם לסורים ברור שאין על מה לדון בעתיד. ולכן גם מבחינתם אין להם מה להפסיד במקרה שתחדש האש. למצרים יש מה להפסיד. אין זה אומר שהם לא יכניסו כוחות. אני חושב שהם יכניסו כוחות. לסורים אין מה להפסיד, כי אנו כבר נתנו הכל.

ויתרנו על שטחים. ואני מוכרח לומר: אינני חושב ששטחים אלה מכריעים בחשיבותם. יש להם חשיבות; אך הם לא מכריעים בחשיבותם. השטחים החשובים ביותר הם החמרון הסורי, מוצב הפיתולים, קונייטרה וסביבתה.

באשר לקונייטרה אני רוצה לומר: קונייטרה איננה הכותל המערבי. רוב האנשים בארץ לא שמעו על קונייטרה לפני שהיו ברמת-הגולן, וכן רוב היושבים בבית הזה. חשיבותה של קונייטרה איננה בהחזקתה; חשיבותה היא בהעדר נוכחות סורים בתוכה. זאת החשיבות. לא בנוכחותנו. בתוך קונייטרה אין מה לשבת; גם היום אין יושבים שם. מחזיקים כלים, אבל לא יושבים שם. אבל חשיבותה בכך שאחריה אינם יושבים בה. כי ברגע שיישובו בה — תהיה לה חשיבות ממדרגה ראשונה.

ויתרנו על רעיון ההפרדה. האם יש פה בכלל הפרדה? היישובים נשארו בטוח ארטילריה; הכוחות נשארו בטוח טאנקים. בקונייטרה אין אזור חיץ כלל. שוטרים שלנו יעמדו ליד שוטרים שלהם. והבה נהיה רציניים: כולנו מכירים את המשטרות הללו. כל הצדדים התנסו במשטרות הללו. בקונייטרה אין הפרדה אלא הצמדה. אין שם הפרדה אלא יש שם הצמדה.

ויתרנו על דילול כוחות. איזה דילול זה בכלל? אילו יכולתי להשפיע הייתי אומר לממשלה: חבל לבזבז את הזמן על נושא הדילול. מה זה משנה אם המרחק הוא 10 קילומטרים? זה משנה אם המרחק הוא 50 או 100 קילומטרים. אז יש לדילול משמעות. הרי כשיצאנו למתקפה במלחמה האחרונה פתחנו בה במרחק של 30 קילומטר מן התעלה וכעבור שעתיים הגענו לתעלה. 10 קילומטרים עוברים בשעה אחת. על זה צריך לבזבז זמן? ואני מתייחס בכנות לרצון לחסוך זמן כדי לחתום. אבל על זה צריך לבזבז זמן? אני מתפלל בכלל שמישהו אומר שיש לזה חשיבות. איזו חשיבות יש לזה בכלל?

ויתרתם על אזור חיץ ממש מינימאלי. בגיזורה שמדרום לקונייטרה אין אזור חיץ; בקונייטרה ומצפוניה אין בכלל שום משמעות לחיץ. אף שהשטח שם רחב יותר, כי ברגע שיש אוכלוסיה של עשרות אלפים,

הזה מצפה לתקופה של רגיעה, של הפוגה, שתאפשר לנו לתקן הרבה דברים מבפנים, שתאפשר לנו להיערך מחדש. ואני סבור שנסייגה זו, על כל הסכנות הכרוכות בה והמתחייבות מהסדר הפרדת הכוחות, ואף הויתורים הישראליים האחרים, עתידים להבטיח לנו יציבות כלשהי לזמן מסוים, יציבות שתאפשר לנו לפתור בעיות, או לפחות לקדם פתרון של בעיות רבות — חברתיות, בטחוניות, ואולי גם פוליטיות.

רבותי, בימים האחרונים, בחודשים האחרונים, הת-ריפו ביותר הבעיות החברתיות והתרבותיות. דומה, ואין מקום להתעלם מכך, שחלקים מהמוני העם שהתלקטו בישראל טרם התעוררו. וכל הבא היום ומחרף מאב-קים פוליטיים על עניינים שהם חשובים כשלעצמם אך אינם קובעים את גורל המדינה כגון ההסדר המוצע היום, מחליש את כוח העמידה של העם לקראת המערכה על גורל המדינה שאולי היא עדיין צפויה לנו.

אילו לא דמסספינא הייתי מזהיר מפני התחוללות מלחמת התשה רוחנית בקרבנו. רבותי ראשי האופוזיציה, בארגונם את ההפגנות, בפגנון דיבורכם, בנוסח התבט-אותכם, אתם סוללים את הדרך לקראת מצב של התשה פנימית בשעה שאנו מצווים לנקוט את כל האמצעים כדי למנוע אבדן דרך, להציל את העם מסכנת יאוש ודכאון. והעירעור הזה שאתם מאערערים, העירעור שלוח הרוס, על הממשלה ועל אמירה בעניין זה של הסכם הפרדת כוחות עם סוריה לא יתרום לחיזוק כוחה הפנימי והנפשי של מדינת ישראל. הוא לא ימנע את המבוכה ואת היאוש. הוא לא יציב להם גבולות. והדבר שאנו מצווים עליו היום הוא להציב גבולות לרגשות יאוש ומבוכה.

רבותי חברי הכנסת, אנו מצפים שעם אישור ההסדר תיפסק שפיכת דמי בחורינו. ואנו מקווים כי תינתן לנו הפוגת-מה כדי לבצר את יסודות ביתנו ולחזקם. בימינו קיימת, לדעתי, מצווה עלילאית אחת — להשפיע על רוח העם ובני הנעורים שבו ולחזק את אמונם בעתיד, תוך הדגשה מפורשת שבנסיגה מקונייטרה אין שום ויתור על עניין חיוני. לא מצאתי שום מקור ביהדות המצווה על הפגנות וצום לאומי בעקבות נסיגה מקונייטרה. ואין שום אינטרס לאומי המחייב את בנו של מאור ישראל, הרב קוק, להוציא תורה לרחובה של עיר בעקבות ההסדר. יש בתלמוד רשימה ארוכה של עניינים ומצבים המצווים להוציא תורה לרחובה של עיר. עיינתי במקורות ולא מצאתי שום אסמכתה להוצאה לרחוב, בעניין ששמו נסיגה מקונייטרה. אילו לפחות היה מדובר על גמלא, היא סמל במלחמות היהודים על חירותם, הייתי מבין את ההתרגשות. האזור שאנו מדברים עליו אין שום מקור במורשת שלנו שמחייב אותנו לדבר בהתרגשות ובהת-פעמות כזאת עליו כפי שעשו ראשי האופוזיציה.

יצחק מודעי (הליכוד):

בטחון ישראל אינו מצדיק זאת ?

שלום ליון (המערך):

אתה מוכן גם עכשיו לבוא ולטעון שגורלו של בטחון ישראל נקבע בהסדר זה ?

חיים קורפו (הליכוד):

אתה טענת זאת.

בעצה אחת עמה, על שגילו אורך-רוח, מתינות וגמישות, והשכילו להביא משא-ומתן מסובך, רווי מטענים של איבה, חששות וחרדה, לידי גמר.

רבותי, בהסדר כרוכים בלי ספק סיכונים. אך אלה הם סיכונים שמדינת ישראל הנאבקת על קיומה ועל בטחונה; מדינת ישראל המעוניינת עניין חיים בבני-ברית ובשאינם בני-ברית שעייפה נפשם, לפחות של רבים בתוכה, להורגים; מדינת ישראל הזקוקה לתיקון פנימי — מדינת ישראל זו חייבת להסתכן עכשיו למען סלילת דרך לקראת משא-ומתן על השלום. אלה הם הסי-כונים שהומו מחייב אותנו ליטול אותם.

לא אעמוד כאן על השיקולים המדיניים והצבאיים המחייבים את ההסדר. היטיבו לעשות זאת ראש הממשלה ושר הבטחון וחברי כנסת אחרים. אולם אעמוד על אספקט בעל משמעות פנימית לאומית מדרגה ראשונה שלדעתי אין האופוזיציה יכולה להתכחש לה. האחריות הלאומית מחייבת גם את האופוזיציה, גם אם לדעתה יש לשלול את ההסכם. היא מחייבת אותה להימנע מהפרזה בתיאור הסיכונים. כי בדיבורים הבוטים על הפקרת הבטחון ועל שעורריה שנעשתה היא מקדירה על בני הארץ את עולמם, היא מקדירה את שמייה הכחולים של ארצנו ומעמיקה את המשבר והמבוכה, ואפשר גם הזכ-און שבני עמנו שרויים בו.

רבותי, בשעה שנערך כאן הדיון הפגינו בחוץ בני נוער, בכללם מתנולמים, תלמידים, חיילים ובני ישיבה. ואני שואל את המפגינים ואת אלה ששלחו אותם: על מה הם מתריעים וכיצד הם מתריעים? האם באמת מותר לומר בקשר להסכם הפרדה שממשלת ישראל הפקירה את בטחון ישראל? האם באמת מותר לומר שההסכם הזה הופך את כל מדינת ישראל למעלות? האם אין בכלל כל צנזורה של אחריות לאומית על הדיבור ועל ההתבטאות בבית הזה? האם אפשר להשוות את ההסכם הזה לקטיעת רגל של ישראל? האם אין המפגינים ותומכיהם חשים כי ההסכם הגדולה ביותר, גדולה הרבה יותר מאשר ההסכם הזה, חבר כנסת נכבד ומפקד מהולל אריאל שרון, הסכנה הנשקפת לעמנו ולמדינתנו היא הסכנה של נפילת הרוח, של קטנות המחוי. האם הסכנה שהעם עלול חס וחלילה לקבל את גירת האופוזיציה — האם הסכנה הזאת אינה חמורה הרבה יותר? האם אין אתם שבהכרזה הבלתי-פוסקת, החוזרת ונשנית מדי יום ביומו, כי ממשלת ישראל וראש הממשלה בתוכה מפקירים ללא הפסק את ענייניה החיוניים של המדינה; בדיבורים שבנסיגה מקונייטרה פירושה חלוקת הארץ בנוסח 1947 וכדומה — האם אינכם חשים ואינכם מרגישים שאתם מדכאים בזה את רוח בני הנעורים ומחמיים את המשבר הרוחני שבו שרויים היום רבים מבני עמנו כתוצאה מהמכה שקיבלנו במלחמת יום הכיפורים, ומחלישים את כוח העמידה המלוכד שיהיה דרוש לנו — הלוואי שלא יהיה דרוש לנו — נגד כל מזימה להתזרנו לגבולות 1967?

רבותי, מלחמת שיחרור לאומית, ואנו בעיצומה, יש בה עליות וירידות. בכל מלחמה יש נסיגות. אך לא הרי נסיגה כנסיגה. יש נסיגה המסמנת התמוטטות, ויש נסיגה הבאה לשם ביצור, לשם קיצור הקו המהווה ביצור. ובהיסטוריה אירעו נסיגות שהצילו מדינות וממ-לכות. כל מי שחי בעם — ופה קראה חברת-הכנסת גאולה כהן לראש הממשלה לרדת לעם — חש שהעם

חוברת י"ח, ישיבה נ"ב

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (תשובת שר החוץ) (ליון, שרון, חריש, ישעיהו, אבן, קורפו) —

שר-החוץ א. אבן :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ארבעה חודשים בלבד מפרידים בין ההסכם החתום עם מצרים לבין ההסכם כס המיועד להיחתם עם סוריה מאחר. אמנם יש נקודות שוני באופיים, בתנאיהם ובנסיבותיהם של שני ההסכמים. אף-על-פי-כן רשאים אנו, כאשר אנו שומעים את זעקת החרדה של נציגי הליכוד, להיזכר בחרדה הקודמת. מה לא נאמר על החזות האיומה הנשקפת לנו מההסכם עם מצרים? אנו מצטט: "דילול הבטחון", "היהורו פן תמיטו על העם הזה אסון נוסף", "קמו עלינו אויבנו ותומכים אדירי-כוח וכוננתם לגזול את המולדת מהילדים שלנו".

חברי הכנסת, אני מביא את הדברים שלא בשמות אומריהם, לא מתוך אדישות לסיכויי הגאולה לעולם, אלא משום שענייננו הערב בהשקפות ובדעות ולא באנשים, אפילו לא באישים. אולם כל נבואות אסון אלו, שלא עמדו כלל בשום מבחן של המציאות, היו מתונות וחיוורת לעומת הדברים שנפלו מפיה של חברת-הכנסת גאולה כהן. דבריה חרגו מכל גדר של מחלוקת בתוך המשפחה הלאומית. ממשלת ישראל מצטיירת בפי כננופיה של מפקירי מולדת. אני אומר בכל הרצינות: כל ימי חיי לא שמעתי, ואני מקווה כל ימי חיי לא אשמע, התפרצות כזאת של עוינות ויצר מליכה, מריבה בלתי-מרוסנת. כיצד אפשר היה לא להיזכר במשפט הנורא ביותר בספרותנו "על שנאת חנם חרב הבית"? אני מבקש את חברת הכנסת להאמין כי בשביל כמה מאתנו היתה זו שעה של ליקוי מאורות.

אינני בא לטעון כי קיומו של הסכם ההפרדה עם מצרים — קיום הנמשך עד כה — יש בו ערובה מוחלטת לעתיד, אולם הנסיון אשר נרכש בארבעת החודשים האלה, ערכו של הנסיון הזה אינו מבוטל. ספק אם יש אורחים רבים בארץ המתחרטים היום על ההסכם עם מצרים אשר כה הותקף בבית הזה ובעתונות ובראש כל חוצות. אמנם באותו הסכם היה סיכון של אכזבה רגל אפשרות של הפרה, אך היה בו גם סיכוי של הפרשה ורגיעה שתבוצע אם יקויים ההסכם כהלכה. ואם לחבר-הכנסת שרון יש עדות על הפרת ההסכם ההוא, מדוע אינו מביא את העדות ההיא לפני המעמד שבו יכולה העדות להיבדק?

אריאל שרון (הליכוד):

את העדות שמעתי מהמעמד.

שר-החוץ א. אבן :

הממשלה השקיעה משהו בסיכוי, תוך מודעות גמורה לסיכון. לא היתה זו השקעה עיוורת, סירבנו להתפשר עד כדי סיכון הבטחון. עמנו על הנחיות ואיוונים ודילולים ותמיכות מדיניות כדי להבטיח שאפילו הפרת ההסכם, אם תבוא, לא תפגע בבטחון המדינה, וזאת לפי מיטב העצה הבטחונית אשר בידנו ולרשותנו. כאשר אני שומע על קיום של ניגוד תהומי בין חוות-דעתם של כל בעלי ההתמצאות הבטחונית בתוך הממשלה לבין חוות-דעתו של חבר-הכנסת שרון, מדוע עלי להעדיף את דעתו על פני דעתם? הרי מסירת חוות-דעתו לא נעשתה בדיון באווירה של ניתוח אנאליטי אוביקטיבי קר וצלול.

חיים קורפו (הליכוד):

למה קובל אדוני על דעתם כאשר הם מחליטים מי מתאים להיות שר החוץ אצלנו?

שלום ליון (המערך):

אני לא טענתי זאת. אמרתי שבעניין זה יש חילוקי דעות. ובעניין זה יבוא הרוב ויכריע. אין הצדקה לארגן הפגנות. אין הצדקה לומר שעל-ידי אישור הסדר זה אנו מכינים מעלות מספר 2. זה ביטוי חמור. אינני רוצה להשתמש בנוסח שבו דיברו חברים אלה. אני נוהר מלפגוע בחברים ובאנשים. ואני יודע שחברת-הכנסת גאולה כהן הצטיינה בעבר בגבורה. אבל מה שהפגינה פה איננה גבורה, כי איווה גיבור? — הכובש את יצרו. והיא לא כבשה את יצר ההתנצחות שלה. זה אינו תורם לחיזוק העם.

אינני בא לומר שהסכם זה מביא לנו גאולה. ציניתי במפורש שיש פנים לכאן ולכאן. ובעניין זה יכריע הרוב בבית הזה. אל נערב את הרחוב בזה. אל נוציא את התורה לרחובה של עיר. סוף סוף אין המדובר בירושלים. אין זה לזו השידרה של האומה.

אריאל שרון (הליכוד):

מתיישבי רמת-הגולן הם "הרחוב"?

שלום ליון (המערך):

לא דיברתי על מתיישבי רמת-הגולן. דיברתי על אלה המארגנים הפגנות.

אריאל שרון (הליכוד):

מי מארגן הפגנות?

ישיבה חריש (המערך):

הליכוד — בכל הארץ.

שלום ליון (המערך):

רבתי, אני נוטל רשות לעצמי לפנות אל ראשי האופוזיציה: ינסו לקעקע את הממשלה על כל עניין שהוא, לא על העניין הזה. אל יארגנו הפגנות בעניין זה, כי זה בנפשו של העם. אל יעזרו להשריש בקרב חלקי הנוער רגשות של יאוש ודכאון.

רבתי, הסכם הפרדת הכוחות הוא, לדעתי, הישג החותם תקופה בתולדות המדינה — תקופתה של גולדה מאיר וממשלתה. בתקופה האחרונה, על מצוקתיה וטר-דויתיה. האכלנו לא מעט מרורים את ראש הממשלה והעוררים על-ידה. אני רואה צורך לחזור ולומר בשלהי התקופה, אגב החתימה על ההסכם, כי בדברי ימינו תירשם ראש הממשלה גולדה מאיר ומדיניותה כסמל לכות העמידה של עם קטן הנתון במצור ובמצוק מול אומות גדולות ובחבל ארץ עיון זה. בתלמוד יש ביטוי המכוון לעם ישראל: סנפירינון שלא זו ממשמתו. כך אני רואה את ראש הממשלה, גולדה מאיר, עומדת על המשמר מבלי לזוז מבלי לסגת, מבלי להפקיר שום אינטרס חיוני של עם ישראל.

חבר-הכנסת נבון ציין את הסכם הפרדת הכוחות כמתנה. אולי מוטב לציין כאתגר, כי הסכם זה מציג לפנינו אתגר להשכיל ולהצליח למצות את ההזדמנויות שהוא מזמן לנו הן ביסוס השלום והן לביצור כוחנו הצבאי והמדיני.

היו"ר י. ישעיהו :

רשות הדיבור לשר החוץ, לתשובה.

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (תשובת שר החוץ) (אבן, קורפו) —

לידינו לא מתוך שאיפה לצרף אותה להיסטוריה העב-
רית, כי אם מתוך התגוננות ב־1967.

רבותי, הדראמה הציונית לא היתה מעולם אמורה
להתרחש ולהתגשם באותם חבלי ארץ. קנה-המידה שלנו
כלפיהם הוא אחד ויחיד: מה מתיר לנו ציווי הבטחון
ומה אוסר עלינו צווי זה. אבוי לנו אילו היה מתקיים
אי-פעם משא-ומתן שלא על שטחים ערביים. לכן היה
ברור מראש כי בכל משא-ומתן על הפרדת כוחות רק
סוריה ולא ישראל תרחיב את שליטתה הטריטוריאלית.
היש בזה סוד כלשהו? ואילו היתרונות שביקשה ישראל
להשיג היו והווים כולם במישור אחר. מה ביקשנו
להשיג? — ביקשנו רגיעה במקום מלחמת התשה;
ביקשנו להפסיק את הקרבות המסוכנים והקרבות המכ-
איבים; ביקשנו למנוע לא כל מלחמה, אבל למנוע
מלחמת פתע ללא התראה; ביקשנו שיחרור של שבויים
והחזרתם של חללי מלחמה; ביקשנו חיווק הסיכוי שב-
אווריה של הסכם ייתן לנו להיאבק ביתר הצלחה וב-
תמיכה של מעצמה גדולה על גאולתם של יהודי סוריה.
ראינו סיכוי של חיווק השפעתה של מעצמה ידידותית
והחלשת המונופול של מעצמה עוינת. ביקשנו הסרת
מכשול החוסם כל המשך של בירור סיכויי הידברות;
ביקשנו חיווק ההסכם עם מצרים על-ידי קידום תנופת
ההפשרה; ביקשנו בבחנת בטחוננו הכולל לטווח קצר
ראוץ על-ידי חיווק נוסף של קשרינו עם ארצות-הברית.
לשון אחרת: ביקשנו יתרונות בתחום הבטחון הכולל,
בתחום המדיני ובתחום האנושי. כל היתרונות הללו
אינם מופיעים במפה הגיאוגרפית, אך הם חרותים עמוק
במפת ההיסטוריה העתידה.

חברי הכנסת, כמה מהמטרות הללו הובטחו. לשאר
יש סיכוי, לעתים חזק מאוד. בכל אופן, הסיכוי הזה
לא היה מתגשם אילמלא ההסכם. אני חש שרוח של
הקלה ורווחה קיימת בציבורנו, והקדרות אשר לבשו
חברי הכנסת מסיעת הליכוד איננה, לפי מיטב הערכת,
משקפת את הלכי הרוח הכלליים.

חיים קורפו (הליכוד):
יש עוד סיבות לכך.

שר-החוץ א. אבן:

ייתכן כי הייתי מבין יותר את הביקורת הזאת אילו
לפחות היה הליכוד כופר בעיקר, אילו היה אומר שכל
תזוזה מהקווים אשר הגענו אליהם במלחמת אוקטובר
פסולה מעיקרה. אולם אין אתם אומרים זאת. לפנינו
איפוא חזיון משונה מאוד. סיעת הליכוד רואה בעין
יפה הסכם הפרדה עד לקו הסגול. נטיגה למרחק של
27 קילומטר איננה אסורה; 29 קילומטר — סכנה לבטחון
ישראל. על שני קילומטרים אלה, פחות או יותר, בונים
דוברי הליכוד את התהום כביכול בין הסכם מותר ומועיל
לבין סיכון בטחוננו. חברי הכנסת, זה לא רציני.

חיים קורפו (הליכוד):

אדוני השר, זה היה רציני מאוד כאשר הממשלה
אמרה: אף לא סנטימטר מהגולן.

שר-החוץ א. אבן:

שמעתי שבשליטת ההסכם הזה לא היה הליכוד כל
כך מלוכד.

שר-החוץ א. אבן:

אינני מתחייב על העתיד, אך ארבעה חודשים של
רגיעה בחזית המצרית מסוגלים ליצור דינאמיקה נוספת
לקראת עוד ארבעה חודשים ואילך. מכל מקום, הוכח כי
האסון שעליו דיברו דוברי הליכוד אינו חייב בהכרח
להתגשם. חברי הכנסת, אינני מציע שתקדים צעיר זה
ייחשב כמבטל את כל החששות שהשמיעו דוברי הליכוד,
אך יש בו לעודד מתינות מסוימת בהבעת חששות כאלה
לגבי ההסכם עם סוריה. מותר לכם, חובתכם, לדבר
על סיכונים; לא היה מוזיק לכם לדבר גם על סיכויים.
ועל הכל חייבים הייתם לשאול את עצמכם את השאלה
התכליתית היחידה לאמור: האם המצב אשר ייווצר
על-ידי קיום ההסכם עדיף או גרוע מן המצב אשר היה
צפוי עם הסירוב לחתום עליו? לשון אחרת: מהו
התחליף המעשי שאתם מציעים? מהו התחליף היחיד
במציאות? הישארותנו ליד תוך המזרחי של המובלעת
תוך מלחמת התשה מתמדת, תוך נפילת קרבנות יום
יום, לילה לילה, תוך סכנה מתמדת של מלחמה, שעם
הסלמתה תבוא מעורבות מוגברת של מעצמה גדולה
עוינת; ישיבת שבוינו בכלא זמן נוסף; מי יודע עד
מתי; — סימת כל דרך לטיפול בסעיפים אחרים של
המערכת — על הידברות ודו-קיום; המשך ודאי של
ירייה והפגזות אשר בתוכן קשה לישובינו להתפתח
ולהתחזק; החמצת סיכוי לחיווק הגשרים עם ארצות-
הברית כאשר זו איננה דוגלת בקפאון ובאפס מעשה?

איך אפשר, חברי הכנסת, לדבר על סיכונים שבאפ-
שרויות ההסכם ולהתעלם משום-מה מן הסיכויים היותר
גדולים אשר בסירוב לאשר אותו? במצב-רוח מפוכח
מאוד נכנסה הממשלה למשא-ומתן הזה. אני זוכר כי
בדיונינו הראשונים רבו הספקות על התקוות, אך לא
היינו יוצאים ידי אחריותנו אלמלא עשינו את המאמץ.
החלטנו לנסות, החלטנו להמין את שר החוץ של ארצות-
הברית להטיל בתחום זה את משקל מדינתו, נוסף על
כישוריו היוצאים מגדר הרגיל, לכל הדעות. כיצד איפוא
אפשר לתאר את בואו כביקורו של מי שבא לגזור
גזירות? המאמץ נפתח ב-28 באפריל, מכאן ואילך זה
סיפור ידוע. הוא ידוע לחברי הכנסת בכללותו, הוא ידוע
לחברי ועדת החוץ והבטחון לכל פרטיו, דיקדוקיו ושלביו.
ועכשיו ההסכם לפנינו לאחר שאושר בממשלה פה אחד.
שימו נא לב: פה אחד זה איננו דבר קל. מחר עתיד
ההסכם הזה להיחתם, מחרתיים יתחילו השבויים להגיע,
עד סוף השבוע יהיו כולם בתוכנו. תוך שרשים יום
תושלם ההיערכות ליד קו החדש יתיקיים הציון החדש
של הנשק. אנחנו לא מבטיחים את קיום ההסכם, בוודאי
לא את השגת השלום. אולם בשעה זו הנני משיב למבק-
רים לאמור: אין אף סכנה אחת מאלה שתיארתם לפנינו,
אין אף סכנה אחת מסכנות אלה אשר לא היתה קיימת
שבעתים פי מאה אילמלא הושג ההסכם.

חברי הכנסת, אין דבר קל או נוח מאשר להסתכל
במפה ולהגיע ליד מסקנה פשוטה כי היתרון כולו הלך
לסוריה, שהרי מטרותיה של ישראל ומטרותיה של
סוריה כלל לא היו זהות או אפילו סימטריות. השאיפות
של סוריה במשא-ומתן זה היו כולן בתחום הטריטוריאלית,
אולם לישראל לא היו שאיפות בתחום הטריטוריאלית,
שהרי נצחון צה"ל במלחמת אוקטובר 1974 הביטח שה-
שטחים אשר יעמדו לידנו במשא-ומתן זה יהיו שטחים
סוריים ולא שטחים של ארץ ישראל. קוניטרה הגיעה

חוברת י"ח, ישיבה נ"ב

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (תשובת שר החוץ) (קורפו, אבן, ש. תמיר, בגין, בן-אהרן) —

המושג והתפיסה של הסכמי ביניים אשר יש בהם ממילא מידה של נסיגה תמורת מצבים שאינם מצבי שלום. ואילו הממשלה, למודת נסיון ועמוסת אחריות, סבורה כי לא היה ואין מנוס מגישה זו. למעשה, הברירור כאן הוא ברירור על הקונצפציה הסודית של הסדרי ביניים. בוועידת ז'נבה הסכימו כל המשתתפים שתוענק עדיפות למשא-ומתן על הסכמי הפרדה. וזה חמישה חודשים אנחנו פועלים בהתאם להחלטה לאומית ובין-לאומית זו, שהרי מהו מרחב הברירה המדינית אשר בידינו? יש שלוש אפשרויות בלבד: משא-ומתן על שלום כולל, הקפאת המצב הנוכחי עד לשלום, או הסכמי ביניים אשר יש בהם משום הפשרה חלקית של הסיכסוך. עלינו להבין את מהותן של הברירות הללו. קודם כל, משא-ומתן על שלום כולל — כלום סבור מישהו שיש סיכוי מעשי בתחום סוריה למעבר סיטוני ממצב של איבה לשלום מוחלט? האם דיון על הגבול הסופי באווירה בין-לאומית זו על המאזן הבין-לאומי של היום עשוי לחזק או שמא עלול לבודד אותנו בלי להגיע לשום תכלית? כלום לא ידוע שממשלת סוריה מסרבת אפילו לשגר נציגים במי-שור המדיני לז'נבה?

שמואל תמיר (הליכוד):

אני מבקש תשובה עניינית: מה תתן הממשלה בעד השלב הבא, נניח הסכם אי-לחימה?

שר-החוץ א. אבן:

הסכם אי-לחימה שאיננו, שאיננו קרוב ואיננו באו-פק — עלינו היום לתאר את תנאיו של הסכם שאיש איננו מציע לנו לפני שהשלמנו אפילו את השלב הזה של הפרדת הכוחות?

שמואל תמיר (הליכוד):
צריך להביט קדימה.

שר-החוץ א. אבן:

אם אין אפשרות להגיע לידי הסכם כולל, נשארת ברירת הקפאון. אני רואה חובה והכרח להזהיר שוב ושוב נגד אשליה שאפשר לקיים מצב של הפסקת-אש יציבה תוך קפיאה על השמרים, ללא פעולה מדינית רצופה ומתמדת כאותה פעולה שאנו עוסקים בה מחודש דצמבר ואילך עד היום. זוהי אשליה מסוכנת. לא הס-תלקתי ממה שנודמן לי לומר בכנסת לפני שנה בדיוק: מדיניותנו צריכה להיות הפשרה הקפאון ולא הנצחתו. זוהי התחזית הנשקפת לנו, הדרך היחידה להתקדם לכיר-סום גילויי האיבה שלב-שלב, קטע-קטע, הקמת מבנה שלום נדבכים-נדבכים, באשר שום נדבך אין בו שלום כולל. אולם כל פרוטה מצטרפת לחשבון הגדול. אם לא נאמץ הגיון זה, אם חלילה נשתקע באשליה של קפאון ודריכה במקום, או נתפתה להזיות בדבר יכלתנו לקיים לנצח את קווינו הנוכחיים, כטענת האופוזיציה, ללא יומות שיש בהן גם סיכוי וגם סיכון — אם ננהג לפי עצה זו, הרי המליצה "בכיתה לדורות" לא תימצא מופרות.

קפאון מדיני ממושך מדי הוא מרשם לחידוש המל-חמות. לכן המעשה שעשתה הממשלה בחודש זה איננה מעשה בודד ואין לראותו במנותק מהשקפה מדינית כוללת הנובעת מנסיבות הזמן ותמורותיו. זהו ההגיון, הגיון בדוק ומוצק, שילווח את נציגינו כאשר יבואו מחר

חיים קורפו (הליכוד):

כפי ששמעתי המערך מלוכד לגמרי.

שר-החוץ א. אבן:

לפי השמועות בעתונות נפתח סניף של יונים במחנה הליכוד ומשק הכנפיים נשמע בסתר.

שמואל תמיר (הליכוד):

יש עכשיו סיכוי שאולי תצטרף אליי.

מנחם בגין (הליכוד):

קראתי את הנאום שלך לממשלה החדשה.

שר-החוץ א. אבן:

אינני אומר שאתם יכולים להתחרות אתנו. אני מדבר ברגע זה רק על הלכי רוח ועל מיגוון רחב של דעות.

מנחם בגין (הליכוד):

שמעתי שחיפשת שבועיים את סגן ראש הממשלה.

יצחק בן-אהרן (המערך):

ביום שני יש עוד הגיגה.

מנחם בגין (הליכוד):

חבר-הכנסת בן אהרן, לא תתאכזב.

שר-החוץ א. אבן:

אני מזמין את הכנסת להתייחס באי-אמון מוחלט ליסיסמה הזאת: סיכון בטחון ישראל. באמת, גולדה מאיר והשרים, בסדר אלפביתי: אבן, אלון, דיין, פרס, רבין וכל יועצי הממשלה פסקו סיכון לבטחון ישראל. טענה בלתי-סבירה ובלתי-רצינית. חיוקנו את בטחון ישראל על-ידי התוצאה הכוללת של הסכמתנו לחתום על הסכם זה ללא כל פגיעה ביישובינו, בשלומם, בבטחונם וב-סיכויי התפתחותם. עם ידיעת מגבלותינו על הסכם זה וללא כל אשליה לגבי האפשרויות לעתיד ניצבת המ-שלה פה אחד, ומרבית הכנסת והעם אתה, ומודיעה כי צעדנו קדימה ולא אחורה לקראת סיכויי הידברות ודו-קיום. וגם אם יופר ההסכם, בכוחנו למנוע את פגיעת ההפרה בנו.

חברי הכנסת, כל אלה שהשתתפו במפעל הזה של משא-ומתן עבדו בהשגתה של ראש הממשלה תוך הערכה עמקה לסגולתה הכריע, וזוהי תמציתה של מנהיגות: להכריע בין ברירות מצויות ולא להכריע בין המצוי הקיים לבין הרצוי שאיננו קיים. יש לברך על המזל, לא על המזל — על הצדק ההיסטורי אשר גודמן לנו להביא את ההסכם הזה לידי אישור בזמן כהונתה של הממשלה היוצאת, ממשלת ההתאוששות, הנצחון, ההפשרה וההידברות. כך, אני בטוח, ייקרא שמה בתול-דות ישראל.

אינני מקבל בשום פנים את הטענה שהופקר, כביכול, גורל יהודי סוריה. במה גדול הסיכוי לגאולתם? על-ידי אווירה שתיווצר עקב ההסכם, או על-ידי מתי-חות אשר תפתח עקב כשלונו המשא-ומתן?

כנסת נכבדה, אני מרשה לעצמי, בסיום דברי, לשתף את הכנסת בכמה הרהורים על האופקים המדיניים הנשק-פים מהסכם זה. לאמיתו של דבר עירערו חבר-הכנסת רימלט במפורש וחבר-הכנסת בגין במשתמע על עצם

— הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה (סיכום הדין) (אבן, ישעיהו, אביעד יפה) —

בהצעה להשקיע מידה זהירה של אמון בסיכוי שביקשנו לקדם בעבודה שעשינו בחודש הזה, סיכוי של היחלצות ממעגל המתוחות והאיבה. דרך קשה, אולם דרך שרא-שיתה הפשרה וסופה מי יודע, אולי, אולי סופה שלום.

על החתום בז'נבה. צעד גכון בזמן הנכון, בכיוון הנכון, וברוח זו נקדם את שבויינו, וברוח זו נרכין ראש בפני ארונות חללינו השבים אל גבולם. על כן אני פונה לכל אזרח, אפילו הוא אכול ספקות,

2. סיכום הדין

מחבלים משטחה; מגביר את האיום על הישובים ברמת-הגולן שיהיו בטווח האש של האויב; אינו מקרב את השלום אלא מרחיקו ומסכן את בטחון המדינה.

היו"ר י. ישעיהו:

אנו ניגשים להצבעה. אני ממנה שני חברי כנסת, חברי-הכנסת עופר ושוסטק, למנות את הקולות.

אני מעמיד להצבעה את הצעת הסיכום של סיעת הליכוד שהובאה על-ידי חבר-הכנסת קשת.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר-הכנסת ב. צ. קשת — 33
נגד — 67

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר-הכנסת ב. צ. קשת, לא נתקבלה.

היו"ר י. ישעיהו:

אני מעמיד להצבעה את הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר-הכנסת אביעד יפה בשם מספר סיעות.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר-הכנסת אביעד יפה — 76
נגד — 36
נמנעים — 3

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר-הכנסת אביעד יפה נתקבלה.

היו"ר י. ישעיהו:

הישיבה הבאה של הכנסת ביום ב' הבא, בשעה 11.00 לפני-הצהריים. ישיבה זו נעולה.

היו"ר י. ישעיהו:

תם הדין ואנו ניגשים להצעות סיכום. חבר-הכנסת אביעד יפה יביא הצעת סיכום בשם הסיעות: המערך, חזית דתית לאומית, המפלגה הליברלית העצמאית, תנועה לזכויות האזרח.

אביעד יפה (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשם הסיעות: המערך, חזית דתית לאומית, המפלגה הליברלית העצמאית, תנועה לזכויות האזרח — הנני מציע את הסיכום הבא:

הכנסת סומכת ידיה על ההסכם הישראלי-סורי בדבר הינתקות הכוחות כפי שמטרה ראש הממשלה לכנסת היום, ט' בסיון תשל"ד — 30 במאי 1974.

היו"ר י. ישעיהו:

את הצעת הסיכום של סיעת הליכוד יביא לפנינו חבר-הכנסת קשת.

בן-ציון קשת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת סיכום של סיעת הליכוד בדבר הפרדת הכוחות:

1. הכנסת מחייבת הפרדת כוחות בחזית הצפונית.
2. ההפרדה תבוצע בתחום המובלעת, אך לא תהיה נסיגת כוחות ישראל ברמת-הגולן מן הקו שנקבע בהסכם הפסקת-האש ביום 11 ביוני 1967.
3. יוחלפו שבויי המלחמה בין ישראל לבין סוריה.
4. יאופשר לכל היהודים לצאת מסוריה ולהגיע לחוף מבטחים.

5. הכנסת קובעת כי ההסכם המוצע המחייב נסיגה ישראלית מן הקו הסגול איננו מבטיח את הצלתם של יהודי סוריה, איננו מחייב את סוריה למנוע התקפות

הישיבה נעולה בשעה 22.45.

נספחות

א. סדר־היום לשיבות נ'—נ"ב

- א. שאלות ותשובות.
 ב. חוק בנק הדואר (תיקון מס' 3), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
 ג. חוק לתיקון פקודת השותפויות (מס' 3), תשל"ד—1974 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
 ד. חוק בול בטחון (תיקון והארכת תקופת ההיטל) (תיקון מס' 10), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
 ה. חוק מס הכנסה (פטור ממס על דמי שכירות של דירות מגורים) (הוראת שעה), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
 ו. סקירת שר החקלאות על פעולות משרדו — דיון.
 ז. הצעות לסדר-היום.
 ת. הצעות חוק של חברי כנסת.
 ט. חוק יסוד: זכויות האדם והאזרח (קריאה ראשונה).
 י. חוק המכר (דירות) (תיקון), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
 יא. העלאת מחירי התחבורה הציבורית — תשובת השר.
 יב. מצב התחבורה הציבורית בתקופת חירום — תשובת השר.
 יג. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 38), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
 יד. חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 5), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
 טו. חוק לתיקון פקודת הידיעות הטלגרפיות לעתונות, תשל"ד—1973 (קריאה ראשונה).
 טז. חוק הסעד (טיפול במפגרים) (תיקון מס' 2), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
 יז. בחירת נציגי הכנסת לוועדת המינויים לשופטים.
 יח. חוק כפיית קיום פסקי דין, תשל"ד—1973 (קריאה ראשונה).
 יט. חוק דיני העונשין (בטחון המדינה, יחסי חוץ וסודות רשמיים) (תיקון מס' 2), תשל"ד—1970 (קריאה ראשונה).
 כ. חוק מעמד ההסתדרות הציונית העולמית — הסוכנות היהודית לארץ-ישראל (תיקון), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
 כא. חוק שיפוט בענייני התרת נישואים (מקרים מיוחדים) (תיקון), תשל"ב—1972 (קריאה ראשונה).
- כב. חוק לתיקון פקודת המבחן (מס' 2), תשל"ב—1972 (קריאה ראשונה).
 כג. חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 3), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
 כד. חוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט (מס' 15), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
 כה. חוק לתיקון פקודת הבנקאות (מס' 10), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
 כו. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 37), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
 כז. חוק בתי המשפט (תיקון מס' 5), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
 כח. חוק התביעות של קרבנות השואה (הסדר הטיפול) (תיקון מס' 5), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
 כט. חוק בית הדין לעבודה (תיקון מס' 5), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
 ל. התערבות שר הפנים בעניין הרכבת ההנהלות בר-שויות המקומיות — דיון.
 לא. חוק המקרקעין (מס' 3), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
 לב. שביתת הרעב של שלושת פעילי העלייה במוסקבה: רובין, אשבל וגאלאצקי — דיון.
 לג. עליית יהודים מארצות המערב וקליטתם — דיון.
 לד. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (הגבלת התנועה של כלי רכב), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
 לה. חוק לתיקון פקודת הטלגרף האלחוטי, תשל"ב—1972 (קריאה ראשונה).
 לו. חוק לתיקון פקודת הדרכים ומסילות הברזל (הגנה ופיתוח) (מס' 4), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
 לז. חוק בית הספר החקלאי מקוה ישראל, תשל"א—1971 (קריאה ראשונה).
 לח. חוק ההתיישבות החקלאית (סייגים לשימוש בקרקע חקלאית ובמים) (תיקון), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
 לט. הודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סו-ריה — דיון.

ב. הצעת חוק לתיקון פקודת השותפויות (מס' 3), תשל"ד—1974

1. ביטול סעיף 11
 בפקודת השותפויות¹, סעיף 11 — בטל.

¹ חוקי א"י, פרק ק"ג, עמ' 1020; ס"ח תשי"ד, עמ' 41; תשכ"ב, עמ' 147.

ג. הסכם בדבר הינתקות בין כוחות ישראל ובין כוחות סוריה

במאי 1974, בקבוצת העבודה הצבאית המצרית — ישראלית של ועידת השלום ב'ב'נבה שבחסות האומות המאוחדות, לאחר שנציגים צבאיים סורים יצטרפו לקבוצה זו ובהשתתפות נציגי ארצות-הברית וברית-המועצות. התייחסו המדוייק של המפה המפורטת ותכנית לביצוע הינתקות הכוחות יעובדו על-ידי הנציגים הצבאיים של ישראל וסוריה בקבוצת העבודה הצבאית המצרית-ישראלית, ואלה יסכימו על שלבי תהליך זה. קבוצת העבודה הצבאית המתוארת לעיל תחל בעבודתה למטרה זו ב'ב'נבה, בחסות האומות המאוחדות, תוך 24 שעות לאחר חתימת הסכם זה. הם ישלימו משימה זו תוך חמישה ימים. ההינתקות תתחיל תוך 24 שעות לאחר השלמת משימתה של קבוצת העבודה הצבאית. תהליך ההינתקות יושלם לא יאוחר מאשר עשרים יום לאחר תחילתו.

(ה) הוראות סעיפים א' ב' ו-ג' יבוקרו על-ידי אנשי מנגנון האומות המאוחדות המרכיבים את כוח משקיפי האומות המאוחדות לעניין ההינתקות לפי הסכם זה.

(ו) תוך 24 שעות לאחר חתימת הסכם זה ב'ב'נבה יוחזרו כל שבויי המלחמה הפצועים המוחזקים בידי שני הצדדים, כפי שאישר הצלב האדום. בבוקר היום, לאחר סיום משימתה של קבוצת העבודה הצבאית, יוחזרו יתר שבויי המלחמה.

(ז) גוויות כל החיילים שנפלו, המוחזקות בידי כל אחד משני הצדדים, תוחזרנה לקבורה במדינותיהם תוך עשרה ימים לאחר חתימת הסכם זה.

(ח) הסכם זה אינו הסכם שלום. הוא מהווה צעד לקראת שלום צודק ובר-קיימא על בסיס החלטת מועצת הבטחון 338 מיום 22 באוקטובר 1973.

(א) ישראל וסוריה ישמרו בקפידה על הפסקת האש ביבשה בים ובאוויר ויימנעו, החל מזמן חתימת מסמך זה, מכל פעולות צבאיות האחת נגד רעותה, בביצוע החלטת מועצת של האומות המאוחדות 338 מיום 22 באוקטובר 1973.

(ב) הכוחות הצבאיים של ישראל וסוריה יופרדו בהתאם לעקרונות דלקמן:

1. כל הכוחות הצבאיים הישראליים יימצאו מע-רבה מן הקו שצויין כמו א' במפה המצורפת, להוציא אזור קוניטרה שם יימצאו מערבה מקו א-1.

2. כל השטח מורחה מקו א' יימצא תחת מינהל סורי ואזרחים סוריים יחזרו לשטח זה.

3. השטח בין קו א' ובין הקו המצויין במפה המצורפת כמו ב' יהיה אזור ההפרדה. באזור זה יוצב כוח משקיפי האומות המאוחדות לעניין ההי-נתקות אשר יוקם בהתאם לפרוטוקול הנספח.

4. כל הכוחות הצבאיים הסורים יימצאו מורחה מן הקו המצויין כמו ב' במפה המצורפת.

5. יימצאו שני אזורים שווים של הגבלת נשק וכוחות. האחד מערבה מקו א' והשני מורחה מקו ב', כמוסכם לעיל.

6. לחילות האוויר של הצדדים יותר לפעול עד לקווים של כל אחד ואחד, ללא הפרעה מן הצד האחר.

(ג) באזור בין קו א' ובין קו א-1 במפה המצורפת לא יימצאו כוחות צבאיים.

(ד) הסכם זה והמפה המצורפת יחתמו בידי נציגים צבאיים של ישראל וסוריה ב'ב'נבה, לא יאוחר מיום 31

ד. פרוטוקול להסכם בדבר הינתקות בין כוחות ישראל ובין כוחות סוריה בנוגע לכוח משקיפי האומות המאוחדות לעניין ההינתקות

כוח משקיפי האומות המאוחדות לעניין ההינתקות יהיה בפיקוד האומות המאוחדות, המוקנה, למוכיר הכללי בסמכות מועצת הבטחון.

כוח האומות המאוחדות לעניין ההינתקות יבצע ביו-קורות לפי ההסכם וידווח על תוצאותיהן לצדדים, במוע-דים קבועים, ולא פחות מפעם אחת כל 15 יום, ונוסף על כך כאשר יבקש זאת אחד משני הצדדים. הוא יתווה על הקרקע את הקווים המתאימים הנתונים על המפה המצורפת להסכם.

ישראל וסוריה תתמוכנה בהחלטת מועצת הבטחון של האומות המאוחדות אשר תכונן את כוח משקיפי האומות המאוחדות לעניין ההינתקות, כנקבע בהסכם. ההרשאה הראשונית תהיה לשישה חודשים, בכפוף לחי-דושה בהחלטה נוספת של מועצת הבטחון.

ישראל וסוריה מסכימות כי:

תפקידו של כוח משקיפי האומות המאוחדות לעניין ההינתקות לפי הסכם זה יהיה לפעול כמיטב מאמציו כדי לקיים את הפסקת האש ולראות כי תישמר בקפידה. הוא יפקח על ההסכם והפרוטוקול המצורף לו. בנוגע לאזורי ההפרדה וההגבלה, בביצוע שליחותו, הוא ימלא אחר חוקי סוריה ותקנותיה החלים באורח כללי ולא יפריע לפעולתו של המינהל האזרחי המקומי. הוא ייהנה מחופש תנועה ותקשורת ומשירותים אחרים הדרושים לשליחותו. הוא יהיה ממונע ויצויד בכלי נשק אישיים בעלי אופי הגנתי ויפעיל כלי נשק אלה רק לשם הגנה עצמית. מספר אנשי כוח משקיפי האומות המאוחדות לעניין ההינתקות יהיה כ-1250 והם ייבחרו על-ידי המז-כיר הכללי של האומות המאוחדות, בהתייעצות עם הצד-דים, מקרב חברות האומות המאוחדות שאינן חברות קבועות במועצת הבטחון.

סיכום הישיבות

- ישיבה נ"ו (ו' בסיון תשל"ד — 28 במאי 1974) היו"ר — י. ישעיהו.
- א. מזכיר הכנסת נ. לורך הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ב. א. אנקוריון (יו"ר ועדת הכנסת) הודיע על החלטת ועדת הכנסת להעביר שתי הצעות לסדר-היום לוועד דות המתאימות.
- ג. שר-הבריאות ו. שם-טוב השיב על 6 שאילתות של חברי הכנסת: ע. נוף, מ. ידיד, ה. זיידל, ש. לורנץ, ח. שמעוני.
- ד. שר-האוצר פ. ספיר הביא לקריאה ראשונה חוק בול בטחון (תיקון והארכת תקופת ההיטל) (תיקון מס' 10), תשל"ד—1974. בוויכוח השתתפו: ג. פת, א. לבנבראון, ש. לורנץ. שר האוצר השיב לדבריהם. הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכספים.
- ה. ז. ורהפטיג (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט) הביא לקריאה שנייה חוק לתיקון פקודת השותפויות (מס' 3), תשל"ד—1974. הוחלט: לקבל את החוק.
- ו. מזכיר הכנסת נ. לורך הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ישיבה נ"א (ח' בסיון תשל"ד — 29 במאי 1974) היו"ר — י. ישעיהו; י. דרניצקי (יו"ר); מ. בן-פורת.
- א. יושב-ראש הכנסת י. ישעיהו הביא לידיעת הכנסת את מכתבו של חבר-הכנסת יצחק רבין שבו הוא מודיע כי הצליח להרכיב ממשלה חדשה.
- ב. מזכיר הכנסת נ. לורך הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ג. שר-החקלאות ח. גבתי מסר סקירה על פעולות משרדו. בוויכוח השתתפו: מ. דרובלס, א. אפרת. א. אבטבי, פ. גרופר, ח. אבו-רביעה, א. ורדיגר, י. גולן, ת. טובי, ע. פיינרמן, מ. פעיל, י. הורביץ.
- ישיבה נ"ב (ט' בסיון תשל"ד — 30 במאי 1974) היו"ר — י. ישעיהו; ב. צ. קשת; פ. שינמן; י. דרניצקי (יו"ר).
- א. מזכיר הכנסת נ. לורך הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ב. ראש-הממשלה ג. מאיר מסרה הודעה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה.
- ג. ע. נוף הגיש הצעה לסדר. יושב-ראש הכנסת השיב לו. ראש-הממשלה העירה לדברי ע. נוף.
- ד. בהמשך הדיון בהודעת הממשלה על הסכם הפרדת כוחות עם סוריה השתתפו: א. רימלט, י. גבון, ז. ורהפטיג, מ. בגין, מ. כרמל, ק. כהנא, י. שערי, מ. תלמי, ש. תמיר, ת. טובי, שר-הבטחון מ. דיין, ס. אלזובי, י. פרץ, א. הרליץ, ש. אלוני, מ. בן-פורת, ז. המר, נ. קצב, ג. כהן, מ. פעיל, א. שרון, ש. לוי, שר-החוץ א. אבן. הצעות סיכום הוגשו על-ידי: א. יפה בשם סיעות המערך, חזית דתית לאומית, המפלגה הליברלית העצמאית, תנועה ל-כויות האזרח; ב. צ. קשת בשם סיעת הליכוד. הוחלט: לקבל את ההצעה שהוגשה על-ידי חבר-הכנסת אביעד יפה.